

အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် ပြုပြင်ရန်

အလွတ်သဘော အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေး စီမံချက်များနှင့်
မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားမျှတမှု ပေါ်ထွန်းစေရေး

အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် ပြုပြင်ရန်

အလွတ်သဘော အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေး စီမံချက်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင်
တရားမျှတမှု ပေါ်ထွန်းစေရေး

အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် ပြုပြင်ရန်

အလွတ်သဘော အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးစီမံချက်များနှင့်
မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားမျှတမှုပေါ်ထွန်းစေရေး

ဇူလိုင် ၂၀၁၅

လူ့အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းကွန်ရက် (မြန်မာနိုင်ငံ)

Network for Human Rights Documentation - Burma
GPO 315, Chiang Mai 50000, Thailand,
Mobile: +66 (0) 8 196 15992
office@nd-burma.org, www.nd-burma.org

Funded by Open Society Foundations

OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS

မာတိကာ

စဉ်	အခန်းအမည်	စာမျက်နှာ
၁	နိဒါန်း	၁၁
၂	သုတေသနနည်းနာ	၁၅
၃	နိုင်ငံ၏ နောက်ခံအခြေအနေ	၂၁
၄	ချိုးဖောက်ကျူးလွန်မှု အမျိုးအစား ၃-ခုနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးခြင်း	၃၁
၅	လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ၏ ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများ	၅၁
၆	အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတရားမျှတမှု	၅၉
၇	နိဂုံး	၈၁
၈	အကြံပြုချက်များ	၈၅

လူ့အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းကွန်ရက် (မြန်မာနိုင်ငံ) (ND-Burma) အကြောင်း

မြန်မာနိုင်ငံ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များ လူ့အခွင့်အရေး မှတ်တမ်းပြုခြင်းလုပ်ငန်းတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အတွက် နည်းလမ်းတရပ် ဖြည့်ဆည်းပေးသောအားဖြင့် (၂၀၀၄) ခုနှစ်တွင် လူ့အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းကွန်ရက် ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ကွန်ရက်၏အဖွဲ့ဝင်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများတွင် မည်သို့သော ဒုက္ခဝေဒနာများ ခံစားနေရပုံအကြောင်း အဖြစ်မှန်အမှန်တရားကို စုပေါင်းအသုံးပြုကာ၊ လောလောဆယ် စည်းရုံးတိုက်တွန်း တင်ပြခြင်းနည်းလမ်းဖြင့် စစ်အစိုးရ၏ အာဏာကို စုပေါင်းစိန်ခေါ်ရန် ကြိုးစားနေကြပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် တရားမျှတမှုနှင့် တာဝန်သိမှုရှိသော လုပ်ဆောင်ချက်အစီအစဉ်များ အတွက်လည်း ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားရန် ကြိုးစားနေပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေး မှတ်တမ်းကွန်ရက်သည် ကွင်းဆင်းအချက်အလက် စုဆောင်းရေးလုပ်ငန်းများအတွက် သင်တန်းများလည်း ပေးပါသည်။

Benetech မှ တီထွင်ထားသော လွတ်လပ်စွာ အခမဲ့သုံးနိုင်သော Open-Source Software ကို အသုံးပြုလျက် အဖွဲ့ဝင်များပေးသော သတင်းအချက် အလက်များကို ညှိနှိုင်းပြီး၊ ဘုံအချက်အလက်ဘဏ်မှာ ထည့်သွင်း ပါသည်။ အခွင့်သင့်ပါက မိမိ၏လုပ်ငန်းနယ်ပယ်မှန်သမျှတွင် အခြားသောလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များနှင့်လည်း ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

မျှော်မှန်းချက် - ငြိမ်းချမ်း၍ ဒီမိုကရေစီထွန်းကားသော မြန်မာနိုင်ငံအဖြစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေးတွင် အမှန်တရားနှင့် တရားမျှတမှုကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်ရန်။

ရည်ရွယ်ချက် - လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ စုဆောင်းမှတ်တမ်းတင်ထားသော ဒေတာဘေ့စ်တရပ်ပေါ်ထွက်လာစေရေးအတွက် စုပေါင်း ဆောင်ရွက်ကြရန်။

ရေတို ရည်ရွယ်ချက် ပန်းတိုင် - ကွန်ရက်၏ အဖွဲ့ဝင်များနှင့် အခြားစည်းရုံးတိုက်တွန်းနေကြသည့်အဖွဲ့များအတွက်

အရည်အသွေးမြင့်၍အရေအတွက်များသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုဆိုင်ရာအချက်အလက်များ ရရှိနိုင်စေရန်။

ရေရှည်ရှည်ရှည်ချက်ပန်းတိုင် - တိကျသော သမိုင်းမှတ်တမ်းအဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးလာစေရန်နှင့် အနာဂတ်ဒီမိုကရေစီ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဤမှတ်တမ်းများမှ ဆွဲထုတ်အသုံးပြုနိုင်သော အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုလုပ်ငန်းစဉ်များ ထွက်ပေါ်လာစေရန်။

လူ့အခွင့်အရေး မှတ်တမ်းတင်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု အမျိုးမျိုး အကျယ်အပြန့်ဖြစ်ပွားလျက် ရှိသည်။ ND-Burma ၏ အဖွဲ့ဝင် အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုချင်းစီက အချို့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အာရုံထား၍ သူတို့၏ ဦးတည်ချက်နှင့် သက်ဆိုင်သည်များကို စုဆောင်းခဲ့ပါသည်။ အဖွဲ့ဝင်များအတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အခြေခံမူဘောင်တစ်ခု အနေဖြင့်၊ ND-Burma က ကွန်ရက်အနေဖြင့် အလေးထားစုဆောင်းသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု အချို့သောအမျိုးအစားများနှင့် ပတ်သက်၍ တူညီမှုရှိစေရန် (သီးခြားသတ်မှတ်ထားသည့် ဝေါဟာရများ) “controlled vocabulary” ကို ပြုစုထားပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းကွန်ရက် (မြန်မာနိုင်ငံ) (ND-Burma) ၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတိုင်အောင် အဖွဲ့ဝင်အဖွဲ့အစည်းများမှာ

- ၁။ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ကူညီစောင့်ရှောက်ရေးအသင်း (မြန်မာနိုင်ငံ) (AAPP)
- ၂။ မြန်မာ့ရေးရာ (Burma Issues) (BI)
- ၃။ ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (CHRO)
- ၄။ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း (HURFOM)
- ၅။ ကချင်အမျိုးသမီး အစည်းအရုံး -ထိုင်းနိုင်ငံ (KWAT)
- ၆။ လားဟူအမျိုးသမီး အစည်းအရုံး (LWO)
- ၇။ ပလောင်အမျိုးသမီး အစည်းအရုံး (PWO)
- ၈။ တအာင်းကျောင်းသားလူငယ်များ အစည်းအရုံး (TSYO)

တွဲဖက်အဖွဲ့ဝင် အဖွဲ့အစည်းများ

- ၁။ ရခိုင်ပြည်လုံးဆိုင်ရာ ကျောင်းသား လူငယ်များ အစည်းအရုံး (AASYC)
- ၂။ EarthRights International (ERI)
- ၃။ ညီမျှခြင်း-မြန်မာ (Equality Myanmar)
- ၄။ ပအိုဝ်လူငယ်အစည်းအရုံး (PYO)

မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ

- အသွင်ကူးပြောင်းမှု တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စင်တာ (ICTJ)
- ဘန်နီတက်ခ် (Benetech)
- လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများနှင့် မြှင့်တင်ပေးသူများ (HRDP)
- ယခင်နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဟောင်းများ အဖွဲ့ (FPPS)

စွန့်ခွာခံရသည့် အခြားကျေးရွာတခု၊ ကျေးရွာသားများသည် မြန်မာဝင်တပ်၏ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများကြောင့် ထွက်ပြေးသွားကြသည်
(ဓာတ်ပုံ - HURFOM)

အတိုကောက်စာလုံးများ

Acre:	တစ်ဧကသည် ၄၃,၅၆၀ စတုရန်းပေနှင့် ညီသည်။
AAPP:	နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ကူညီစောင့်ရှောက်ရေးအသင်း (မြန်မာနိုင်ငံ)
BP:	မြန်မာ့အရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများ (Burma Partnership)
CBO:	ရပ်ရွာအခြေပြု လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ
CMAN:	Alta Nivel (အယ်လ်တာ နီဗဲလ်) ကဏ္ဍပေါင်းစုံ ကော်မရှင်
CVR:	ပီရူးအမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ကော်မရှင် (Comisión de la Verdad y Reconciliación-Truth and Reconciliation Commission Peru)
DKBA:	ဒီမိုကရေစီ ကရင်အကျိုးပြု တပ်မတော်
HRD:	လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ပေးသူများ
HURFOM:	မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း
ICTJ:	အသွင်ကူးပြောင်းမှု တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စင်တာ (ICTJ)
IDP:	ပြည်တွင်းဒုက္ခသည်များ
INGO:	နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများ
KIA:	ကချင်လွတ်လပ်ရေး တပ်မတော်
KNU:	ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး
KWAT:	ကချင်အမျိုးသမီး အစည်းအရုံး - ထိုင်းနိုင်ငံ
Kyat:	မြန်မာငွေကြေးယူနစ်၊ အမေရိကန် ၁ ဒေါ်လာသည် ကျပ် ၁၀၀၀ ခန့်တန်ဖိုးရှိသည်။
LIB:	ခြေမြန်တပ်ရင်း
LWO:	လားဟူအမျိုးသမီး အစည်းအရုံး
MNHRC:	မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်
ND-Burma:	လူ့အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းကွန်ရက် (မြန်မာနိုင်ငံ)
NGO:	အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ
PCP-SL:	ပီရူးကွန်မြူနစ်ပါတီ
PWO:	ပလောင်အမျိုးသမီး အစည်းအရုံး
TNLA:	တအာင်းအမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်
TSYO:	တအာင်းကျောင်းသားလူငယ်များ အစည်းအရုံး
TRC:	တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ကော်မရှင်
UN:	ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ
UNCAT:	ကုလသမဂ္ဂ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်
UTP:	အလွတ်သဘောအမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေး စီမံချက်
USD:	အမေရိကန်ဒေါ်လာ
US:	အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု

နိဒါန်း

လွတ်လပ်သည့် ဒီမိုကရေစီရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံဆီသို့ ရှေ့ဆက်ရာလမ်းသည် ယခင်အတိတ်ကာလကဖြစ်ခဲ့သည့် ရာဇဝတ်မှုများအပေါ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှု အနည်းငယ်မျှသာ ရှိပါသည်။ စစ်အာဏာရှင်စနစ်အောက်မှ ရုန်းထလာပြီး၊ ပြင်ပကမ္ဘာသို့ ယင်း၏တံခါးများကို ဖွင့်လိုက်သည့် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ်သေချာသည်က နိုင်ငံတကာမိသားစု၏ အလေးထားမှု တိုးတက်ရရှိလာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ တိုင်းပြည်၏ အနာဂတ်ကံကြမ္မာအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှုရှိလာကြသည်။ ပြင်ပကမ္ဘာ၏ စောင့်ကြည့်မှု တိုးတက်ရရှိလာသောကြောင့်၊ သမ္မတဦးသိန်းစိန် ဦးဆောင်သည့် အစိုးရက လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေ တိုးတက်လာစေရန် အမှန်တကယ် သံနိဋ္ဌာန်ချမှတ်ထားကြောင်း အကြိမ်ကြိမ်ထုတ်ဖော်ပြောဆိုလာရသည်။ လက်ငင်းဖြစ်ရပ်များနှင့် ဆန့်ကျင်၍ အစိုးရက ပြောဆိုနေသော်လည်း၊ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူများ၊ သတင်းထောက်များ၊ လယ်သမားများ၊ မြေယာအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများနှင့် အရပ်သားပြည်သူများ၏ အခြေအနေမှာ၊ အထူးသဖြင့်တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင်၊ တိုးတက်လာခြင်း မရှိသေးပေ။

မြန်မာနိုင်ငံ ပို၍ပွင့်လင်းလာသည်ဟု ဆိုရာ၌၊ ယင်း၏ပြည်သူများအတွက် ပိုမိုလုံခြုံသည့်၊ ပိုမိုလွတ်လပ်ခွင့် ရှိသည့်နိုင်ငံဟု အဓိပ္ပာယ်မရရှိပါ။ ကျူးကျော်ချိုးဖောက်မှုနှင့် ပြည်သူများအပေါ် စနစ်တကျဖိနှိပ်မှုများ တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး၊ ဤအခြေအနေကို ပြောင်းလဲစေရန် အစိုးရက သတ်သတ်မှတ်မှတ် လုပ်ဆောင်ခြင်း အနည်းငယ်မျှသာရှိပါသည်။ အစိုးရ၏တပ်များက တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင် သူပုန်ထမှုများကို အကြမ်းဖက်ဖြိုခွဲနေဆဲဖြစ်ပြီး၊ အပစ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်များသည်လည်း ယင်းတို့ကိုပြေလည်စေရန် အနည်းငယ်မျှသာ ဆောင်ကျဉ်းပေးနိုင်ပါသည်။ စစ်ပွဲ၊ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားရာ ဒေသများတွင်၊ အစိုးရစစ်တပ်များက တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံသားများအပေါ် ပြုမူဆက်ဆံမှုသည်၊ စနစ်တကျနှင့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သည့်အစိုးရ တစ်ခုသဖွယ် ပြုမူနေဆဲဖြစ်ပြီး၊ လူမဆန်သည့် ရက်စက်မှုများနှင့် ဖိနှိပ်မှုများကို ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းသည့် ဆန္ဒပြပွဲများအပေါ်တွင်လည်း အင်အားအလွန်အကျွံသုံး ဖြိုခွဲခဲ့ပြီး၊ အတင်းအကျပ် ဖမ်းဆီးမှုများ၊ ထိန်းသိမ်းထားစဉ် နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုများ အကျယ်အပြန့် ဖြစ်ပေါ်နေဆဲရှိသည်။ မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများ

ကျေးဇူးအေးချမ်းသာယာရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ
ဧည့်သည်ကြား
မကျိုးအုပ်စု - ခေါင်မိုးမြို့နယ်ခွဲ

ခြောက်လှံနေ့ဆဲ ဆိုင်းဘုတ် - ကျေးဇူးအေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ၏ ဆိုင်းဘုတ်
ဓာတ်ပုံ - HURFOM

အကျယ်အပြန့် ဖြစ်ပေါ်နေပြီး၊ လူများကိုခက်ခဲအောင်၊ အန္တရာယ်ကြုံရမည့် အနေအထားဖြစ်အောင် ပြုထားသောကြောင့် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများလည်း တိုးပွားလာစေသည်။

အစိုးရတပ်များက သာမန်အရပ်သားများအပေါ် တရားမဝင် အကျဉ်းရုံးသတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ခြင်းတို့ကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုံမှန်ကျူးလွန်လျက်ရှိသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် မြေယာသိမ်းပိုက်မှုပြဿနာကလည်း အကျယ်အပြန့် ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ယခုစာတမ်းတွင် ဤဖရိယာနယ်ပယ်များအပေါ်တွင်အလေးပေးဖော်ပြထားပြီး၊ တိကျသည့် ဆွေးနွေးပြောဆိုမှုများ စတင်ဆောင်ရွက်ရန် ပြုသလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပြန်လည်ကုစားမှုအစီအစဉ်များအတွက် အစိုးရအနေဖြင့် မည်သို့ တာဝန်ယူသင့်သည်၊ အတိတ်ကာလနှင့် လက်ရှိကျူးလွန်နေသည့် ရာဇဝတ်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် တောင်းပန်ရန် လိုအပ်နေမှုကို ဖော်ပြလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံသားများ၏ နှစ်နာခံစားရမှုများမှာ၊ အစိုးရတပ်များ၏ တိုက်ရိုက်ကျူးလွန် ဆောင်ရွက်မှုရလဒ်များ ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပြသနေပါသည်။ လက်ရှိတွင်၊ အချို့သော နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ (INGOs) နှင့် အစိုးရများ၏ ကျောထောက်နောက်ခံပြုမှုဖြင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကသာ၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရ၍ နှစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များအပေါ် အရေးပါသည့်စောင့်ရှောက်မှုများပေးအပ် နေသည်သာရှိပါသည်။ ဒေသခံ၊ သို့မဟုတ် တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့် (အမျိုးသား) ပြန်လည်အမှတ်ရမှုအစီအစဉ်များ (commemoration programs) အတွက် ဆောက်ရွက်မှုအနည်းအကျဉ်း သို့မဟုတ်လုံးဝမရှိသလောက် ဖြစ်ပါသည်။ အချို့အစီအစဉ်များမှာမူ ရန်ကုန်မြို့ အနီးတဝိုက်တွင် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် - ၈၈ ငွေရတုအထိမ်းအမှတ် အခမ်းအနားမျိုးဖြစ်ပြီး၊ အစိုးရ၏ ပံ့ပိုးပေးမှုဖြင့် ကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း၊ အစိုးရက အပြည့်အဝထောက်ပံ့သည့် သို့မဟုတ် အလေးပေး၍ ကျောထောက် နောက်ခံပြုပေးသည့် အဖြစ်အပျက်မဟုတ်ပါ။ အစိုးရက အကောင်အထည်ဖော်မှုအပေါ် ခွင့်ပြုချက်ပေးခြင်းမျှသာဖြစ်ပြီး၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတရားမျှတရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း မဟုတ်ပါ။ ဤသို့သော အခမ်းအနားမျိုး ကျင်းပနိုင်သည်မှာ အရေးပါသည့်အဆင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်အစိုးရက၊ ဤသို့သော လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုမျိုး အပေါ် သူတို့ထောက်ခံမှုကို ဆက်လက်ပြသရန် လိုအပ်ပါသည်။ အပြစ်ရှိမှုအပေါ်ဝန်ခံရန် လိုအပ်သည့်အပြင်၊ အတိတ်ကာလက ကျူးလွန်ခဲ့သည့် ရာဇဝတ်မှုများအပေါ်တွင်လည်း အသိအမှတ်ပြုရပါမည်။ အမှန်တကယ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများတွင်၊ တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ နိုင်ငံ၏ ကဏ္ဍအနှံ့အပြားတွင် စစ်တပ်၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ သတ္တုမိုင်းတူးဖော်သည့်နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုနေရာများတွင် ခွင့်ပြုပေးခြင်း ပြဿနာမျိုးမှနေ၍၊ စစ်တပ်နေရာများ ချဲ့ထွင်နေခြင်းမှာ ရှင်းလင်းသိသာသည့် သာဓကများဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံအတွင်း စစ်တပ်က အာဏာအများအပြားရယူထားဆဲ ဖြစ်သည်ကိုလည်း မီးမောင်းထိုးတင်ပြရန် အရေးကြီးပါသည်။ အရပ်သားအစိုးရက အုပ်ချုပ်နေသည် ဆိုသော်လည်း၊ ယခင်စစ်အစိုးရ၏ သဘောထား၊ ပြုမူမှုများ ဆက်လက် ကျင့်သုံးနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့သော အထိမ်းအမှတ် အခမ်းအနားများ ကျင်းပပေးခြင်းသည် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ သို့သော် အစိုးရ၏တာဝန်ရှိမှုကို ပြသရန် အခြားအဆင့်များ ရှိပါသေးသည်။ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများကို ပထမဦးစားပေးကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ယခုစာတမ်းတွင် တင်ပြထားသည့် အကြံပြုချက်များသည် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရက၊

လက်ရှိတွင် ဆိုးရွားသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် တာဝန်ယူတာဝန်ခံရေးကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်
နေကြသည့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကူညီပံ့ပိုးမှုဖြင့်၊ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရမည့် အ
ကျယ်အပြန့်သော အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုအစီအစဉ်များ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုသာ ဖြစ်
ပါသည်။

သုတေသန နည်းနာ

ND-Burma ကွန်ရက်

၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်ချိန်မှစ၍ အဖွဲ့ဝင် အဖွဲ့အစည်းများသည် မြန်မာ ပြည်သူလူထုများ၏ တွေ့ကြုံခံစားနေရမှုများကို စုဆောင်း၍ မှတ်တမ်းတင်နေခဲ့ပါသည်။ အဖွဲ့ဝင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ မှတ်တမ်းတင် ဝန်ထမ်းများသည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ ကြီးမားသည့် အန္တရာယ်စွန့်စားရမှုများကို ရင်ဆိုင်ဆောင်ရွက်ပြီး နိုင်ငံအတွင်း ခရီးသွားလာ၍ နောက်ခံကြောင်းရာအမျိုးမျိုးမှ ပြည်သူများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ကြပါသည်။ သူတို့၏ထုတ်လုပ်မှုများကို စုဆောင်း၍ ND-Burma ကွန်ရက်က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုများ ပြုခဲ့ပါသည်။ မိမိတို့ကွန်ရက်၏ ရည်မှန်းချက်မှာ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို ညီညွတ်စုပေါင်းစေပြီး၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှုများ သတင်းပေးပို့နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ကျန်ရစ်မနေစေရေး ဖြစ်ပါသည်။^၁

ND-Burma ကွန်ရက်က နိုင်ငံတွင်း လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ အစီရင်ခံစာများနှင့် ကာလပိုင်းခြားအလိုက် ထူးခြားသတင်းများ တင်ပြခဲ့ပါသည်။^၂ ယခုစာတမ်းသည် ကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကျယ်ပြန့်လှသည့် အလုပ်ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ ပြီးခဲ့သည့်နှစ်များအတွင်း တင်ပြခဲ့မှုများကို အသုံးပြုထားသကဲ့သို့၊ အခြားအဖွဲ့အစည်းများက မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြသည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု အစီရင်ခံစာများကိုလည်း ကိုးကားထားပါသည်။ အချို့သောလူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများမှာ ပြီးခဲ့သည့် နှစ်များအကြာက ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း၊ သူတို့၏ဖြစ်ရပ်များကို မကြာသေးမီကမှ မှတ်တမ်းတင် ဖော်ပြနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသူများထိခိုက်ခံစားခဲ့ရမှုများမှာ သူတို့၏ဘဝနှင့် မိသားစုများအပေါ်ယနေ့တိုင် ရေရှည်သက်ရောက်နှစ်နာမှုများ ခံစားနေကြရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

၁ ND-Burma ၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ်ထုတ် (၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ-ဇွန်လအပိုင်းအခြားအစီရင်ခံစာ) 'Periodic Report January-June 2014,' အွန်လိုင်းတွင် ရရှိနိုင်သည်။ <http://nd-burma.org/reports/periodic-report/report-human-rights-burma-jan-june-2014>

၂ ND-Burma ၏ ၂၀၁၃ ခုနှစ်ထုတ် (၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်-ဒီဇင်ဘာလအပိုင်းအခြားအစီရင်ခံစာ) 'Periodic Report July-December 2013,' အွန်လိုင်းတွင် ရရှိနိုင်သည်။ <http://nd-burma.org/reports/report-on-the-human-rights-situation-in-burma-july-december-2013>

တပ်မြေ

မော့ဝတီရေတပ်က သိမ်းဆည်းထားသည့်မြေနေရာ
ဓာတ်ပုံ - HURFOM

လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် မှတ်တမ်းတင်ခြင်းသည် မရှိမဖြစ် အရေးကြီးပြီး၊ နစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များအတွက် ပြန်လည်ကုစားမှုများ လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြပေးပါသည်။ ကွင်းဆင်းအချက်အလက် စုဆောင်းမှတ်တမ်းတင်သူ ဝန်ထမ်းများသည် သတင်းအချက်အလက် အများအပြားကိုစုဆောင်းပေးခဲ့ကြပြီး၊ လူတစ်ဦးချင်း၏ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ခံကြရမှု၊ မြေယာသိမ်းဆည်းမှုနှင့် တရားမဝင်သတ်ဖြတ်ခံရမှုဖြစ်ရပ်များကို စုဆောင်းမှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြပါသည်။ ဤဖြစ်ရပ်များကိုအသုံးပြု၍ နစ်နာရသူကာယကံရှင်များ၏ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးရေး မရှိမဖြစ်အရေးကြီးလှပါသည်။ ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုသူများမှာ သေချာစွာ လေ့ကျင့်သင်တန်းပေး၍၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ၊ မှတ်တမ်းတင်ခြင်းကိစ္စများတွင် အတွေ့အကြုံရှိနေပြီး ဖြစ်ကြသူများဖြစ်ပါသည်။ ရရှိလာသည့် အချက်အလက်ဒေတာများကို မားတပ်စ်စနစ် (Martus system) စနစ်တွင် သိုမှီးထားပြီး၊ လျှို့ဝှက်ကုဒ်များ ထားရှိသည့်သတင်းများနှင့် ဖြစ်ရပ်များကို အတွေ့အကြုံရှိသည့် သုတေသီများက စုဆောင်းထားသည့်အတိုင်း ကိစ္စအပေါ်မူတည်၍ သုံးသပ်မှုများ ပြုစေနိုင်ပါသည်။

ND-Burma ကွန်ရက်က၊ ကာလအပိုင်းခြားအလိုက် အစီရင်ခံစာများလည်း ထုတ်ပြန်ပြီး၊ သုတေသီများက စုဆောင်းလာကြသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို မီးမောင်းထိုး တင်ပြပေးပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်- ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင်၊ တရားမဝင် အကျဉ်းရုံးသတ်ဖြတ်မှု ၁၇-ခု၊ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှု ၄၅-ခု နှင့် မြေယာသိမ်းပိုက်မှု ၅၅-ခုတို့ကို ND-Burma ကွန်ရက်က မှတ်တမ်းတင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ND-Burma ကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင်များသည် စုဆောင်းထားသည့် သတင်းများကို ပြန်လည်သုံးသပ်၍ တစ်ဦး၏တွေ့ရှိမှုများကို အခြားသူများနှင့် တိုင်ပင်အကြံရယူခြင်းများလည်း ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ယခုစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် အကြံပြုချက်များသည် ND-Burma ကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင်များ၏ အမြင်များနှင့် အတွေ့အကြုံများအရ ပေါ်ထွက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့ကို စုစည်းညီညွတ်သည့် အမြင်များအဖြစ်၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုအတွက် မည်သို့မည်ပုံ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်သင့်သည်ကို တင်ပြထားပါသည်။ ယခုစာတမ်းရှိ နိဂုံးသုံးသပ်ချက်များသည်၊ သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်များတစ်လျှောက် စုဆောင်းထားသည့်သတင်းများအပေါ် သုံးသပ်မှုမှ ထွက်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ မိမိတို့ တင်ပြထားသည့် အကြံပြုချက်များတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရ၍ နစ်နာရသူများ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ဆန္ဒများကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ယခုအစီရင်ခံစာ၏ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် (ND-Burma) ကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင်များက သုတေသနပြု စုဆောင်းခဲ့ကြသည့် အမည်များကို ပြောင်းလဲထားပါသည်။ အကြောင်းမှာ ထိုသူများကို လူမသိစေရန်နှင့် တွေ့ဆုံဖြေကြားပေးခဲ့သည့် သူတို့၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးလုံခြုံမှုကို ထိန်းသိမ်းပေးနိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ သတင်း မီဒီယာများတွင် အကျယ်အပြန့်ဖော်ပြပြီးခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်များနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများက ဖော်ပြခဲ့ကြသည့်ဖြစ်ရပ်များကိုမူ၊ ပါဝင်ပတ်သက်သူများ၏ အမည်များကို ဤအတိုင်းပါဝင်ဖော်ပြထားပါသည်။ အလွတ်သဘော အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေး စီမံချက် (UTP) ၏ သတင်းလွှာများကို အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် ဖြစ်ရပ်နမူနာများတွင် အကျဉ်းဖော်ပြထားပြီး၊ (ND-Burma) ကွန်ရက်၏ မှတ်တမ်းတင်အဖွဲ့က စုဆောင်းမှတ်တမ်းတင်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာစစ်တပ်၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု ကျူးလွန်ခံရသူတို့ ပြောပြနေစဉ်
စတီပို - Burma Issues

နိုင်ငံ၏ နောက်ခံအခြေအနေ

လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံအကြောင်း ဆွေးနွေးပြောဆိုမှုများတွင် နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးအသွင်ကူးပြောင်းမှု အကြောင်း အိုင်ဒီယာတွေးထင်ချက်များကို ပြောဆိုနေကြပါသည်။ ထို့အပြင် နောက်ဆုံးအခြေအနေသို့ ရောက်အောင် တွန်းပို့မည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများ မည်သို့မည်ပုံ ရပ်တန့်နေသည်ကိုလည်း ပြောဆိုနေကြပါသည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများ စတင်ချမှတ်လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်မှာ မှန်သော်လည်း၊ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများအပေါ်တွင် စစ်မှန်သည့် သက်ရောက်မှု အနည်းငယ်မျှသာ ရှိပါသည်။ သို့မဟုတ်သိသာထင်ရှားသည့် ပြောင်းလဲမှုများ အနည်းငယ်မျှသာ ရှိပါသည်။ အမှန်ဆိုရလျှင် မြန်မာနိုင်ငံကို အသွင်ကူးပြောင်းနေသည့် နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် ဖော်ပြနေကြခြင်းမှာ မမှန်ကန်ပါ။ စစ်မှန်သည့် ဒီမိုကရေစီသာ ဖြစ်ရိုးမှန်ပါက၊ သိသာထင်ရှားသည့် အပြောင်းအလဲများကို မြင်တွေ့ရမည်။ အကောင်အထည်ဖော်နေသည်ကို မျက်မြင်တွေ့ရှိကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။

မှတ်ချက်ပြုရလျှင် အပြစ်ရှိသူများကို အရေးယူအပြစ်ပေးခြင်းမရှိဘဲ လွတ်ကင်းနေစေသည့် ယဉ်ကျေးမှု ဆက်လက်တည် ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး၊ ယင်းအကြောင်းက အစိုးရတပ်ဖွဲ့များ၏ တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုအပေါ် အကာအကွယ် ပေးထားပါသည်။ ယင်းအခြေအနေကို လျော့ပေါ့၍ တွက်ဆဖော်ပြနေကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေကို ကာကွယ်ခြင်းဖြင့်၊ စစ်သားများက မြန်မာနိုင်ငံသားများကို တရားဥပဒေမဲ့ သတ်ဖြတ်နေခြင်းများအပေါ် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူစွပ်စွဲနိုင်မည့်ကိစ္စများအပေါ်ကင်းလွတ်ခွင့်ရနေစေမည့်အခြေအနေကို၊ တပ်မတော်က အသေအချာရယူထားပါသည်။^၃ အပြစ်ရှိသူများကိုအရေးယူ အပြစ်ပေးခြင်းမရှိဘဲ လွတ်ကင်းနေစေသည့် ယဉ်ကျေးမှုတည်ရှိနေရုံမျှမက၊ ယင်းသည် မြန်မာပြည်သူများအပေါ် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ စနစ်တကျ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် သော့ချက်ကျသည့်အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်နေပါသည်။ ဤစနစ်သည် ဤသို့အကျယ်အပြန့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်နေကြသူများအပေါ် ကာကွယ်မှုပေးထားပါသည်။ ကျူးလွန်မှုများကို အရေးယူအပြစ်ပေးခြင်းမရှိဘဲ လွတ်ကင်းနေစေသည့် ယဉ်ကျေးမှု ရှိ

၃ ICTJ(၂၀၀၉)။ (အပြစ်ရှိသူများကို အရေးယူအပြစ်ပေးခြင်း မရှိဘဲ လွတ်ကင်းနေစေမှု ဆက်လက်ရှည်ကြာနေခြင်း- မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၎င်း၏ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေ) 'Impunity Prolonged: Burma and its 2008 Constitution,' အွန်လိုင်းတွင် ရရှိနိုင်သည်။ <https://www.ictj.org/publication/impunity-prolonged-burma-and-its-2008-constitution>

နေသည့် အခြေအနေ၌၊ ရာဇဝတ်မှုများအပေါ် ပွင့်လင်း၊ လွတ်လပ်စွာ၊ တာဝန်ရှိစွာ စုံစမ်းဖော်ထုတ်နိုင်ရေး တောင်းဆိုမှုများကိုလည်း မကြားသိနိုင် ဖြစ်နေရပါသည်။ ဤသို့သော ရာဇဝတ်မှုများအပေါ် သီးခြားလွတ် လပ်စွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်းသည်၊ အမျိုးသား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများ၏ အရေး ပါသည့် အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

အခြေအနေအမှန်မှာ၊ ယခုအချိန်တွင် အစစ်အမှန် အသွင်ပြောင်းလဲမှုများ စိတ်အားတက်ကြွစွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိသေးပါ။ အကြောင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရနှင့် အစိုးရ၏ ဟန့်တားမှုများ ရှိနေသောကြောင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိန်းသိမ်းခံရစဉ်ကာလတွင် နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုများကို ခွင့်ပြုနေဆဲ ဖြစ်သကဲ့သို့၊ အစိုးရက ကုလသမဂ္ဂ၏ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှု ဆန့်ကျင်ရေးနိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက် (UNCAT) ကို လက်မှတ် ရေးထိုးမည့်ကတိကဝတ်များမှာလည်း၊ သူတို့၏ကတိကဝတ်ပြုမှုများစွာအနက်မှတစ်ခုအတိုင်း၊ မပြည့်ဆည်း နိုင်သေးဘဲ ရှိနေပါသည်။ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများကို အစိုးရက အသိအမှတ်ပြုခြင်း မရှိသေးသကဲ့သို့၊ အတိတ်ကာလကကျူးလွန်ခဲ့သည့် ရာဇဝတ်မှုများအပေါ်တွင်လည်း အသိအမှတ်ပြုခြင်းမရှိသေးပါ။ တက်ကြွ လှုပ်ရှားသူများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးသူများ (HRDs) သည်၊ ထိန်းသိမ်းထား စဉ် ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ခံကြရပါသည်။ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ကူညီစောင့်ရှောက်ရေးအသင်း (AAPP) က ထိုသူများ အကျဉ်းထောင်များနှင့် ထိန်းသိမ်းရေးစခန်းများအတွင်း ရှိနေစဉ်၊ ကြောက်မက်ဖွယ်ဆက်ဆံပြုမှု များကြောင့် ကျန်းမာရေးဆိုးရွားညံ့ဖျင်းနေကြရပုံများကို မှတ်တမ်းပြုစုထားပါသည်။^၉ ငြိမ်းချမ်းစွာဆန္ဒပြသူ များ၊ လယ်သမားများ၊ သတင်းထောက်များနှင့် မြေယာအရေး လှုပ်ရှားသူများနှင့် အခြားသူများစွာမှာ၊ သူတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးကို အသုံးပြုခြင်းကြောင့်၊ အတင်းအကျပ်ထိန်းသိမ်းမှုနှင့် ထောင်ချမှုများရှိနေပါသည်။ ဆန္ဒပြသူများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများကျူးလွန်ခြင်းသည်လည်း၊ ယခုတိုင်အစိုးရနှင့်တပ်မတော်အပါ အဝင်၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ အဓိကနည်းဗျူဟာ ဖြစ်နေပါသေးသည်။ အတင်းအကျပ်ဖမ်းဆီးမှုနှင့် ထိန်း သိမ်းထားစဉ်အတွင်း ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှုများမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုံမှန်ကျင့်သုံးနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အ ရေးချိုးဖောက်ခံရသည့် နစ်နာသူကာယကံရှင်များအတွက်လည်း ပြန်လည်ကုစားဖြေရှင်းပေးမှုများ လုံးဝမရှိ ပါ။

အစိုးရက နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများမရှိ၊ ရာဇဝတ်မှုဖြင့် အကျဉ်းကျနေသူများသာရှိသည်ဟူသည့် ရပ်တည် ချက်ကို ဆက်လက်ကိုင်စွဲထားပါသည်။ ယင်းမှာ လုံးဝမှားယွင်းသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ ဖမ်းဆီးမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေပြီး၊ အရပ်သားများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများ ဆက်လက်ကျူးလွန်နေခြင်းကြောင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ဖော်ပြောဆိုခွင့်မှာ ပို၍ပို၍ နည်းပါးလာနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့် အသွင်ပြောင်းပြုပြင်မှုများ၏ အစမှနေ၍ ပို၍ဝေးရာလမ်းကြောင်းသို့ သွားနေပါသည်။ ဤသို့သော အကြမ်း ဖက်မှုများမှာ တိုင်းရင်းသားဒေသများနှင့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ပို၍များပြားပါသည်။ ထိုဒေသများတွင် စစ်တပ်က မြေယာများသိမ်းပိုက်ခြင်းမှာ အကျယ်အပြန့်သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု အဖြစ်တည်ရှိနေ ပြီး၊ သို့အတွက်ကြောင့် ဤသို့အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤဒေသများတွင် (ND- Burma) ကွန်ရက်၏ ကွင်းဆင်းသုတေသီအများစုက လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်နေကြပြီး၊ မြန်မာအစိုးရ စစ် တပ်က ပြောင်ကျကျကျူးလွန်နေသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို တိကျစွာ မီးမောင်းထိုးတင်ပြ နိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၉ သတင်းအချက်အလက်များ ပိုမိုသိရှိရန် ဤလင့်ခ်ကိုကြည့်ပါ။ <http://www.aappb.org>

စစ်တပ်အတွက်နှင့် ပုဂ္ဂလိကတို့ အသုံးပြုရန် မြေများသိမ်းပိုက်ခြင်းကြောင့်၊ ကြီးမားစွာသော လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးပြဿနာများ အကျယ်အပြန့်သက်ရောက်စေပါသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် ယင်းဒေသများ၏လူထုများ၏ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းကိစ္စများအပေါ် တိုက်ရိုက်ထိခိုက်နစ်နာမှု ရှိစေပါသည်။ မြေယာအရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ လယ်သမားများနှင့် ထောက်ခံသူများကို ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခြင်းများ ရှိနေပြီး၊ လူအများက စစ်တပ်အတွက် လျှင်မြန်စွာမြေဆုံးရှုံးပေးလိုက်ရမှုများ ရှိနေပါသည်။ ယခုစာတမ်းတွင် မြေယာသိမ်းပိုက်ခြင်း၏ ရေရှည်သဘော သက်ရောက်ထိခိုက်မှုများကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူဦးရေအများစု၊ ၇၀% ခန့်မှာ ကျေးလက်ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြပါသည်။^၂ ထိုအခါအိုးအိမ် အခြေပျက်မှုများ၊ ရွှေ့ပြောင်းရမှုများဖြစ်ပေါ်လာပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံနေရာအနှံ့အပြားတွင်လည်း ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများနှင့် ကျေးရွာလူထုများ၏ ဖြစ်ရပ်များက သူတို့အတွက် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးဖြည့်ဆည်းမှုများ မရှိကြောင်းနှင့် သူတို့၏ သက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပျက်စီးမှုအပေါ်တွင်လည်း ဖြေရှင်းမပေးကြကြောင်း မီးမောင်းထိုး ဖော်ပြနေပါသည်။

နိုင်ငံတကာ၏ အသွင်ကူးပြောင်းကာလ တရားမျှတမှု ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများ

ယခုစာတမ်းတွင် အသွင်ကူးပြောင်းကာလ တရားမျှတမှုလုပ်ငန်းများ စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည့် ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှု ၃-ခု ပါ ဝင်ပါသည်။ ယခုဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများသည် ယခုစာတမ်းက ဆွေးနွေးလိုသည့် အဓိကပြဿနာ ၃-ခုအပေါ် ထင်ဟပ်စေနိုင်မည်ဟု ယူဆပါသည်။

ကိုလံဘီယာနိုင်ငံက နိုင်ငံတွင်း မြေယာသိမ်းပိုက်မှုပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။ ၎င်းနိုင်ငံသည် နိုင်ငံတွင်း အများဆုံးပြည်တွင်း၌ အခြေမဲ့ရွှေ့ပြောင်းနေရသူများ ပိုင်ဆိုင်ထားရသည့် နိုင်ငံတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင်၊ နစ်နာရသူများအတွက် ဥပဒေ (The Victim Law) ကိုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး၊ လူများကို သူတို့၏မြေများ ပြန်ပေးရန် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုလုပ်ငန်းစဉ်မှာ နှေးကွေးသော်လည်း၊ အစိုးရက ယခုတိုင် ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်စေရန် လမ်းညွှန်ပေးနိုင်ခဲ့ သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများကြောင့် လူအမြောက်အများ နေရာစွန့်ခွာပြောင်းရွှေ့ခဲ့ကြရပြီး၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများစွာလည်း ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပါသည်။ အစိုးရက ယခုတိုင်ကျောထောက်နောက်ခံပေးထားသည့်၊ ပြည်သူများကို သူတို့၏မြေများမှ စွန့်ခွာစေခြင်းကြောင့်လည်း၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငြိမ်းချမ်းရေး နှင့် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးရရှိရန် ကြီးစွာအခက်အခဲ ဖြစ်နေစေပါသည်။ ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ၏မြေများ ပြန်ပေးမှု ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်ကပြသနေသည်မှာ၊ အစိုးရကမကထပြုသည့်ဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာ အခြေခံမူဘောင် တစ်ခုလိုအပ်ပြီး၊ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းကိစ္စများ ပျက်စီးစေခြင်းနှင့် အကျယ်အပြန့်ဖြစ်နေသော မြေယာသိမ်းပိုက်မှုကိစ္စများကို အဆုံးသတ်စေရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အခက်အခဲများစွာ ကြုံတွေ့ခဲ့ရပါသည်။ မည်သူများက ပြန်၍ လျော်ကြေးပြန်ရမည်ကို ယခုတိုင် သေချာစွာ ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်ခြင်း မရှိသေးဘဲ၊ မည်သူက အမှန်တကယ် ခံစားခွင့်ရှိမည်ဟူသော စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်

၂ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း၏ ၂၀၁၄ ခုနှစ်ထုတ်၊ (နားစွင့်ရမည့်အသံများ) ‘Yearning to be Heard,’ အစီရင်ခံစာ၊ အွန်လိုင်းတွင် အောက်ပါလင့်ခ်၌ ရရှိနိုင်သည်။ <http://www.rehmonnya.org/reports/Yearning-to-be-Heard-word-Eng-Full-Report.pdf>

များမှာလည်း ရှင်းလင်းသဲကွဲခြင်း မရှိလှပေ။ ယင်းစံနှုန်းများကြောင့် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံရှိ အများအပြားရှိ နေသည့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများအကြား ရှုပ်ထွေးမှုများ ဖြစ်ရပြီး၊ မည်သူက မြေသိမ်းပိုက်ခံရ၍ နှစ်နာရ သည်ကို သေချာသတ်မှတ်နိုင်မှု မရှိပါ။ ယင်းနှင့်ဆက်နွှယ်နေသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအတွက် လည်း အပြစ်ပေးအရေးယူခြင်းများ မဆောင်ရွက်နိုင်ပါ။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင် (TRC) က၊ ရှည် ကြာလှသည့် ရံဖန်ရံခါ မအောင်မြင်တတ်သည့် အမှန်တရားပြန်ပြောသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြသနေပါသည်။ ယင်းကော်မရှင်ကို အသားအရောင်ခွဲခြားမှုအဆုံးသတ်ပြီးကတည်းက ဆောင်ရွက်နေခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ယင်းကော်မရှင်၏နောက်ဆုံး အစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး၊ အကျယ်အပြန့် အကြံပြုချက်များ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် အသားအရောင်ခွဲခြားရေးကာလက နှစ်နာခံစားခဲ့ရသူများကို ပြန်လည် ကုစားမှုပေးရေးလည်း ပါဝင်သည်။ ယင်းအစီရင်ခံစာ ရေးသားနေချိန်တွင် နှစ်နာရသူများက ငွေကြေးအရ ပြန်လည်ကုစားမှုများကို စောင့်မျှော်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ (TRC) ကော်မရှင်၏လေ့လာချက်အရ နည်းပညာနှင့် လူမှုရေး အကန့်အသတ်များကြောင့် (TRC) ကော်မရှင်၏ အောင်မြင်မှုရစေရန် ဟန့်တားထားကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ သို့သော်လည်း အမှန်တရားပြန်ပြောရေးလုပ်ငန်းစဉ်က ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် မည်မျှအထောက်အကူပြုသည်ကို ဥပမာအဖြစ် တွေ့ရှိခဲ့ကြရသည်။ (TRC) ကော်မရှင်မှနေ၍ အောင်မြင်မှု အများအပြားကို ထုတ်ယူနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းအစီအစဉ်သည် အကျယ်အပြန့် ထိတွေ့နိုင်ခဲ့ပြီး၊ အမှန်တကယ် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးအတွက် ကြီးပမ်းမှုလည်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ အမှန်တရားပြန်ပြောရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် မြန်မာ နိုင်ငံအနာဂတ်အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယခုတိုင် လက်ရှိအစိုးရက လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုနှင့် ရာဇဝတ်မှုများစွာကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း မရှိသေးပါ။ (TRC) ကော်မရှင် ၏ အခြေခံမူမှာ အတိတ်က ရာဇဝတ်မှုများကို အသိအမှတ်ပြု၍၊ နှစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များကို ပြန်လည် ကုစားမှုများပေးရန် ဖြစ်သည်။ ဤသို့သော လုပ်ငန်းစဉ်မျိုးမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏အခြေအနေတွင် ပြန်၍သေချာ အသုံးချနိုင်ပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအများတွင် သူတို့က အစိုးရ၏ တောင်းပန်မှုရလိုကြောင်းနှင့် လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှု အမှန်အဖြစ်အပျက်များကို လူသိရှင်ကြား အသိအမှတ်ပြုပေးစေလိုကြောင်း ပြောဆို ခဲ့ကြပါသည်။

ပီရူးနိုင်ငံ၏ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ကော်မရှင် (TRC) သည်၊ အကျယ်အပြန့် သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုများအပေါ် ဖက်စုံပြန်လည်ကုစားပေးမှုများ မည်သို့ချမှတ် ဆောင်ရွက် နိုင်သည်ကို လမ်းညွှန်ပြသသည့် ဥပမာပင်ဖြစ်သည်။ ပီရူးကော်မရှင်က အစီရင်ခံစာတစ်စောင်ကို ထုတ်ပြန် ခဲ့ပြီး၊ ယင်းတွင် အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခနှစ်များအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အသေးစိတ် ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြနိုင်ခဲ့သည်။ နှစ်နာရသူ အမျိုးအစားအားလုံးအတွက်ပြန်လည်ကုစားမှု ပေး ရေးစနစ်တစ်ခုကိုလည်း နောက်ပိုင်းတွင် ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့သည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်ကို အောင်မြင်စွာအကောင် အ ထည်ဖော်နိုင်သည်မှာ၊ ၁၉၈၀-၂၀၀၀ ခုနှစ်များအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော ချိုးဖောက်မှုများကို အချက်အလက် များစုဆောင်း ရယူနိုင်ခြင်းသည် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်ပြီး၊ အစိုးရနှင့် တရားရေးဌာနက ဖက်စုံအစီရင်ခံစာ ထုတ်ပြန်နိုင်ခဲ့သည်။ မည်သူက နှစ်နာရသူအဖြစ် ခံစားခွင့်ရှိသည်ဟူသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကိုလည်း တည်ထောင် နိုင်ခဲ့သည်။

ကွင်းဆင်းသတင်းကောက်ယူသူများ အခြေအနေ

ရှေ့တန်းရှိ ကွင်းဆင်းလုပ်သားများနှင့် မှတ်တမ်းတင်ရေး အဖွဲ့များက သတင်းစုဆောင်းပေးပို့ရာတွင်အကန့်အသတ်များအကြောင်း အကျဉ်းဆွေးနွေးရသည်မှာ အကျိုးရှိပါလိမ့်မည်။ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များသည် လူတစ်ဦးချင်း၏ အတွေ့အကြုံများနှင့် လက်ရှိလူနေမှုဘဝများကို ဆွေးနွေးပြောဆိုကြသည့်အခါအခက်အခဲများကြုံတွေ့ရစေသည်။ ND-Burma ကွန်ရက်၏ ကွင်းဆင်းလုပ်သားများက နိုင်ငံတွင်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ ပြုသည့်အခါ ပြဿနာများ ကြုံတွေ့ရပါသည်။ သတင်းစုဆောင်းရရှိမှုများသည် အစဉ်အမြဲ အသေးစိတ်ဖြစ်ရန် လိုအပ်ပြီး၊ သြဇာသက်ရောက်မှုလည်း ရှိပါသည်။ မည်သို့ဖြစ်ပျက်သည်ကို ဖော်ပြနိုင်ပြီး၊ သူတို့ကြုံတွေ့ခံစားရသည့် ရေရှည်နှင့် ရေတိုသက်ရောက်မှုများကိုလည်း ဖော်ပြပေးနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း အခြားသတင်းများ ကောက်ယူစုဆောင်းသည့်အခါ ပြဿနာကို ဆွေးနွေးရန်လည်း မရှိမဖြစ်အရေးကြီးပါသည်။ အထူးသဖြင့် နှစ်နာရသူကာယကံရှင်နှင့် သူမိသားစု၏ လူမှုရေး အခြေအနေပင်ဖြစ်သည်။ ယခုကဲ့သို့ အခက်အခဲများကို အဖွဲ့ဝင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ သုတေသနပြုသူများက အများအားဖြင့် ကြုံတွေ့ကြရကြောင်း ဖော်ပြကြပါသည်။

အဓိကပြဿနာမှာ လုံခြုံရေးပင်ဖြစ်သည်။ ND-Burma ကွန်ရက်၏ အဖွဲ့ဝင်အဖွဲ့အစည်းအများစုမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားဝင်မှတ်ပုံတင်နိုင်ခြင်း မရှိကြသည့်အတွက်ကြောင့်၊ သုတေသနလုပ်ငန်းအများစုကို တရားမဝင် ဆောင်ရွက်နေကြရပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် သုတေသနလုပ်ငန်းများကို ဤသို့ဆောင်ရွက်မှသာလျှင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအတွက်လုံခြုံအန္တရာယ်ကင်းသည့် ဝန်းကျင်ဖန်တီးပေးရန်ခက်ခဲလှပါသည်။ ကွင်းဆင်း၍ သတင်းစုဆောင်းသူများအတွက် လုံခြုံရေးပြဿနာအပြင်၊ အတိတ်ကာလက လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူများ၏ လုံခြုံရေးပြဿနာလည်း ရှိပါသေးသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်ကြသည့် နှစ်နာခံစားရသူများအတွက်မူ၊ ကျူးလွန်ချိုးဖောက်သူများမှာ ယင်းဒေသတွင်ပင် ရှိနေကြသေးပြီး၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများလည်း ဆက်လက်ကျူးလွန်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် သတင်းပေးသူများက လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုကြောင့်၊ စစ်တပ်က လက်တုံ့ပြန်အန္တရာယ်ပြုမည်ကိုလည်း ရောင်ရှားကြရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒေသအများတွင် ကြောက်ရွံ့စိုးရိမ်နေမှုဝန်းကျင်မှာ တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ND-Burma ကွန်ရက်၏ သုတေသနလုပ်သားများ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ကြရာ တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင်ပို၍ ဆိုးပါသည်။ ဤဒေသအများတွင် စစ်တပ်အခြေစိုက်စခန်းများ ရှိနေကြသည့်အတွက်ကြောင့်၊ အတိတ်ကာလက လူ့အခွင့် အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ပြန်လည်ပြောဆိုရန် အကြောက်တရားပိုစေပြီး၊ ရလဒ်အဖြစ် အစိုးရစစ်တပ်များမှ လက်စားချေမှုကိုလည်း ခံစားရနိုင်ပါသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းကာလတရားမျှတမှုဆိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မကြုံဖူးသေးသည့်၊ အသစ်သောသဘောတရားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျေးလက်ကျသည့် ဒေသများတွင် သုတေသနလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရသည့်အခါပညာပေးမှုရေး၊ ဆွေးနွေးမှုကိုပါ တစ်စတစ်ရာထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်ကြရပါသည်။ လူအများစုမှာ ကနဦးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် တွန့်ဆုတ်နေကြပြီး၊ သူတို့ကို စိတ်အနှောက်အယှက်ဖြစ်စေသည့်၊ စိတ်ဒဏ်ရာဖြစ်စေခဲ့သည့် သတင်းကိုသာ ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြောဆိုနေလေ့ရှိပါသည်။ ယခု သုတေသနလုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့်၊ ယခုသုတေသနလုပ်ငန်းများ၏ နောက်ကွယ်မှ

မြန်မာစစ်တပ်၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု ကျူးလွန်ခံရသူတိုင်း ပြောပြနေတဲ့
ဓာတ်ပုံ - HURFOM

အခြေခံသဘောတရားကို သိရှိသဘောပေါက်ထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့သော်သူတို့က တစ်ခါတစ်ရံသုတေသနပြုသူများနှင့်အတူ အန္တရာယ်ကိုစွန့်စား၍ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုနောက်ကွယ်မှကျိုးကြောင်း ဆင်ခြေကိုရှင်းပြကြပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခံရသူများ၏ သာယာဝပြောရေးသည်လည်း အရေးကြီးပြီး၊ ယခုသုတေသနတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် မည်သို့အထောက်အကူပြုနိုင်မည်၊ အပြုသဘောပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် မည်သို့တိုးတက်နိုင်မည်ကိုလည်း ရှင်းပြရန်လိုအပ်ပါသည်။ ရပ်ရွာလူထုများနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင်တွေ့ဆုံနိုင်ခြင်းသည်၊ ယခုကဲ့သို့သော အရည်အသွေးမြင့်မားသည့် သုတေသနလုပ်ငန်းများ သေချာဆောင်ရွက်ရန်အတွက် အထူးအရေးကြီးပါသည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရန်များသောအားဖြင့် သုတေသနပြုသူများ၏ အချိန်နှင့်အရင်းအမြစ်များကို ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေပါသည်။ အထူးသဖြင့် အလွန်အကဲဆတ်သည့်၊ စိတ်ဒဏ်ရာဖြစ်ခဲ့ရသည့် အတွေ့အကြုံများကို ပြန်လည်ပြောဆို ဆွေးနွေးကြရသည့်အခါ သုတေသနပြုသူများအတွက် ခက်ခဲသကဲ့သို့၊ အချိန်နှင့်သည်းခံမှုကိုလည်းထားကြရပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခံရသည့် ပုဂ္ဂိုလ် ကြုံတွေ့ခံစားရသည့် စိတ်ဒဏ်ရာရဖွယ် ဖြစ်ရပ်များကြောင့်၊ တွေ့ဆုံအင်တာဗျူးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ခက်ခဲစေပြီး၊ သုတေသနအတွက် လိုအပ်သည့်အချက်အလက်များကို ထုတ်နှုတ်ရယူရန်လည်း ခက်ခဲတတ်ပါသည်။ သုတေသနပြုသူနှင့် မေးမြန်းခံရသူတို့၏အကြားဆက်ဆံရေးသည်လည်း အလွန်အရေးကြီးပြီး၊ သူတို့ကို လုံခြုံအန္တရာယ်ကင်းသည်ဟု ခံစားရလေအောင် ထားရှိရန်လိုအပ်ပါသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် အချို့ကိစ္စများတွင် သတင်းရယူနိုင်ရန် အကြိမ်ကြိမ်တွေ့ဆုံခြင်းနှင့် လအတန်ကြာ အချိန်ယူရမှုများလည်း ရှိခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဤသည်မှာ သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်၏ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ အကြောက်တရား လျော့နည်းလာစေရန် သံနွဲ့ဌာန်ချမှတ်ဆောင်ရွက်မှုများလည်း လိုအပ်ပါသည်။

အတင်ဆေးစစ်ခိုင်းစိုင်းခြင်းသည်လက်ရှိကာလအထိ တွေ့မြင်နေရဆဲ ချိုးဖောက်မှုဖြစ်သည်
ဇာတ်ပုံ - HUREOM

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု အမျိုးအစား ၃-ခုနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးခြင်း

ယခုစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားခဲ့သည့် ဖရိယာနယ်ပယ်များနှင့် ND-Burma ကွန်ရက်၏ သုတေသနဝန်ထမ်းများက စုဆောင်းခဲ့ကြသော ဖြစ်ရပ်မှတ်တမ်းများကို အသုံးပြု၍ အလေးပေး ဆွေးနွေးသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူပင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူသိများ၍ အကျယ်အပြန့် သတင်းဖော်ပြခဲ့ကြသော တရားမဝင် အကျဉ်းရုံးသတ်ဖြတ်မှုများကိုလည်း ဖော်ပြဆွေးနွေးသွားမည် ဖြစ်သည်။ ယခုရွေးချယ်ဖော်ပြသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အစိုးရတပ်ဖွဲ့များက ကျူးလွန်ရုံမျှသာမကဘဲ၊ ဤသို့ ချိုးဖောက်မှုများကြောင့် ဖြစ်ပွားရသည့် အကြီးအကျယ် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကိုလည်း ကိုယ်စားပြုဆွေးနွေးမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယခုစာတမ်း၏ နောက်ဆုံးအကြံပြုချက်များတွင်၊ ယခုကဲ့သို့ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကြောင့် ထိခိုက်ခံစားရသူများအတွက် လိုအပ်ချက်များကိုပါ ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားပါသည်။

တရားမဝင် သတ်ဖြတ်မှုများ

တရားမဝင် သတ်ဖြတ်မှုများသည်၊ အစိုးရတပ်ဖွဲ့များက မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်သူလူထု၏ အသက်များကိုမည်မျှ အလေးမထားသည်ဟူသည့် ဥပမာများကို ဖော်ပြနေပါသည်။ လူသတ်ဖြတ်မှုများအတွက် ပို၍တာဝန်ယူ၊ တာဝန်ခံမှုရှိရန်၊ လွတ်လပ်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများပြုရန်၊ တရားမျှတမှုရရှိစေရန် နစ်နာခံစားရသူများ၏ တောင်းဆိုမှုများအပေါ်တွင်လည်း မကြားဘဲ ရှိနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (MNHRC) ၏ ထိရောက်မှုအပေါ်တွင်လည်း မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရတပ်ဖွဲ့များက ပြည်သူ များကို သတ်ဖြတ်မှုသည် ကြီးလေးသည့် စိုးရိမ်ဖွယ်ကိစ္စဖြစ်သော်လည်း၊ ကျူးလွန်သူများကို ရှာဖွေစုံစမ်းရန်၊ အပြစ်ပေးရန် ဆန္ဒကင်းမဲ့နေခြင်းအတွက် ပို၍ပြဿနာ ဖြစ်ရပါသည်။ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများက မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်တပ်အရာရှိ-ဝန်ထမ်းများအတွင်း အပြစ်ရှိသော်လည်း အပြစ်ပေးမခံရဘဲ ကင်းလွတ်ခွင့်ရှိနေသည့်ယဉ်ကျေးမှု အကျယ်အပြန့် ဖြစ်ပေါ်နေကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်၊ စစ်ခုံရုံးများမှ အရပ်ဖက်တရားရုံးစနစ်သို့ လွှဲပြောင်းစီရင်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုထားသော်လည်း၊

ဖြစ်ခဲ့သည့်ရှားပါးကိစ္စဖြစ်သည်။ မြန်မာပြည်သူများအပေါ် စနစ်တကျ သတ်ဖြတ်မှုများ ကျူးလွန်စေရန် တိုက်တွန်းလုပ်ဆောင်သူများကို တရားခံရုံး တင်စစ်ဆေးမည့် ကိစ္စအပေါ်တွင်လည်း မသေချာလှပေ။ ဤသို့ ကျူးလွန်မှုများအပေါ် တာဝန်ရှိကြသည့် စစ်ဖက်ဆိုင်ရာ ခေါင်းဆောင်များမှာ မည်သို့မျှအပြစ်ပေး၊ အရေးယူခြင်း မခံကြရဘဲ၊ ဆက်လက်၍ ကျူးလွန်နေကြပါသည်။ အရပ်သားများကို သတ်ဖြတ်ခွင့်ပေးထားခြင်းအားဖြင့်၊ စစ်တပ်တွင် အကြွင်းမဲ့အာဏာကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ပြီး၊ အကြောက်တရား၊ ဒြိမ်းခြောက်မှု၊ သေစေနိုင်သည့် အင်အားတို့ဖြင့် ပြည်သူကိုထိန်းချုပ်ထားကြသည်။ သူတို့၏ လုပ်ရပ်များအတွက် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှု ခြိမ်းခြောက်မှုသာမရှိလျှင်၊ ဤသို့ပင် ဆက်လက်ကျူးလွန်နေကြမည်သာ ဖြစ်သည်။ ဤသို့သော လုပ်ရပ်များကို ဆက်လက်ခွင့်ပြုထားသည့်အတွက်ကြောင့်၊ လက်ရှိအစိုးရသည်လည်း တရားမဝင် သတ်ဖြတ်မှုများကို ဖုံးကွယ်ပေးရာကျနေသည်။ ဤသို့သော သတ်ဖြတ်မှုများကို အဆုံးသတ်စေရမည် ဖြစ်ပေသည်။

အောက်ဖော်ပြပါ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများမှာ၊ အရပ်သားများအပေါ် စနစ်တကျ သတ်ဖြတ်မှုများ ရှိနေကြောင်းနှင့် တာဝန်ရှိသူများအတွက် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှု ကင်းမဲ့နေကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။

(က)။ တရားမဝင်သတ်ဖြတ်မှု- ဖြစ်ရပ် (၁)။ (EXK1) ကိုအောင်ကျော်နိုင် (ခေါ်) ကိုပါကြီး၊ ဗွန်ပြည်နယ်၊ စက်တင်ဘာလ၊ ၂၀၁၄

ခုနစ်။

၂၀၁၄ခုနှစ်၊စက်တင်ဘာလ ၃၀ရက်နေ့တွင်၊ခြေမြန်တပ်ရင်း(ခမရ) ၂၀၈ကမ္ဘာ့မြန်မာပြည်နယ်၊ကျိုက်မရောမြို့နယ်တွင်၊ ကိုအောင်ကျော်နိုင် (ခေါ်) ကိုပါကြီးကို ထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။ ကိုပါကြီးက အလွတ်သတင်းထောက်ဖြစ်သည်။ ကျိုက်မရောမြို့နယ်တွင် အစိုးရတပ်ဖွဲ့များနှင့် ဒီမိုကရေစီကရင်အကျိုးပြုတပ်မတော် (DKBA) တို့အကြား တိုက်ပွဲများကို သတင်းရယူနေသူလည်း ဖြစ်သည်။ သူ့ကို အောက်တိုဘာလ ၄ ရက်နေ့တွင် စစ်တပ်က ထိန်းသိမ်းထားစဉ်အတွင်း၊ ထွက်ပြေးရန် အစောင့်တစ်ဦးထံမှ သေနတ်ခိုးယူသည်ဟု စွပ်စွဲချက်ဖြင့်၊ သေနတ်ဖြင့် ပစ်သတ်ခဲ့သည်။ သူသေဆုံးကြောင်းကို စစ်တပ်က အောက်တိုဘာလ ၂၃ ရက်နေ့တွင် သတင်းမီဒီယာကောင်စီသို့ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်ပြု၍ အတည်ပြုပေးခဲ့သည်။ ကိုပါကြီးကို စနစ်တကျ ရင်ခွဲစစ်ဆေးမှုများ မပြုဘဲ၊ မိသားစုထံ ပြန်လည်အပ်နှံခြင်းမရှိဘဲ ကျိုက်မရောမြို့နယ်တွင် မြုပ်နှံထားခဲ့သည်။ သူသေဆုံးမှုအပေါ် သံသယဖြစ်ဖွယ် အခြေအနေများကြောင့်နှင့် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းဖိအားပေးမှုများကြောင့် သမ္မတဦးသိန်းစိန်က မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (MNHR) ကို အောက်တိုဘာလ ၃၀ ရက်နေ့တွင် သေဆုံးမှုအတွက် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများပြုရန် အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

ကိုပါကြီး၏ အလောင်းကို နိုဝင်ဘာလ ၅ ရက်နေ့တွင် ပြန်ဖော်ခဲ့ရာ၊ မျက်မြင်သက်သေများ၏ အဆိုအရ သူ၏ ခန္ဓာကိုယ်တွင် အခြားထိခိုက်ဒဏ်ရာများအပြင်၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခံရသည့် လက္ခဏာများ တွေ့ရှိရသည်။ အမြင်အရ သူ၏မေးရိုးကျိုးနေပြီး၊ ဦးခေါင်းခွံလည်း ချိုင့်ဝင်နေသည်။ ရင်ခွဲစစ်ဆေးမှုပြီးနောက် သူ့ကို ၅ ကြိမ် ပစ်ခတ်ထားကြောင်း သိရှိရသည်။ မေးရိုးတွင် တစ်ချက်၊ နောက်ကျောတွင် နှစ်ချက်၊ ပေါင်တွင် တစ်ချက်နှင့် ခြေကျင်းဝတ်တွင် တစ်ချက်ဖြစ်သည်။ မြန်မာလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (MNHR) က ကိုပါကြီး သေဆုံးမှုအတွက် အစီရင်ခံစာကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလကုန်တွင် ပြန်လည်တင်ပြခဲ့သည်။ သို့သော် အစီရင်ခံစာမှာ

ပြည့်စုံခြင်းမရှိပါ။ ဥပမာအားဖြင့်- ကိုပါကြီးခန္ဓာကိုယ်တွင် နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းထားသည့် လက္ခဏာများ တွေ့ရှိရကြောင်း ဖော်ပြထားပါ။ (ကိုပါကြီး၏ဇနီးဖြစ်သူ) မသန္တာက ယခုလက်ရှိဆောင်ရွက်နေသော စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုအပေါ် ကျေနပ်မှုမရှိပါ။ သူမက နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ၊ ပွင့်လင်းမြင်သာသည့်၊ သီးခြားလွတ်လပ်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ဆောင်ရွက်စေလိုကြောင်း တောင်းဆိုနေသည်။^၆

ကိုပါကြီး သတ်ဖြတ်ခံရမှုအတွက် တရားမျှတမှုနှင့် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုမှာ ပွင့်လင်းမြင်သာသည့်၊ သီးခြားလွတ်လပ်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ဆောင်ရွက်မှသာ ဖြစ်နိုင်ပေမည်။ အကယ်၍ စစ်မှန်သည့် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတော်သို့ လျှောက်လှမ်းနေကြောင်း မြန်မာပြည်သူများနှင့် နိုင်ငံတကာမိသားစုတို့က ယုံကြည်စေလိုပါလျှင်၊ အစိုးရစစ်တပ်များနှင့် အစိုးရတို့က ကိုပါကြီး မတရားသတ်ဖြတ်ခံရမှုအပေါ် တာဝန်ယူကြရမည် ဖြစ်ပြီး၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက် ကျူးလွန်သူများကို အပြစ်ပေး အရေးယူရလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။

ဤဖြစ်ရပ်တွင် စိုးရိမ်ဖွယ်အချက်မှာ၊ မြန်မာလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (MNHRC) ၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများတွင် လိုအပ်သည့် နက်ရှိုင်းလေးနက်မှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာသည့် သက်သေများ ကင်းမဲ့နေခြင်း ဖြစ်သည်။^၇ လူ့အများက ပြောဆိုကြရာတွင်၊ ယခုအစီရင်ခံစာသည် ရှင်းလင်းမှု မရှိရုံမျှမက၊ ကိုပါကြီးခန္ဓာကိုယ်ပေါ်ရှိ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခံရသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသည့် အမှတ်အသားများကိုလည်း လုံလောက်စွာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်း မရှိဟု ဆိုကြသည်။ ထို့အပြင်၊ ကိုပါကြီး ထိန်းသိမ်းခံရစဉ်အတွင်း လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ စွပ်စွဲမှုများတွင် မတူကွဲပြားအငြင်းပွားစရာ ဖြစ်ရပ်များကိုလည်း အစီရင်ခံစာက အလေးထားဖော်ပြခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ သူ၏ သေဆုံးမှုအပေါ် သီးခြားလွတ်လပ်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ မရှိခဲ့သည်မှာ သေချာသည်။ သူ့ကို သေဆုံးစေသော (သတ်ဖြတ်ခဲ့သော) သူများအတွက် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုလည်းကင်းမဲ့နေစေတော့သည်။

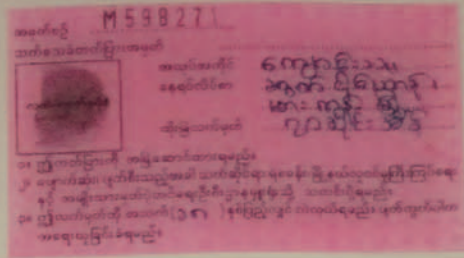
(ခ)။ တရားမဝင်သတ်ဖြတ်မှု- ဖြစ်ရပ် (၂)။ (EXK2) ဂျာဆိုင်းအိန်၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၂ ခုနှစ်။

၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁၃ ရက်နေ့တွင်၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ ဖားကန့်မြို့နယ်၊ ဆွတ်ဇိုင်ယန်ကျေးရွာတွင်၊ ကျေးရွာနေ လူထုများက သတင်းပေးပို့ရာတွင်၊ အစိုးရ၏ စစ်တပ် ခြေမြန်တပ်ရင်း (ခမရ) ၃၈၉ ကျေးရွာသို့ ရောက်လာသည်ဟု ဆိုသည်။ ညနေ ၄ နာရီတွင် စစ်သားများက ရွာမှထွက်ခွာရန် အသင့်ဖြစ်နေကြပြီ ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် ပေါက်ကွဲမှု တစ်ခုဖြစ်ပွားရာ စစ်သားအများအပြား ဒဏ်ရာရရှိကြသည်။ မြန်မာလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် (MNHRC) က ကချင်လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော် (KIA) အရာရှိနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင်၊ (KIA) စစ်သားများက ဗုံးကိုအဝေးထိန်းစနစ်ဖြင့် ဖောက်ခွဲခဲ့ကြောင်း ပေါ်လွင်စေခဲ့သည်။

၆ AAPP (2014) 'October Chronology,' [online] available at: <http://aappb.org/wp-content/uploads/2014/11/AAPP-Monthly-Chronology-for-October-2014ENG.pdf>; AAPP (2014) November Chronology,' [online] available at: <http://aappb.org/2014/12/aapp-monthly-chronology-for-november-2014/>

၇ သတင်းပိုမို သိရှိနိုင်ရန်၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အဖွဲ့ (Amnesty International) (၂၀၁၄) (မြန်မာနိုင်ငံ- သတင်းထောက် သေဆုံးမှုအတွက် သီးခြားလွတ်လပ်သည့် ဖက်မလိုက်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ သေချာဆောင်ရွက်ပေးရန်) Myanmar: Ensure Independent and Impartial Investigation into Death of Journalist [online] ကို ကြည့်ပါ။ <https://www.amnesty.org/en/documents/asa16/028/2014/en/>

မဂျာဆိုင်းအိန်နှင့်သက်ဆိုင်သော သက်သေအထောက်အထားများ

မဂျာဆိုင်းအိန်၏ နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကပ်ပြား

သေဆုံးသွားသော (၉)တန်းကျောင်းသူ မဂျာဆိုင်းအိန်

မြန်မာစစ်တပ်၏ အသတ်ခံရသော ဂျာဆိုင်းအိန်
ဓာတ်ပုံ - KWAT

မဂျာဆိုင်းအိန်အားသေနတ်ဖြင့် ပစ်သတ်ခဲ့သော အခင်းဖြစ်သွားရာနေရာ

ဗုံးကွဲပြီးနောက်တွင် စစ်သားများက ရန်သူ-အရပ်သားမခွဲခြားဘဲ ရွာထဲသို့ တစ်နာရီကြာမျှပစ်ခတ် နေခဲ့သည်။ ဂျာဆိုင်းအိန်က သူ၏အတန်းဖော်များ၊ ဆရာမတို့နှင့်အတူ ဗုံးကွဲသည့်အချိန်တွင် ကျောင်းမှ အိမ်သို့ ပြန်လာခဲ့သည်။ စစ်သားများက သေနတ်များ ပစ်ခတ်နေသည့်အတွက်ကြောင့် သူတို့လည်း တောင်စောင်းရှိ အိမ်တစ်လုံး၏ မီးဖိုအနီးတွင် အကာအကွယ်ယူ ပုန်းအောင်းနေကြသည်။ ထိုနေရာမှသွားလျှင် ဆွတ်ငိုင် ယန်ကျေးရွာသို့ရောက်သည်။ အပစ်ရပ်သွားသည့်အချိန်တွင် စစ်သားများက သူတို့ကို ပုန်းအောင်းနေရာမှ ထွက်လာရန်ခေါ်သည်။ သူတို့က အမိန့်ကို နာခံ၍ ထွက်လာသည့်အချိန်တွင် သေနတ်ပစ်ခတ်မှုများ တစ်ဖန် ဖြစ်ပွားပြန်သည်။ ကျည်ဆန်တစ်ခုက မဂျာဆိုင်းအိန်၏တင်ပခံသို့ လာမှန်သည်။ မျက်မြင်သက်သေအများ၏ အဆိုအရ ဂျာဆိုင်းအိန်မှာ ဗုံးကွဲသည့်နေရာ အနီးတွင်ရှိမနေပါ။ စစ်သားများက တမင်ပစ်ခတ်သည့် အတွက် ကြောင့်သာ သူမသေဆုံးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ဂျာဆိုင်းအိန်ကို ဆေးရုံသို့ ခေါ်ဆောင်သွားခွင့် ပြုသည့်အခါ၊ ခွဲစိတ်ရန်လိုအပ်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ကြသည်။ ခွဲစိတ်မှုမပြုမီ၊ သူမကို ခွဲစိတ်ဆရာဝန်က အနီး ရှိ စစ်စခန်းတစ်ခုသို့ ခေါ်ဆောင်သွားသေးသည်။ ပြန်လာပြီးနောက် ခွဲစိတ်မှုပြုရာ၊ ခွဲစိတ်စဉ်တွင်ပင် သူမ သေဆုံးခဲ့ရသည်။ ဆရာဝန်က ကျည်ဆန်ကို သူမထုတ်ယူခဲ့ကြောင်းနှင့် ကိုယ်တွင်းမှ မည်သည့်ပြင်ပအရာ ဝတ္ထုကိုမှ မထုတ်ယူခဲ့ကြောင်း ထွက်ဆိုသည်။ မည်သည့်အတွက်ကြောင့် ဒဏ်ရာရသည်ကို သူမသိဟု ဆို သည်။ သူမ မည်သည့်အတွက်ကြောင့် သေဆုံးကြောင်းသိရှိနိုင်ရန်၊ သေပြီးနောက် ခွဲစိတ်စစ်ဆေးမှုများလည်း ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိဟု ဆရာဝန်က ပြောသည်။ သူမသေဆုံးပြီး ၃-ရက် အကြာတွင်၊ အနီးရှိစစ်စခန်းက လျော်ကြေးအဖြစ် ကျပ်ငွေ ၁၀၀၀၀၀ လာပေးသည်။ စစ်တပ်က ဂျာဆိုင်းအိန်သည် ဗုံးပေါက်ကွဲမှုကြောင့် သေဆုံးရသည်ဟု စွပ်စွဲဖော်ပြသည်။

သူမ သေဆုံးပြီးနောက်၊ ဖခင်ဖြစ်သူ ဘရန်ရှောင်က သမ္မတဦးသိန်းစိန်နှင့် မြန်မာလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (MNHRC) ထံသို့ စာပို့သည်။ သေဆုံးမှုအပေါ် စစ်ဆေးပေးရန်၊ အနာဂတ်တွင် အလားတူအဖြစ်မျိုး မဖြစ်ပွားစေရေး ကာကွယ်ပေးရန် တောင်းဆိုထားသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စစ်တပ်အရာရှိများ က ဘရန်ရှောင်ကို တပ်မတော်အပေါ် မှားယွင်းစွပ်စွဲသည်ဟု တရားဝင် စွပ်စွဲပြောဆိုခဲ့သည်။ သို့အတွက် ကြောင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၁၁ ဖြင့် သူ့အပေါ် စွပ်စွဲထားချက်^၁ အပေါ် ဖြေရှင်းခံရန်အတွက် တရား ဆိုင်နေရသည်မှာ ၄၅ ကြိမ် ကျော်ခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ မကြာသေးမီက ဘရန်ရှောင်က သူ၏မှတ်ချက်အတွက် ဒဏ်ငွေပေးရန်လက်ခံခဲ့သည်။ သို့သော်သူ့အပေါ်စွပ်စွဲထားချက်များအပေါ်ဆက်လက်၍ ခုခံနေဆဲဖြစ်သည်။

၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် မည်သို့ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည်ကို သိရှိနိုင်ရန်၊ ဖက်မလိုက်သည့် သီးခြားလွတ်လပ်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ တာဝန်ရှိသူများကို အပစ်ပေး အရေးယူ သင့်သည်။ အကယ်၍ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြီးဆုံး၍ စစ်တပ်က သူမသေဆုံးမှုအတွက် တာဝန်ရှိကြောင်း စစ်ဆေးတွေ့ရှိပါက၊ နောက်ကြောင်းပြန်အနေဖြင့် ဘရန်ရှောင်ကို စွပ်စွဲထားမှုများအားလုံးအပေါ် ရှင်းလင်း ပလပ်ရပေမည်။ ဘရန်ရှောင်က အမှန်ဆိုလျှင် သူ၏လူ့အခွင့်အရေးကို အသုံးပြုခြင်းသာဖြစ်ပြီး၊ သူ၏သမီး မည်သို့ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည်ကို သိလို၍ မေးမြန်းခြင်းသာဖြစ်သည်။ တာဝန်ရှိသူများအပေါ် တာဝန်ရှိသလို အပြစ် ပေးရန်သာ တောင်းဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

^၁ Burma Partnership (2014) 'Who Killed JaSengIng?' [online] available at: <http://www.burmapartnership.org/2014/12/who-killed-ja-seng-ing/>

မြန်မာစစ်တပ်၏ အသက်ခံရသော ဆွမ်းလွတ်ရွယ်ဂျာ
ဇာတ်ပုံ - KWAT

(ဂ)။ တရားမဝင်သတ်ဖြတ်မှု- ဖြစ်ရပ် (၃)။ (EXK3) ဆမ်လွတ်ရွယ်ဂျာ၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၁ ခုနှစ်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင်၊ ခြေမြန်တပ်ရင်း (ခမရ) ၃၂၁ မှ တပ်ဖွဲ့များက ကချင်ပြည်နယ်၊ မိုးမောက်မြို့နယ်၊ ခိုင်ဘန်း (Hkaibanf) ကျေးရွာမှ ဆယ်လွတ်ရွယ်ဂျာ၊ သူ၏ယောက်ျားနှင့် ဖခင်ဖြစ်သူတို့ကို ပြန်ပေးဆွဲခေါ်ဆောင်ခဲ့သည်။ သူတို့ကို ကချင်လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော် (KIA) နှင့် ဆက်နွယ်သည်ဟု စွပ်စွဲကာ ယခုကဲ့သို့ဖမ်းဆီး ခေါ်ဆောင်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ သူ၏ယောက်ျားနှင့် ဖခင်တို့က ဖမ်းဆီးထားမှုမှ အလွတ်ပြေးနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော် စစ်သားအများအပြားစောင့်ကြပ်ထားမှုကြောင့်ဆမ်လွတ်ရွယ်ဂျာက မိသားစုနှင့်အတူ လွတ်မြောက်အောင် မပြေးနိုင်ခဲ့ပေ။ ထိုအချိန်မှစ၍ သူမကို မတွေ့ရှိကြရတော့ဘဲ၊ သေဆုံးပြီဟု ယူဆရသည်။ ထိုသို့ဖမ်းဆီးခံရချိန်မှစ၍ သူ၏မိသားစုက စစ်တပ်နှင့် အရပ်ဖက်အာဏာပိုင်များထံသို့ သူမမည်သည့်နေရာတွင် ရှိနေသည်နှင့် သူမ၏ကံကြမ္မာကို သိရှိနိုင်ရန် အကြိမ်ကြိမ် စာရေးမေတ္တာရပ်ခံခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့ပုံကိုလည်း စုံစမ်းစစ်ဆေးပါရန် တောင်းဆိုကြသည်။ ယနေ့ထိတိုင် စုံစမ်းစစ်ဆေးပေးရန် ပယ်ချခဲ့သည့်အပြင်၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က သူမကို စစ်တပ်က ဖမ်းဆီးသည်ဆိုသည့် အပေါ်ငြင်းပယ်ခဲ့သည်။ ဤသို့ အထောက်အထားမရှိဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။ စစ်တပ်က ဤဖြစ်ရပ် ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းမရှိကြောင်း ထပ်၍ ငြင်းပယ်ခဲ့သည်။^၉

ဤဖြစ်ရပ်သည် အရပ်သားပြည်သူများအပေါ် အကြမ်းဖက်သည့်၊ အတင်းအကျပ် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်သည့်၊ မိမိတို့က အကျဉ်းရုံး သတ်ဖြတ်မှုဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်ဟု ယူဆနိုင်သည့် ဥပမာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ယခုအမှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် မိသားစုဝင်များ၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများသည်၊ အဓမ္မပျောက်ဆုံးစေမှုများအပေါ်နှင့် ဆမ်လွတ်ရွယ်ဂျာ သတ်ဖြတ်ခံရသည်ဟု ယူဆသည့်အပေါ် ပြန်လည်ကုစားမှုရရှိစေရန် စတင်၍ ကြိုးပမ်းချက်ပင် ဖြစ်သည်။ အစိုးရအနေဖြင့် သူ၏ပျောက်ဆုံးမှုကို အသိအမှတ်ပြုပေးရန် လိုအပ်ပြီး၊ သူ့ကို ပြန်ပေးဆွဲဖမ်းဆီးသည့်ကိစ္စအပေါ်ပွင့်လင်းမြင်သာသည့်စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ တာဝန်ရှိသူများကို တရားမျှတမှုအတွက် သေချာအရေးယူ ဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်ပြီး၊ အမှန်တရားအတိုင်း ပေါ်ပေါက်စေရမည် ဖြစ်သည်။ သူမ၏ လက်ရှိအခြေအနေတွင်၊ သေသည်ဖြစ်စေ-ရှင်သည်ဖြစ်စေ၊ သူမ မိသားစုအတွက် အရေးအကြီးဆုံးကိစ္စမှာ သူ့ကိုရှင်နေသေးပါက အိမ်သို့ကြိုဆိုခေါ်ဆောင်ရန်၊ အကယ်၍ သေဆုံးခဲ့ပြီဆိုပါက ကောင်းစွာလဲလျောင်း အနားယူစေရန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

(ဃ)။ တရားမဝင်သတ်ဖြတ်မှု- ဖြစ်ရပ် (၄)။ (EXK4) ကချင်ပြည်နယ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀၁၁ ခုနှစ် (KWAT)^{၁၀}

၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂ ရက်နေ့တွင်၊ အမျိုးသမီး ၂-ဦးက ဂျာပုကျေးရွာသို့ သွားနေစဉ် မြန်မာစစ်တပ်၊ ခြေမြန်တပ်ရင်း (ခမရ) ၃၁၈ မှ စစ်သား ၁၀-ဦးက KIA စစ်ယူနီဖောင်းများ ဝတ်၍ ဒေသကို စုံစမ်းထောက်လှမ်းနေသည်ကို သတိပြုမိ သည်။ သူတို့က စစ်သားများ မမြင်ရန် ပုန်းနေကြသည်။ စစ်သားများ လွန်သွားပြီဟု ထင်သည့်အခါ၊ ပုန်းအောင်းနေရာမှ ထွက်လာကြသည်။ သူတို့ထွက်ခွာသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် သူတို့ကို

^၉ Burma Partnership (2014) Burmese Government Urged to Investigate the Enforced Disappearance of Sumlut Roi Ja' [online] available at: <http://www.burmapartnership.org/2014/10/burmese-government-urged-to-investigate-the-enforced-disappearance-of-sumlut-roi-ja/>

^{၁၀} ND-Burma reference: UTP Bulletins Case 43, ID number: B-C8q91fMSnTRC75HmtPuG3w

နောက်ကျောမှ ခြံခိုတိုက်ခိုက်ကြသည်။ အမျိုးသမီး၏ ရင်အုံတွင် သေလောက်သောသေနတ်ဒဏ်ရာ ရရှိသည်။ သူ၏ သူငယ်ချင်းက ထိခိုက်ဒဏ်ရာမရှိဘဲ လွတ်အောင်ပြေးလာနိုင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် သူ၏ ယောက်ျားကို မည်သို့ဖြစ်ပျက်ခဲ့ကြောင်း ပြန်ပြောပြသည်။ ယခုဖြစ်ရပ်သည် စစ်သားများ၏ အကြမ်းဖက် လိုစိတ်ကို ပြသနေပြီး၊ ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများအတွင်း အပြစ်မဲ့အရပ်သားများကိုလည်း ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက် လေ့ရှိသည်ကို ပြသနေသည်။

သေဆုံးရသူမှာ တရုတ်နယ်စပ်ဖက်တွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ပြီး၊ သကြားစက်ရုံတစ်ခုတွင် အလုပ်လုပ်သည်။ သူမက မိသားစုအတွက် အဓိကဝင်ငွေရှာနေသူလည်း ဖြစ်သည်။ သူမသေဆုံးရမှုအတွက် မိသားစုတွင် စိတ်ဓာတ်ကျခြင်း၊ ငွေကြေး အခက်အခဲနှင့် ကျန်းမာရေးပြဿနာများ ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ သူမသေဆုံးရမှု အတွက် စစ်သားများတွင် တာဝန်ရှိသော်လည်း၊ အပြစ်ပေး အရေးယူခံရခြင်း မရှိပါ။ ထို့အတွက်လည်း မိသားစုတွင် စိတ်ပျက်အားလျော့မှုများ ခံစားကြရသည်။ သူမ၏ အစ်ကိုအကြီးဆုံး၏ အဆိုအရ သူမသေဆုံးမှုအတွက် အစိုးရက တာဝန်ယူသင့်ပြီး၊ လက်နက်ကိုင်စစ်တမ်းများ၏ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုကြောင့် နှစ်နာ ခံစားရသူများအပေါ် လျော်ကြေးပေးသင့်သည်ဟု ဆိုသည်။

(c)။ တရားပင်သတ်ဖြတ်မှု- ဖြစ်ရပ် (၅)။ (EXK5) ကချင်ပြည်နယ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀၁၁ ခုနှစ် (KWAT)^{၁၁}

၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၆ ရက်နေ့၊ နံနက် ၉ နာရီခန့်တွင်၊ လူ ၃-ဦးက ဂျာပူရွာသို့ ဝင်လာစဉ်တွင် ဖမ်းဆီးခံရသည်။ သူတို့အုပ်စုမှ စတုတ္ထမြောက်လူက နောက်တွင်ကျန်နေသောကြောင့် ဖမ်းဆီးခံရခြင်း မရှိလိုက်ပါ။ သူ၏ မိတ်ဆွေများ ဖမ်းဆီးခံရသည်ကို မြင်သောအခါ၊ နောက်လှည့်ပြေး၍ လွတ်မြောက်နိုင်ခဲ့သည်။ စစ်သားများက မြင်ပြီး၊ ထိုသူကို သေနတ်ဖြင့် ပစ်ခတ်ကြသည်။ သို့သော် ထိခိုက်မှုမရှိဘဲ လွတ်မြောက်နိုင်ခဲ့သည်။ ဖမ်းဆီးခံရပြီး တစ်နာရီအကြာတွင်၊ ဖမ်းခံရသူများ အနက်မှ ၂-ဦး၏ ဇနီးများက သူတို့ ယောက်ျားများ ဖမ်းဆီးခံရသည့် သတင်းကို ကြားသိကြရသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၉ ရက်နေ့ တိုင်အောင် သူတို့၏ဇနီးများက ဖမ်းဆီးခံရသည်ကိုသာသိပြီး၊ နောက်ပိုင်းအခြေအနေကို မသိကြပေ။ နောက်တွင် သူတို့ထံ ဒေသခံရွာသားများက သူတို့၏ယောက်ျား ၂-ဦးနှင့် ကျန်တစ်ဦးကို စစ်သားများက သတ်ဖြတ်လိုက်ကြပြီဟု သတင်းပေးလာကြသည်။ သူတို့ဖမ်းခံကြရသည့်အခါ လူတစ်ယောက်တွင် သေနတ်တစ်လက်ပါသည်။ အစိုးရက ထိုသူများကို KIA အဖွဲ့ဝင်များဟု စွပ်စွဲပြီး သတ်ဖြတ်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ အမှန်တွင် သူတို့သည် သာမန်အရပ်သားများသာ ဖြစ်သည်။

ဤသို့ သတ်ဖြတ်မှုများဖြစ်ပွားပြီးနောက်၊ လူတစ်ဦး၏မိသားစုက သူတို့ယခုကြုံတွေ့နေရသည့်ပြဿနာများကိုပြောပြသည်။ သေဆုံးရသူက မိသားစုအတွက် ဝင်ငွေရှာဖွေပေးသူဖြစ်ပြီး၊ ယခုအခါငွေကြေးအကျပ်အတည်း ကြုံတွေ့နေရသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ကလေးများကျောင်းထွက် လိုက်ရသည်။ သူ၏ဇနီးက အစိုးရအနေဖြင့် ပြည်သူများ၏အရေး စိတ်ထဲထည့်ထားမည် မဟုတ်၊ သို့အတွက်ကြောင့် ကလေးများ၏ ပညာရေးအတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့မည်မဟုတ်ဟု ယုံကြည်နေသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် သူတို့က အခြားသောအရပ်သားများထံမှ အကူအညီရယူ လိုကြသည်။ ထို့အပြင် သူက ယခင်က မိသားစု

၁၁ ND-Burma reference: UTP Bulletins Case 44, ID number: B- H190E3f6woPgM17HI7tvFw

အတွက် အစားအသောက်ရှာဖွေ ကျွေးမွေးနေသူဖြစ်သည့် အတွက်ကြောင့်လည်း၊ ယခု သူ့မိန်းမမှာ ဝင်ငွေ လျော့နည်းလာခဲ့သည်။ ကလေး ၆-ဦးကို ကျွေးမွေးရန်၊ ငွေတစ်ထောင်-နှစ် ထောင်သာဝင်သည်။ အစား အစာလည်း ရှားပါးကျပ်တည်းလာသည်။ ယခုအခါ ကလေးများနှင့်အတူ မနေထိုင်နိုင်သောကြောင့် အချိန် ပြည့် ကလေးများအတွက် ပူပန်နေရသည်။ စိတ်ဓာတ်ကျရောဂါလည်း ခံစားနေရသည်။ သူ၏ကျန်းမာရေး မှာ လည်းထိခိုက်လာပြီး၊ နာမကျန်းသည်မှာ ၅-နှစ်ခန့် ရှိပြီဖြစ်သည်။ ရပ်ရွာနှင့်သူမ ဆက်ဆံရေးကောင်း မွန်သော်လည်း၊ သူ၏ ကျန်းမာရေးအတွက် ရပ်ရွာထံမှ ကျန်းမာရေး ထောက်ပံ့ကူညီပေးမှု၊ ကုသပေးမှု မရရှိ ပါ။ သေဆုံးရသူ၏ ဇနီးက အမှန်တရား ပေါ်ပေါက်စေရန်နှင့် တာဝန်ရှိသူကို သိရှိနိုင်ရန် အမှုဖွင့်လိုသည်။ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ဆောင်ရွက်စေလိုသည်။ သူ၏ယောက်ျားအတွက်လည်း အထိမ်းအမှတ်တစ်ခုခု လုပ် ပေးချင်သေးသည်။ သေဆုံးသူအတွက် အုတ်ဂူမှတ်တိုင်တစ်ခု၊ စသည်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးလိုနေသည်။

(စ)။ တရားမဝင်သတ်ဖြတ်မှု- ဖြစ်ရပ် (၆)။ (EXK6) ကချင်ပြည်နယ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၀၁၁ ခုနှစ် (KWAT)^၂

၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် အစိုးရစစ်တပ်ရင်းမှ စစ်သားများက ဂန်ဒေါင်ယန်း (Gang Dau Yang) ကျေးရွာတွင် စခန်းချကြသည်။ ဂျာထာကျေးရွာမှ ရွာသားများက တပ်ရင်း၏ခေါင်းဆောင်ထံသို့ သူတို့စပါးများ ဂန်ဒေါင်ယန်းကျေးရွာသို့ သယ်ဆောင်သွားရန် ခွင့်ပြုချက်တောင်းသည်။ သူက ခွင့်ပေးပြီး နောက်ထွက်ခွာသွားသည်။ စစ်တပ်ထံမှ ခွင့်ပြုချက်မည့်သို့ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ ဂျာထာကျေးရွာမှ ထွက်ခွာရာတွင် သူက စစ်တပ်က ပစ်ခတ်ခြင်းခံရသည်။ ရင်ပတ်တွင်ထိမှန်ပြီး ချက်ချင်းသေဆုံးသွားခဲ့သည်။

သူမသေဆုံးမီတွင်၊ သေသူမှာ တစ်ရက်လျှင် ငွေ ၅၀၀၀ ကျပ်ဝင်ငွေရှိပြီး၊ ကားအငှားမောင်း ဒါရိုက်ဗာအဖြစ် လုပ်ကိုင်ပါသည်။ သူသေပြီးနောက် မိသားစုဝင်ငွေ ကျပ်တည်းမှုနှင့် ကြုံရပါသည်။ သူ့မိန်းမက သမီးငယ်ကို ကျောင်းသို့ပို့ရန် မတတ်နိုင်တော့သည့်အတွက်ကြောင့်၊ ပညာရေး ရပ်ဆိုင်းခဲ့ရပါသည်။ သူ၏ဇနီးက အစိုးရ အနေဖြင့် သူ့ယောက်ျားသေဆုံးရမှု အပေါ်တာဝန်ယူစေလိုပြီး၊ ဖြစ်နိုင်ပါက အထိမ်းအမှတ်တစ်ခုခုလည်း ဆောင်ရွက်ပေးလိုပါသည်။

နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုများ

ရဲနှင့် စစ်တပ်က ထိန်းသိမ်းထားစဉ် ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှုများ အကျယ်အပြန့် ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။ ညှဉ်းပမ်း နှိပ်စက်မှု ပုံစံမျိုးစုံဖြင့် ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၏ ပြန်လည်ဖော်ပြ ပြောဆို ချက်များအရ အကျဉ်းထောင်များအတွင်း၊ ရဲအချုပ်ခန်းများအတွင်း၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် ထိန်းသိမ်းရေး စခန်းများ၌ ကြုံတွေ့ကြရပါသည်။ အခြားအကျယ်အပြန့်ဖြစ်သော ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှုများ ပုံစံမှာ တိုင်းရင်းသား ဒေသများတွင် အရပ်သားများအပေါ် စစ်တပ်က အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်သည်။ တော်လှန်ရေး လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှုများ ဆက်လက်ရှိနေသေးသည့်အတွက်ကြောင့်၊ အရပ်သားများမှာ အမြဲတစေ မလုံခြုံမှုများနှင့် နေထိုင်ကြရသည်။ အစိုးရတပ်များက ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ ပြုမူသည့် အန္တရာယ်လည်း

၁၂ ND-Burma reference: UTP Bulletins Case 44, ID number: B-0E05tQSSeJgqs45IawVM8A

ရင်ဆိုင်နေကြရသည်။ ND-Burma ကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင်များက စုဆောင်းခဲ့ကြသည့် ဖြစ်ရပ်သတင်းများအရ တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင် ပြည်သူများအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို ဖော်ပြနေပါသည်။ စနစ်တကျနှင့် ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှုများ အသုံးချပုံနည်းနာများ ကျူးလွန်ကြပြီး၊ မမှန်ကန်သည့် ပြစ်မှုများ အတွက် အတင်းအဓမ္မဝန်ခံချက် ရယူလေ့ ရှိကြပါသည်။ ဤသို့ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှုများကြောင့်ဖြစ်သည့် အမာရွတ်များသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာထိခိုက်မှုအပြင်၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှိပ်စက်မှုများနှင့် ကျန်းမာရေး ညံ့ဖျင်းမှု များကြောင့် နောက်ဆုံး ထိုသူများ၏ စီးပွားရေးဘဝကိုပါ ထိခိုက်နစ်နာစေပါသည်။ ကျေးရွာလူထုများကို မှားယွင်းစွာစွဲ၍ လူအများအကြား စွဲကျန်ရစ်သည့် အယူများကြောင့်လည်း တစ်မှုထူးခြားသည့် ရေရှည် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများလည်း ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။^{၁၃}

(က)။ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှု ပြစ်ရပ်-၁ (TC1)။ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၄ ခုနှစ် (AAPP)^{၁၄}

မြန်မာအစိုးရစစ်တပ် ခြေမြန်တပ်ရင်း (ခမရ) ၅၀၉ က၊ ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး (ကေအဲန်ယူ) ၏ တပ်မဟာ-၃၊ တပ်ရင်း-၇ ကို စီးနင်းတိုက်ခိုက်ပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင်၊ (TC1) ပုဂ္ဂိုလ်ကို ပဲခူးတိုင်း၊ စစ်ကွင်းကျေးရွာ စီးနင်းတိုက်ခိုက်မှုတွင် ပါဝင်ပတ်သက်မှုနှင့် ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ ဖမ်းဆီးပြီးနောက် အကျဉ်းထောင်သို့ရောက်သည့်အခါ သူ့ကိုရိုက်နှက်ပြီး၊ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်၍ စစ်ကြော မေးမြန်းသည်။ ယင်းသို့ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုများတွင် သူ၏ဖနောင့်အောက်တွင် သံကိုထား၍ ဖိအားဖြင့် မတ်တပ်ရပ်နေစေခြင်း၊ ထိုးကြိတ်ခြင်း၊ ကန်ကျောက်ခြင်း၊ မော်တော်ဆိုင်ကယ်စီးနင်းသကဲ့ သို့ ကိုယ်ခန္ဓာကို ကိုင်းထားစေခြင်း၊ စီးကရက်မီးဖြင့် လူကိုထိုးခြင်း၊ လျှပ်စစ်ဖြင့် ကျင့်စက်တို့ဖြင့်၊ အဆိပ်ရှိသော အကောင်များ ဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို ဖုံးအုပ်ထားခြင်း၊ လူကိုချည်နှောင်၍ မျက်နှာကျက်မှ စောက်ထိုးဆွဲထားခြင်း၊ မျက်စေ့ကို စည်းနှောင်ခြင်းနှင့် ခေါင်းစွပ်စွပ်ထားခြင်း၊ ခေါင်းပေါ်သို့ ရေစက်ချခြင်း၊ ပေတံစောင်းဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ ရိုက်နှက်ခြင်း၊ ခြေသလုံးပေါ်သို့ ပိုက်တင်၍လှိမ့်ခြင်း၊ ဘေးအခန်းမှ အတင်းအကျပ်ဝန်ခံခိုင်းနေသည့် အသံ များကို နားထောင်စေခြင်း စသည်တို့ ပါဝင်သည်။

ထိုမျှမက သူ့ကို အစာလုံလောက်စွာ မကျွေးဘဲ၊ အိပ်စက်နားနေခွင့် ၁၀ ရက်မပေးဘဲ စစ်ကြောမေးမြန်းမှု ပြုသည်။ သူက အသည်းရောင်-ဘီရောဂါ၊ နှလုံးသွေးကြောကျဉ်းရောဂါနှင့် သွေးတိုးရောဂါများ ခံစားနေရ သော်လည်း၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုလည်း ပေးခြင်း မရှိပေ။ ထို့နောက်တွင် သူ့ကို မတရားအသင်းဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၁၇-၁၊ ၁၇-၂၊ တရားမဝင် လက်နက်ကိုင်ဆောင်မှု လန (၂) (၁-က)၊ နိုင်ငံတော်ပုန်ကန်မှု ပုဒ်မ ၁၂၂ (၁) တို့ဖြင့် တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။ သူ့ကို ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၆ ရက်နေ့တွင် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ ရွှေကျင်မြို့နယ် တရားရုံးက သေဒဏ်ချမှတ်ခဲ့သည်။ သို့သော် အင်းစိန်ထောင်မှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၈ ရက်နေ့တွင် ပြန်လွှတ်ပေးခဲ့သည်။ ထိန်းသိမ်းထားစဉ်ကာလအတွင်း ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှုများကြောင့် ယခုတိုင် ညာဖက်နား အကြားအာရုံပြဿနာ ခံစားနေရဆဲ ဖြစ်သည်။ သူ၏ဇနီးနှင့် ထိန်းသိမ်းထားစဉ် ပြတ်စဲ

၁၃ Fortify Rights (2014), ‘ကျွန်တော်ကို သတ်ပြီလို့ ထင်မိတယ်’ - မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းတွင် နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုများ အဆုံးသတ်ရေး I Thought They Would Kill Me "Ending Wartime Torture in Northern Burma," [online] available at: http://www.fortifyrights.org/downloads/Fortify%20Rights_Burma_9_June_2014.pdf

၁၄ ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case Number 6, ID number: B-15Uo. zIWJivC6KWe.6vtlw

သွားခဲ့ပြီး၊ ဇနီးဖြစ်သူက နောက်အိမ်ထောင်ပြုသွားခဲ့သည်။ ယခုအခါ ထောက်ပံ့ပေးသော မိတ်ဆွေတစ်ဦး နှင့်အတူ နေထိုင်လျက်ရှိသည်။ သို့သော် ငွေကြေးအခက်အခဲကြောင့် သင့်လျော်သည့် ဆေးဝါးကုသမှု ခံယူ နိုင်ခြင်း မရှိပေ။

(ခ)။ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှု ဖြစ်ရပ်- ၂ (TC2)။ ဟိုမိန်းကျေးရွာ၊ ရှမ်းပြည်နယ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၇ ရက်၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ (PWO)^{၁၂}

၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၇ ရက်နေ့တွင်၊ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း၊ နမ့်ဆမ်မြို့နယ်၊ ဟိုမိန်းကျေးရွာမှ ရွာသား ၅-ဦးကို တအာင်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော် (TNLA) နှင့် ဆက်စပ်သည်ဟုဆိုကာ ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။ သူတို့ကို ခြေမြန်တပ်ရင်း (ခမရ) ၅၀၂ နှင့် (၅၀၆) က စစ်သားများက ရိုက်နှက်ကြသည်။ ၎င်းစစ်တပ်က နမ့်ဆမ်မှလာသော စစ်တပ်ဖြစ်ပြီး၊ ဟိုနမ်ကျေးရွာအနီးတွင် (TNLA) တပ်များနှင့် ထိတွေ့ တိုက်ပွဲ ဖြစ်ပွားသည်။ ယင်းတိုက်ပွဲတွင် စစ်သား ၄-ဦးကျဆုံးရာ၊ ယင်းရလဒ်ကြောင့် အပြစ်မဲ့ရွာသားများကို ဖမ်းဆီးနှိပ်စက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

မျက်မြင်သက်သေတစ်ဦး၏အဆိုအရ၊ ‘စစ်သားတွေက ရွာကိုရောက်လာပြီးတော့၊ (TNLA) တပ်အကြောင်း ရွာလူကြီးကို မေးတယ်။ ပြီးတဲ့နောက်မှာ ဖမ်းဆီးထားတဲ့သူတွေကို သွားပြီး နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းတယ်။ လူတစ် ယောက်က နှိပ်စက်ထားတာနဲ့ ဒဏ်ရာအကြီးအကျယ်ရနေတယ်။ ကျန်လူ ၃-ဦးကိုလည်း (TNLA) တပ်ဖွဲ့နဲ့ ဆက်စပ်တယ် စွပ်စွဲပြီးရိုက်တယ်။ လူတစ်ယောက်က ပခုံးပေါ်မှာ အမာရွတ်ကျန်နေတုန်းပဲ။ ကျန်တစ် ယောက်ကတော့ မနက် ၆-နာရီအထိ ရိုက်နှက်ခံရတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ သူ့အစ်ကိုက (TNLA) တပ်ဖွဲ့က ဖြစ်နေလို့ပဲ။ သူက သူ့အစ်ကိုဓာတ်ပုံကို မပြဘူး၊ ဖွတ်ထားတယ်။ အဲဒါကြောင့်ပဲ သူ့အဖမ်းခံရတာ’ ဟု ပြောပြသည်။

အခြားကျေးရွာသားတစ်ဦးက ပြောပြရာတွင်၊ ညနေ ၄ နာရီခန့်၌ အစိုးရစစ်သား ၁၀၀ ခန့်က ကျေးရွာလူကြီး နှင့် အခြားရွာသားတစ်ဦးကို ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းသို့ ခေါ်ဆောင်၍ သူတို့၏လက်၊ ခြေထောက်၊ ခေါင်းနှင့် ခန္ဓာကိုယ်တို့ကို စစ်သားများက သေနတ်များဖြင့် ရိုက်နှက်ကြပါသည်။ ထို့နောက် စစ်သားများက ညနေတွင် ရွာသား ၁၅ ဦး ပေါ်တာအဖြစ်တာဝန် ထမ်းဆောင်ရန် အသင့်ရှိနေစေရန် အမိန့်ပေးခဲ့ကြပါသည်။

ဤဖြစ်ရပ်သည်အပြစ်မဲ့အရပ်သားများအပေါ်အတင်းအကျပ်ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်မှု၊ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှု၊ အတင်း အဓမ္မလုပ်အားခိုင်းစေမှု ဆက်လက်ကျူးလွန်နေကြကြောင်း ပြသနေပါသည်။ အစိုးရအနေဖြင့်ဖြစ်ခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်များအပေါ်တာဝန်ယူ ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပြီး၊ နစ်နာရသည့်သူများကို နစ်နာကြေးများ ပြန်လျော်ပေးရန် နှင့် တရားဝင်တောင်းပန်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အရပ်သားများကို စစ်တပ်အတွက် ပေါ်တာအဖြစ် အသုံးပြု ခြင်းမှာ လုံးဝလက်သင့်မခံနိုင်သောကိစ္စ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းမှာ ဆိုးဝါး၍ ပြစ်တင်ရှုံ့ချအပ်သည့် အတင်းအကျပ် အလုပ်ခိုင်းစေမှု ဖြစ်သကဲ့သို့၊ လူတစ်ဦး၏ အသက်ကိုလည်း အန္တရာယ်ရှိစေနိုင်ပါသည်။

၁၅ ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case 7, ID number: B-pqEi2w90f9znTmXS0ANVA

(ဂ)။ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှု ဖြစ်ရပ်-၃ (TC3)။ ဒီမားဒေသ၊ ရှမ်းပြည်နယ်၊ အောက်တိုဘာလ၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ (KWAT)^{၁၆}

၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁ ရက်နေ့တွင်၊ ဒီမားဒေသတွင် နေထိုင်သည့် ယောက်ျားတစ်ဦးသည် သူ၏ နွားများကိုရှာဖွေရန် နောင်သို့ ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။ သူ၏နွားများကိုရှာဖွေနေစဉ် စစ်တပ်ဖွဲ့တစ်ခုနှင့် ရင်ဆိုင်တိုးမိသည်။ စစ်သားများက သူ့ကိုကြိုးဖြင့်တုပ်နှောင်၍ တောင်ကုန်းဒေသသို့ ခေါ်ဆောင်လာခဲ့သည်။ ထိုနေရာရောက်သည့်အခါ စစ်သားများက သူ့ကိုမည်သည့်နေရာတွင် သေနတ်ဝှက်ထားကြောင်းမေးပြီး တုတ်နှင့် စတင်ရိုက်နှက်သည်။ ထို့နောက် ဝေးလံသည့်နေရာတစ်ခုရှိ သစ်ပင်ကြီးတွင် ချည်နှောင်ထားသည်။ ရိုက်နှက်မှု ဒဏ်ရာများကြောင့်၊ သူပြင်းထန်စွာ နာကျင်ခံစားရပြီး၊ မှောင်လာသည့်အခါ ခြင်္သေ့များလည်း ကိုက်ခံရသည်။ ထို့အပြင်သူ့ကိုတစ်နေ့လုံးအစာအငတ်ထားခဲ့သည်။ အောက်တိုဘာလ ၂ ရက်နေ့တွင်လည်း စစ်သားများကဆက်၍ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းကြပြန်သည်။ အောက်တိုဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင်၊ ဆင်ဂျာစခန်း အနီးတွင် သေနတ်ကို ရှာဖွေကြသည်။ သို့သော် မည်သည့်ပစ္စည်းမျှ မတွေ့ပေ။ အောက်တိုဘာလ ၄ ရက်နေ့တွင် သူ့ကိုထပ်မံ၍ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းကြပြန်သည်။ သူ၏မျက်နှာကို ပလတ်စတစ်အိပ်ဖြင့်စွပ်၍၊ ရေနစ်မွမ်းစေရန် ယင်းအပေါ်မှ ရေများလောင်းချ၍ နှိပ်စက်သည်။ သေနတ်များဖြင့်လည်း ရိုက်နှက်ကြသည်။ သူ့တစ်ကိုယ်လုံးကို ကြိုးဖြင့်ချည်နှောင်၍ ဆင်ဟွမ်းမြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက် ဆွဲ၍သွားကြသည်။ သူ့ကို ရေနစ်လိုက်၊ ပြန်ဖော်လိုက်ဖြင့် အကြိမ်ကြိမ်ပြုကြသည်။ ဤသို့ နှိပ်စက်ပြီးသည့်အခါထိုသူသေပြီ ဟု ယူဆသောကြောင့် ခြံပုတ်ထဲပစ်ထားခဲ့ကြသည်။ သစ်ကိုင်းခြောက်များဖြင့် ဖုံးအုပ်၍ သည်အတိုင်းပစ်သွားကြသည်။ အောက်တိုဘာလ ၅ ရက်နေ့တွင် ဒီမားကျေးရွာမှ လူနှစ်ဦးက ဤနေရာသို့ဖြတ်သွားစဉ် လူအော်ဟစ်သံကြားရသည်။ သူတို့က ရွာသို့ပြန်၍ သူတို့ကြားရသည်ကို ပြန်၍ သတင်းပို့သည်။ အောက်တိုဘာလ ၆ ရက်နေ့ နံနက် ၆ နာရီခန့်တွင်၊ ကျေးရွာလူထုများက ထိုနေရာ တစ်ဝိုက်ရှာဖွေရာ နံနက် ၁၀ နာရီခန့်တွင် သူ့ကိုရှာဖွေတွေ့ပြီး၊ ကုသပေးရန် အိမ်သို့ ပြန်ခေါ်လာကြသည်။

ဤဖြစ်ရပ်တွင် စစ်သားများက ဤသူတွင် လက်နက်ရှိသည်ဟု သက်သေအထောက်အထား မရှိသော်လည်း၊ သူ့ကိုဖမ်းဆီး၍ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ကြသည်။ ဤဖြစ်ရပ်ကျူးလွန်၍ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်စွာ ဆောင်ရွက်ကြသော စစ်သားများအတွက် အစိုးရက တာဝန်ယူ အရေးယူဆောင်ရွက်သင့်ပြီး၊ နစ်နာရသောသူအနေဖြင့် ကျသင့်ရသော ဆေးဖိုးဝါးခများကို ပြန်၍ လျော်ကြေးပေးဆောင်သင့်သည်။ ဤနေရာတွင် ဆောင်ရွက်သော နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုမှာ လက်တန်းဆောင်ရွက်မှုမျိုး မဟုတ်ပါ။ စနစ်တကျ လေ့ကျင့်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ်မျိုး ဖြစ်ပြီး၊ နစ်နာရသူအတွက် ရေရှည်ထိခိုက်မှု ရှိနိုင်သည်။ ထို့အပြင် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် အကြီးအကျယ် ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုပင် ဖြစ်သည်။ ဤဖြစ်ရပ်များတွင် လုံးဝ တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှု ကင်းမဲ့နေသောကြောင့်၊ စစ်တပ်က လုပ်ဆောင်နေမှုများတွင် အပြစ်ရှိသော်လည်း အရေးယူအပြစ် ပေးခံရခြင်း ကင်းမဲ့နေသည့် ယဉ်ကျေးမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး၊ ယင်းအန္တရာယ်လည်း ဆက်၍ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ နစ်နာရသူ အရပ်သားများအတွက် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေး လုပ်ဆောင်ပေးမှု လုံးဝမရှိပါ။ ကျန်းမာရေး စားရိတ်များ အတွက်ရော၊ သူတို့အပေါ် မတရားသက်ရောက်စေသည့် နစ်နာမှုများအတွက်ပါ အသိအမှတ်ပြုမှု၊ ပြန်လည်လုပ်ဆောင်ပေးမှုများ အလျဉ်းမရှိပါ။

^{၁၆} ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case 17, ID number: B-oCrW1VHV6.5jDWOHuzARA

(ဃ)။ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှု ဖြစ်ရပ်-၄ (TC4)။ ကချင်ပြည်နယ်၊ ဇန်နဝါရီလ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ (KWAT)^{၁၇}

ဖြစ်ရပ်-၄ မှ ကာယကံရှင်သည်၊ တာလောကြီး ကျေးရွာတွင်၊ ခြေမြန်တပ်ရင်း (ခမရ) ၃၇ မှ ဗိုလ်ကြီး အောင်ကျော်ဦး၏ ဖမ်းဆီးခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ ထို့နောက်သူ့ကို တာလောကြီးကျေးရွာ ဘုန်းကြီးကျောင်းဝင်းသို့ ခေါ်ဆောင်သွားကာ၊ ယင်းနေရာတွင်ပင် ၂၂-ရက်ကြာ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်သည်။ ထို့နောက် အာဏာပိုင် များက သူ့ကို စစ်တပ်စစ်ကြောရေးယူနစ်သို့ ထပ်မံ ခေါ်ဆောင်သွားကာ နောက်ထပ် ၆-ရက် နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခံရပြန် သည်။ မြန်မာစစ်တပ်ဝင်ရန် ကမ်းလှမ်းချက်ကို သူကငြင်းပယ်ပြီးနောက်၊ သူ့ကို ထောင် ၁-နှစ် ချမှတ်ခဲ့သည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူက မူလတွင် တာလောကြီးကျေးရွာ ဂျင်းဖောအစုတွင် နေထိုင်ခဲ့ပြီး၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ကချင်ပြည်နယ်၌ စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည့်အခါ၊ မြစ်ကြီးနားရှိ ရွှေစက်စစ်ရှောင်စခန်း (IDPs camp) သို့ ရွှေ့ပြောင်းခဲ့သည်။ ဇန်နဝါရီလတွင် သူကရွာသို့ ခေတ္တပြန်လာစဉ်တွင်၊ ခမရ-၃၇ မှ ဗိုလ်ကြီးအောင်ကျော်ဦးက ဖမ်းဆီးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ည ၁၁ နာရီခန့်တွင် စစ်သား ၂၀-ခန့်က သူ့ကို ဖမ်းဆီး ခဲ့သည်။ သူ့ကို မျက်စေ့စည်းနှောင်ပြီး၊ အာရုံထွေပြားစေရန် အပတ်ပတ် ကိုယ်ကို လှည့်ခိုင်းသည်။ ထို့နောက် လက်နက်များ၊ ဓားများဖြင့် ခြိမ်းခြောက်သည်။ ယင်းညတွင်ပင် သူ့ကို ဒါလောကျေးရွာရှိ ဘုန်းကြီး ကျောင်းသို့ ခေါ်သွားသည်။ ယင်းနေရာတွင်ပင် သူ့ကိုနှိပ်စက်ကြပြီး၊ (KIA) အဖွဲ့၏ သူလျှို၊ ထောက်ခံသူဟု စွပ်စွဲကြသည်။ ထိန်းသိမ်းထားစဉ် သူ့ကိုနည်းမျိုးစုံဖြင့် ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ရာ ခြေထောက်ကို အတူစည်းနှောင်ထားခြင်း၊ ကြာမြင့်စွာ အစာမကျွေးဘဲထားခြင်း၊ သူပေါင်ကို ဓားဖြင့်ပြတ်အောင် လှီးဖြတ်ခြင်း၊ အသက်ရှူကျပ်စေရန် မျက်နှာကို ပလတ်စတစ်အိပ်ဖြင့်စွပ်ခြင်း၊ မေးစေ့ကို ဓားဖြင့်ထိုးခြင်း.. စသည်တို့ အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ သူ့ကို ရိုက်နှက်ကြရာ၊ ယနေ့တိုင် အမာရွတ်များ ကျန်ရှိနေသေးသည်။ သူ့ကို ဘုန်းကြီးကျောင်းတွင်း ၂၂ ရက်ကြာ ထားရှိနှိပ်စက်ပြီး၊ နောက်ပိုင်းတွင် စစ်တပ်၏ စစ်ကြောရေးယူနစ်သို့ ပို့လိုက်သည်။

၁၇ ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case 4, ID number: B-otym0dVOnE0.8.ycGnkjcA

ကချင်ပြည်နယ်တွင် စစ်ပွဲများမဖြစ်မီက၊ သူ၏မိသားစုတွင် လုပ်ငန်းငယ်ကလေးများ အများအပြား ပိုင်ဆိုင် လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ အိမ်ရှိဈေးဆိုင် အပါအဝင်၊ သားသတ်ရုံ၊ နံနက်ခင်းဈေးတွင် ဆိုင်ငယ်လေး.. စသည်ဖြင့် ရှိသည်။ ဤလုပ်ငန်းများကြောင့် မိသားစုတွင် သိန်း ၁၀၀ မျှ ဝင်ငွေရှိသည်။ သူ့ကိုဖမ်းဆီးပြီး နောက်ပိုင်း တွင်၊ အစိုးရစစ်သားများက သူ၏ ကျွဲ-နွား များကို ဖမ်းဆီးပြီးသတ်ပစ်သည်။ သူတို့အိမ်ဆိုင်မှ ဆန်များနှင့် အခြားပစ္စည်းများလည်း ယူဆောင်သွားကြသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် မိသားစုမှာ ယခုအခါ ငွေကြေးအကျပ် အတည်းနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ သူ့ကို ဖမ်းဆီးချိန်မှစ၍ နိုင်ငံတွင်း ခရီးသွားရန်လည်း ခက်ခဲသွားသည်။ ရာသီဥတုအေးလျှင် ဒဏ်ရာများကြောင့် ကိုက်ခဲမှုများ တစ်ကိုယ်လုံးခံစားနေရသည်။ ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းများ ထံမှလည်း ကျန်းမာရေး အကူအညီမရရှိပါ။ အချို့အဖွဲ့အစည်းများက သူ၏ကလေးများ ပညာရေးအတွက်နှင့် သူ၏ကျန်းမာရေးအတွက် အကူအညီပေးရန် လိုလားနေသည်။ အစိုးရအနေဖြင့်၊ တာဝန်ရှိသူများကို အရေး မယူမီတွင်၊ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်စေရန် လုပ်ဆောင်သင့်သည်ဟု သူကမြင်သည်။ ဖြစ်နိုင်ပါက အစိုးရ အနေဖြင့် ယခုဖြစ်ရပ်အတွက် အထိမ်းအမှတ်တစ်ခုခု ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟု သူက ယူဆသည်။

မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများ

မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသစ်အဆန်းမဟုတ်သော်လည်း၊ မကြာသေးမီနှစ်များ အတွင်းတွင်၊ ကြိမ်နေနှင့် ဖြစ်ရပ်များ များစွာ တစ်ဟုန်ထိုး တိုးတက်လာခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရင်းနှီးမြုပ်နှံ ကြသည့်နိုင်ငံတကာကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများ၏ငွေအလုံးအရင်းဩဇာကြောင့်နိုင်ငံတွင်းရှိလူများ၏ လူ့အခွင့် အရေးအခြေအနေအပေါ် တိုက်ရိုက် သက်ရောက်ထိခိုက်မှု ဖြစ်စေသည်။ အစိုးရက မြေယာများ သိမ်းပိုက်မှု ကြောင့်၊ လူအများအပြား ပြောင်းရွှေ့အခြေချခြင်းများ ဖြစ်စေသကဲ့သို့၊ ရံဖန်ရံခါ လူအများစုပေါင်းဖမ်းဆီး ခံရခြင်းများနှင့် အပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံရခြင်းများ ဖြစ်စေသည်။ မြေယာသိမ်းပိုက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ယခုအခါ ဖမ်းဆီးထားသော လယ်သမား ၇၇ ဦး အကျဉ်းထောင်များအတွင်း ရှိနေကြသည်။^{၁၈} ရင်းနှီးမြုပ်နှံသူများ ကို ကာကွယ်ပေးရန် ရဲတပ်ဖွဲ့၊ စစ်တပ်နှင့် အစိုးရ၏အခြားသော တပ်ဖွဲ့များကို အသုံးပြုနေခြင်းမှာ ပုံမှန် ဖြစ်နေပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝှမ်းတွင် စစ်တပ်က ထင်သလိုပြုမှုနေဆဲ ဖြစ်သည်။ အစိုးရနှင့်နီးစပ်သူ ခရိုနီ စီးပွားရေးသမားများ၊ သူတို့၏ ငွေကြေးအကျိုးစီးပွားနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို အကာ အကွယ်ပေးရန်၊ သူတို့ကြိုနေရသော အခက်အခဲများကို ဖယ်ရှားရစေအောင် အင်အားသုံးလုပ်ဆောင် နေကြဆဲဖြစ်သည်။^{၁၉} ဤအခက်အခဲများဆိုသည်မှာ မြေယာသိမ်းပိုက်မှုကို ဆန့်ကျင်နေကြသည့် လယ်သမားများ၊ သူတို့၏ မိသားစုနှင့် ရပ်ရွာများဖြစ်သည်။ ထိုသူများကို အစုအပြုံလိုက် ရွှေ့ပြောင်းစေခြင်းကြောင့်၊ နောက်ဆက်တွဲ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံ တစ်ဝှမ်း ဆူပူမငြိမ်သက်မှုများကို လည်း ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။

၁၈ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် စုဆောင်းထားသော AAPP ၏ စာရင်းများအရ ဖြစ်သည်။
 ၁၉ Karen Human Rights Group (2015), *Losing Ground: Land conflicts and collective action in eastern Burma*, [online] available at: <http://www.khrg.org/sites/default/files/losinggroundkhrg-march2013-fulltext.pdf>

(က)။ ဖြေပေးသိမ်းပိုက်မှု ဖြစ်ရပ်-၁ (LC1) တာချီလိတ်မြို့နယ်၊ ဝှမ်းပြည်နယ်၊ မေလ ၂၀၁၄ ခုနှစ်။ (LWO)^{၂၀}

၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ မေလ ၈ ရက်နေ့တွင်၊ တာချီလိတ်မြို့နယ်၊ တာလေမြို့နယ်ခွဲတွင် အခြေစိုက်သည့် မြေမြန် တပ်ရင်း (ခမရ) ၅၇၁ မှ ဗိုလ်ကြီးစိုးမင်း၊ တာလေမြို့နယ်ခွဲ နော်ဖိုးရှောကျေးရွာရှိ သရက်ခြံကို သိမ်းယူခဲ့ သည်။ အကြောင်းမှာ စစ်တပ်ပိုင် ယူကလစ်ခြံစိုက်ခင်း ပြုလုပ်ရန် ဖြစ်သည်။ နော်ဖိုးရှောကျေးရွာမှာ စစ်တပ် စခန်းအနီး တည်ရှိပြီး၊ ယခုဖြစ်ရပ်-၁ ရှိ နှစ်နာရသူ ပိုင်ဆိုင်သည့်ခြံမှာ တစ်ဖက်က ကျယ်ဝန်းသည်။ သတင်း များအရ ဗိုလ်ကြီးစိုးမင်းက ‘နိုင်ငံတော်အတွက် တစ်စုံတစ်ဦးက အနစ်နာခံရမည်’ ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ယခုတိုင် ဖြစ်ရပ်-၁ မှ ပိုင်ရှင်ကို သရက်သီးများ ခူးယူခွင့်ပေးထားဆဲ ဖြစ်သည်။ သို့သော် သရက်သီး များ ရောင်းချပါက၊ သရက်ပင်များကို ခုတ်ပစ်မည်ဟု စစ်တပ်က ခြိမ်းခြောက်ထားသည်။ ‘တပ်ပိုင်မြေ’ ဟု သည့် ဆိုင်းပုတ်များကိုလည်း ခြံရှေ့တွင် ထောင်ထားကြသည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သူက ယခုခြံကို သူပိုင်ဆိုင်ကြောင်း အထောက်အထားမှတ်တမ်း အပြည့်အစုံမရှိဟု ပြောပြ သည်။ သို့အတွက်ကြောင့် သူက ဥပဒေကြောင်းအရဖြေရှင်းခြင်း မပြုနိုင်ပါ။ အကယ်၍သူက ခြံကိုသာရောင်း ချမည်ဆိုပါက၊ ယခုပေါက်ဈေးအရဆိုလျှင် ထိုင်းဘတ်ငွေ ၂-သန်းခန့်ရနိုင်သည်။ (ခန့်မှန်း၆၅၀၀၀အမေရိကန် ဒေါ်လာ)။ သရက်ခြံဟုဆိုသော်လည်း၊ သူကမြေပဲ၊ ပဲတောင့်ရှည်တို့ကို စိုက်ပျိုးထားသေးသည်။ ခြံမရှိပါက သူ၏မိသားစုအတွက် တစ်ခုတည်းသောငွေ ရပေါက်ရလမ်းလည်း ဆုံးရှုံးရမည်ဖြစ်ပြီး၊ အခက်အခဲများ တွေ့ ရတော့မည်။ ကလေးများကျောင်းထားရန် ငွေကြေးအခက်အခဲလည်း ရှိလာသည်။ ပြည်သူများမြေကို ဤသို့ သိမ်းယူရန် မသင့်ကြောင်းနှင့် စစ်တပ်ကလျော်ကြေးပေးဆောင်သင့်ကြောင်း သူက ယူဆသည်။ မြေကို သိမ်းပိုက်သွားသည့်အတွက်ကြောင့် မိသားစုရပ်တည်ရေး အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့ရပြီး၊ အခြား တစ်နေရာ သို့ ပြောင်းရွှေ့ရဖွယ် ရှိနေသည်။

(ခ)။ ဖြေပေးသိမ်းပိုက်မှု ဖြစ်ရပ်- ၂ (LC2) မွန်ပြည်နယ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၄ ခုနှစ်။ (HURFOM)^{၂၁}

၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂ ရက်နေ့တွင် မွန်ပြည်နယ်၊ သံဖြူဇရပ်မြို့နယ်၊ ဝဲခလိကျေးရွာရှိ တပ်မတော် အ ဆင့်မြင့်သင်တန်းကျောင်း အမှတ် (၄) က သူ၏အခြေစိုက်စခန်းကို ဧက ၃၀၀ ထပ်မံတိုးချဲ့ရန်နှင့် အနီး တစ်ဝိုက်ရှိ ရာဘာခြံများကို အခွန်တိုးမြှင့်ကောက်ခံရန် ကြေညာခဲ့သည်။ စစ်တပ်က ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင်၊ နေ ထိုင်သူ ရွာသားများထံမှ အခွန် ၁၀၈,၇၅၀ ကျပ် ကောက်ခံရန် စီစဉ်ထားသည်။ အခွန်မပေးနိုင်သူများကို စိုက်ပျိုးခွင့် ပိတ်ပင်မည် ဖြစ်သည်။ ပြီးခဲ့သည့် ၁၀-နှစ်တာ ကာလအတွင်း ဝဲခလိ စစ်သင်တန်းကျောင်းက ဧက ၄၀၀ ကျော် တိုးချဲ့ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ယင်းသို့တိုးချဲ့ရာတွင် အနီးရှိမကြာသေးမီကမူ စိုက်ထားသည့်စိုက်ခင်း များပါဝင်ပြီး၊ စုစုပေါင်း ဧက ၇၀၀ အထိ တိုးချဲ့မည် ဖြစ်သည်။ ဝဲခလိစစ်သင်တန်းကျောင်းက ၂၀၁၂-၁၃ ခုနှစ်များတွင် အခွန်ကောက်ခံမှု ရပ်ဆိုင်းခဲ့သည်။ သို့သော် ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ နှစ်ဆန်းပိုင်းတွင်၊ စစ်တပ်က မြေကို ထပ်တိုးချဲ့၍ အခွန်များ ကောက်ခံရန် ဆောင်ရွက်လာပြန်သည်။

ဒေသခံတို့၏ စီးပွားရေးအပေါ် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုကြောင့် ရပ်ရွာအပေါ် ရေရှည်နှစ်နာ ထိခိုက်မှုများ ဖြစ်

^{၂၀} ND-Burma reference number: UTP Bulletin Case 7, ID number: B-tpdOoSDja2GDrEyE6rQ1TQ
^{၂၁} ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case 1, ID number: B-Qa2uyy0DLHv6397gL830FA

ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ တိုးမြှင့်လာသည့် အခွန်အခများအပေါ်တွင်လည်း သေချာသည်မှာ ကျေးရွာလူထုက ပေးဆောင်နိုင်မည် မဟုတ်သည်မှာ သေချာပါသည်။ ရလဒ်အဖြစ် ယခင်သူတို့ စိုက်ပျိုးထားသည့် မြေယာများပေါ်တွင် ဆက်လက်စိုက်ပျိုး လုပ်ကိုင်ပိုင်ခွင့် ဆုံးရှုံးကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ)။ မြေယာသိမ်းပိုက်မှု ဖြစ်ရပ်-၃ (LC3) မွန်ပြည်နယ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀၁၄ ခုနှစ်။ (HURFOM)။

သံဖြူဇရပ်မြို့နယ်၊ ပင်ကျေးရွာမှ လူထုများ သတင်းပေးပို့ရာတွင်၊ ဝဲခလိကျေးရွာ အနောက်ဖက်တွင် အခြေစိုက်သော ခြေမြန်တပ်ရင်း (ခမရ) ၃၁၅ မှ ဒု-ဗိုလ်မှူးကြီးမြင့်လှိုင်က ဒေသခံရာဘာခြံပိုင်ရှင် ၂၀ ကို ဆင့်ခေါ်ပြီး၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် တစ်နေ့လုံး ထိန်းသိမ်းထားခဲ့သည်။ အကြောင်းမှာ တပ်ပိုင် မြေအတွက် သူတို့၏မြေများကို စွန့်လွှတ်ပါမည့်အကြောင်း ဖိအားပေးရန် ဖြစ်သည်။ ကွင်းဆင်းသူတေ သနပြုသူများ အဆိုအရ ယင်းတပ်ရင်းမှစစ်သားများက စာရေး၊ စာဖတ်မတတ်သည့် ခြံပိုင်ရှင် ၇- ဦး ကို သူတို့ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ လိုအပ်သည့်လက်မှတ်များ ရရှိအောင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုသည်။ ကျန် ခြံပိုင်ရှင် ၁၃ ဦးတွင်၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့် ပုဂ္ဂိုလ်လည်း ပါဝင်ပြီး၊ သူကပြောပြရာတွင် သူတို့က စာဖတ် တတ်ပြီး လက်မှတ်ရေးထိုးသည့်အခါ ဖြစ်လာမည့် အကျိုးဆက်များလည်း နားလည်သောကြောင့် လက်မှတ် ရေးထိုးရန် ငြင်းဆန်ခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုသည်။

‘အဲဒီစာရွက်မှာ ဖော်ပြထားတာက [လက်မှတ်ရေးထိုးသည်] ဒေသခံက၊ [စစ်တပ်] စခန်းချဲ့ထွင်ဖို့အတွက် သူတို့ခြံကိုပေးအပ်ဖို့ သဘောတူတယ်လို့ ရေးထားတယ်’ အသက် ၃၉ နှစ်ရှိ ဒေသခံတစ်ဦးက ပြောပြသည်။ ‘ခြံပိုင်ရှင် ၇-ဦးကတော့ လက်မှတ်ထိုးလိုက်ကြတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ သူတို့က စာမမရေး၊ မဖတ် တတ်တာကိုး။ ကျွန်တော်တို့ [ကျန်သောသူများ] ကတော့ [လက်မှတ်ရေးထိုးစေသည့်] အကြောင်းရင်းကို နားလည်တယ်။ ဒါကြောင့် သူတို့က အကျပ်ကိုင်ပေးမယ့်လည်း ကျွန်တော်တို့က လက်မှတ်ထိုးပေးဖို့ ငြင်း ကြတယ်။ ကျွန်တော်က ခြံကို ကျွန်တော်ပိုင်တာ မဟုတ်ဘူး။ ကျွန်တော့် မိဘများပိုင်တာလို့ ပြောတော့၊ ၂-နာရီ လောက်အကြာမှာ ပြန်လွှတ်ပေးတယ်’ ဟု ပြောပြသည်။

ထိုဒေသတွင် အင်အားဩဇာ အကြီးမားဆုံးဖြစ်သည့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင်၊ အပစ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုး သဘောတူခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်းတွင်၊ ယခု အစိုးရစစ်တပ် (ခမရ) ၃၁၅ အခြေစိုက်စခန်းကို ထူထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဒေသခံလူထုများ၏ ရာဘာစိုက်ခင်း ၃၆၀ ဧကကို တိုင်းထွာပြီး၊ သိမ်းယူခဲ့ပြီး ဖြစ်ကြောင်း၊ ပင်ကျေးရွာနေလူထုများက ပြောဆိုကြသည်။

သူတို့၏ ရာဘာစိုက်ခင်းများတွက် ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နိုင်ရေးအတွက်၊ ကျေးရွာလူထုများက ရာဘာပင် တစ်ပင်လျှင် ကျပ် ၄၅၀ မှ ၇၀၀ အထိ နှစ်စဉ်ကြေး စစ်တပ်သို့ အတင်းအကျပ် ပေးဆောင်စေသည်။ အချို့ ဖော်ပြချက်များအရ တစ်နှစ်ကုန်ကျငွေမှာ ကျပ် ၇၀,၀၀၀ အထိ ရှိသည်။ ဒေသခံများက ဖော်ပြရာတွင်၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် စစ်တပ်က ခြံများကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များသို့ ရောင်းချခဲ့ပြီး၊ ပိုင်ရှင်အသစ်များက ယခုအခါ ခြံလုပ်သားများ ငှားရမ်းကာ ရာဘာစေးခြစ်ခြင်း၊ မြေသစ်များကို အပင်သစ်များ စိုက်ပျိုးရန် ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းခြင်းများ ဆောင်ရွက်နေပြီဟု ဆိုသည်။ သိမ်းဆည်းထားသည့် မြေ ၃၆၀ ဧကအတွက်

၂၂ ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case 2, ID number: B-gHdcJEjauE9NyvrFWOBH7A

လျော်ကြေးများ ရရှိနိုင်ရန်၊ မွန်ပြည်နယ် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ပြည်ထောင်စု အစိုးရထံသို့ အယူခံလွှာတစ်စောင် တင်သွင်းခဲ့သေးသည်။ ဒေသခံကျေးရွာသားများ၏ ထင်မြင်ချက်အရ ဒု-ပိုလ်မှူးကြီး မြင့်လှိုင်က မြေကိစ္စအတွက် အလျင်စလို လက်မှတ်ထိုးခိုင်းခြင်းမှာ အကယ်၍ ဥပဒေကြောင်းအရဆုံးဖြတ် ချက်များ ရှိလာပါက မြေများကို မူလပိုင်ရှင်များသို့ ပြန်ပေးရမည်ကို စိုးရိမ်သည့်အတွက် ဖြစ်နိုင်သည် ဟု ပြောကြသည်။^{၂၃}

ဤသို့ ရွာသားများ၏ လက်မှတ်များ ရရှိစေရန် စစ်တပ်က နည်းပရိယာယ်များ လှည့်ဖျားအသုံးချ၍ ပြည် သူများကို သူတို့၏ မြေများပေါ်မှ မတရားဖယ်ရှားနေကြသည်။ အခွန်မြင့်မားလာခြင်းနှင့် ပြန်လည်လျော် ကြေးပေးကုစားမှုများ လုံးဝမရှိသောကြောင့်လည်း၊ ဤသို့ မြေယာလုယက် သိမ်းပိုက်မှုများကြောင့် လူထုအ များ သင့်တော်သည့် ဝင်ငွေမရရှိနိုင် ဖြစ်နေကြသည်။ ဤအခြေအနေများကို ကုစားပေးနိုင်မည့် ဆောင်ရွက် မှုများ ကျေးရွာလူထုများအတွက် လိုအပ်နေပြီး၊ စစ်တပ်က သူတို့၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားအတွက် ပြည်သူများ အပေါ် ပြောင်ကျကျ အနိုင်ကျင့်ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်း မရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးသင့်ပါသည်။

---

^{၂၃} Human Rights Foundation of Monland (2014), 'Villagers held briefly by LIB No. 315 to coerce land grant signatures,' [online] available at: <http://rehmonnya.org/archives/3025>[Accessed: 21st April 2015]

မြန်မာအစိုးရ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ပြန်လည်ပြောပြနေစဉ်
ဓာတ်ပုံ - Burma Issues

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ၏ ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစိုးရစစ်တပ်များနှင့် တာဝန်ရှိသူများ၌ ‘အပြစ်ရှိသော်လည်း အရေးယူမခံရဘဲ ကင်းလွတ်နေစေသည့် ယဉ်ကျေးမှု’ ဆက်လက်တည်ရှိနေသေးသည်ဟု ဖော်ပြခြင်းမှာ အခြေအနေများအပေါ် လျော့ပေါ့၍ တွက်ဆဖော်ပြရာ ရောက်ပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် အပ်နှင်းထားသည့် အာဏာများအရ မြန်မာနိုင်ငံသားများအပေါ် တရားမဝင် အကျဉ်းရုံးသတ်ဖြတ်မှုများ ကျူးလွန်ပါက ရာဇဝတ်ကြောင်းဖြင့် အရေးယူနိုင်စေရန် တပ်မတော်ကို ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ‘အပြစ်ရှိသော်လည်း အရေးယူမခံရဘဲ ကင်းလွတ်နေစေသည့် ယဉ်ကျေးမှု’ မှာ ရိုးရိုးသားသား တည်ရှိနေခြင်း မဟုတ်ပါ။ မြန်မာပြည်သူများ၏ လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် စနစ်တကျချိုးဖောက်မှုအတွက် အဓိကအစိတ်အပိုင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ အကျယ်အပြန့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကာကွယ်ပေးရန် စနစ်က ဒီဇိုင်းသေချာရေးဆွဲထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ပွင့်လင်းစွာ၊ တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုရှိစွာ ရာဇဝတ်မှုများကို စုံစမ်း စစ်ဆေးပါရန် တောင်းဆိုမှုများသည်လည်း မကြားသိနိုင် ဖြစ်နေဆဲအခြေအနေတွင်၊ ‘အပြစ်ရှိနေသူများအတွက်အရေးယူမခံရဘဲကင်းလွတ်နေစေခွင့်’ ဆက်၍ရှိနေပါသည်။ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် အမှန်တကယ် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက၊ ဤသို့သောရာဇဝတ်မှုများအပေါ် သီးခြားလွတ်လပ်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ဆောင်ရွက်မှုသည် မဖြစ်မနေ ဆောင်ရွက်ကြရမည် ဖြစ်သည်။

အထက်ဖော်ပြပါ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကြောင့်၊ ပြည်သူများ၏ဘဝ ကဏ္ဍပေါင်းစုံတွင် ကြီးစွာ ထိခိုက်နစ်နာမှုများ သက်ရောက်စေပါသည်။ အစိုးရတပ်ဖွဲ့များ၏ စနစ်တကျ ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများကြောင့် ပြည်သူများအများမှာ ကျန်းမာရေး၊ ခြွတ်ခြံကျဆင်းရဲခြင်း၊ စီးပွားရေး ယုတ်လျော့ကျဆင်းခြင်းများ ကြုံတွေ့ခံစားကြရပါသည်။ ထိုသို့ကြုံတွေ့ခံစားရသူ အများမှာ အခြေခံကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ပေးမှုများ ကင်းမဲ့နေပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံ အကျဉ်းသားကူညီစောင့်ရှောက်ပေးရေးအသင်း (AAPP) နှင့် ဦးဝင်းတင် ဖောင်ဒေးရှင်းတို့ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများက ယခင်နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားဟောင်းများကို ကူညီပံ့ပိုးပေးနေပါသည်။ သို့သော်လည်း အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ကူညီနိုင်ကြပါသည်။ တိုင်းရင်းသားဒေသများရှိ အခြေအနေမှာ ပို၍စိုးရိမ်ပူပန်ဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ ယခုတိုင် စစ်ပွဲများ ဆက်လက်ရှိနေသေးပြီး၊ အပစ်ရပ်စဲရေးမှာလည်း

သက်ရောက်မှု မရှိလှပါ။ ထိုဒေသများရှိ ပြည်သူများအပေါ်တွင် အကြမ်းဖက်ခံရမည့် ခြိမ်းခြောက်မှုများ အစဉ်အမြဲကြုံတွေ့ခံစားနေကြရပါသည်။

လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံအကြောင်း ဆွေးနွေးပြောဆိုမှုများတွင် နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးစနစ်အတွင်း အသွင်ကူးပြောင်းမှု အဆင့်များ အကြောင်း အိုင်ဒီယာတွေ့ထင်ချက်များကို ပြောဆိုနေကြပါသည်။ ထို့အပြင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများ မည်သို့မည်ပုံ ရပ်တန့်နေသည်ကိုလည်း ပြောဆိုနေကြပါသည်။ ဤသည်မှာ မှားယွင်းသည့် ထင်မြင်ယူဆချက်သာ ဖြစ်ပါသည်။ အမှန်တကယ်မှာ အဓိပ္ပါယ်ရှိသည့် စစ်မှန်သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများ အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ အကြောင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အရနှင့် အစိုးရတွင် ကန့်သတ်မှုများ ဆက်လက်ရှိနေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိန်းသိမ်းထားစဉ်ကာလတွင် ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှုများ ဆက်လက်ခွင့်ပြုထားပြီး၊ အစိုးရက ကတိကဝတ်ပြုထားသည့် ကုလသမဂ္ဂ၏ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှုဆန့်ကျင်ရေး နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက် (UNCAT) ကိုလည်း အပြည့်အဝမပြည့်ဆည်းနိုင်သေးဘဲ ရှိနေသည်။ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများရှိနေသည်ဟု အသိအမှတ် မပြုသကဲ့သို့အတိတ်က ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ရာဇဝတ်မှုများအပေါ်တွင်လည်း ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည်ဟု အသိအမှတ် မပြုသေးပါ။ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူအများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးသူများ (HRDs) သည် ထိန်းသိမ်းထားစဉ် ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်ခံကြရပါသည်။ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ကူညီစောင့်ရှောက်ရေးအသင်း (AAPP) က ထိုသူများအကျဉ်းထောင်များနှင့်ထိန်းသိမ်းရေးစခန်းများအတွင်းရှိနေစဉ် ကြောက်မက်ဖွယ်ဆက်ဆံပြုမှု များကြောင့် ကျန်းမာရေးဆိုးရွား ညံ့ဖျင်းနေကြရပုံများကို မှတ်တမ်းပြုစုထားပါသည်။^{၂၄} အစိုးရကနိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားများမရှိ၊ ရာဇဝတ်မှုဖြင့် အကျဉ်းကျနေသူများသာရှိသည်ဟူသည့် ရပ်တည်ချက်ကို ဆက်လက် ကိုင်စွဲထားပါသည်။ ယင်းမှာ လုံးဝမှားယွင်းသည့်အချက်ဖြစ်သည်။ ဖမ်းဆီးမှုများဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေပြီး အရပ်သားများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများ ဆက်လက်ကျူးလွန်နေခြင်းကြောင့် လွတ်လပ်စွာဖော်ပြ ပြောဆိုခွင့်မှာ ပို၍ပို၍ နည်းပါးလာနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ရှိသည့် အသွင်ကူးပြောင်းပြုပြင်မှုများ ၏ အစမှနေ၍ ပို၍ဝေးရာလမ်းကြောင်းသို့ သွားနေပါသည်။ တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင် အစိုးရတပ်ဖွဲ့ များက ပြည်သူများအပေါ် ပြုမူဆက်ဆံပုံမှာ လက်တုံ့ပြန်ခံရမှု မကြောက်မရွံ့ဘဲ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကို ဖော်ပြနေပါသည်။ တာဝန်ရှိသူများအပေါ် အပြစ်ပေးအရေးယူခြင်း မရှိသကဲ့သို့ နှစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များအပေါ် ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများလည်း လုံးဝမရှိပါ။ ဤသို့ သောသဘောထားကို ပြောင်းလဲရမည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာ ပြည်သူများအပေါ် ကျူးလွန်သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနာကျိုးကျူးလွန်မှုများကို အဆုံးသတ် စေရမည် ဖြစ်သည်။ စစ်တပ်ကို ဝန်းရံပေးထားသည့် ‘အပြစ်ရှိသော်လည်း အရေးယူ အပစ်ပေးခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်နေစေခွင့် ယဉ်ကျေးမှု’ နှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတွင် မမျှတသြဇာလွှမ်းမိုးထားသည့် စစ်တပ်၏ ထိန်းချုပ်မှုများကိုလည်း ဖယ်ရှားကြရမည် ဖြစ်သည်။

မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများကြောင့် ဒေသ၏ စီးပွားရေးနှင့် သက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေသည်။ ထိုလုပ်ရပ်များမှနေ၍ များစွာသော ဖမ်းဆီးမှုများ၊ အပြစ်ပေးမှုများနှင့် ထောင်သွင်း အကျဉ်းချမှုများတိုင် ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ဆက်လက် ဆောင်ရွက်နေဆဲဖြစ်သော မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများ၏ ရေရှည်ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုမှာ လက်ငင်းတွင်မမြင်သာသေးသော်လည်း အလွယ်တကူပင် အကျဉ်းရုံး၍ ဖော်ပြ

^{၂၄} မြန်မာနိုင်ငံတွင် ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှုများသမိုင်းအတွက် အစီရင်ခံစာများကို (AAPP) အဖွဲ့၏ အွန်လိုင်းစာကြည့်တိုက်၌ ကြည့်ပါ။ <http://aappb.org/category/books/>

နိုင်သည်။ စိုက်ပျိုးရေးအတွက် အချိန်နှင့် ပြင်းထန်သည့် လုပ်အားကိုသုံး၍ ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးခဲ့ကြရသူများ အတွက် သူတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများ ဆုံးရှုံးရပြီး၊ ယင်းမြေပေါ်မှ ထွက်ခွာပေးကြရသည်။ ဝင်ငွေလည်း ဆုံးပါးကြရခြင်းကြောင့်၊ သူတို့မိသားစု၏ အနာဂတ် သာယာဝပြောရေး အတွက်ပါ အန္တရာယ် ကျရောက်စေသည်။ ND-Burma ကွန်ရက်၏ သုတေသနလုပ်ငန်းများ တွေ့ရှိချက်အရ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများတွင် မြေယာဆုံးရှုံးရမှုများသည် ဒေသစီးပွားရေးအပေါ် အကျယ်အပြန့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုရှိပြီး၊ မိသားစုနှင့် ရပ်ရွာအတွက် ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် လုပ်ကိုင်စားသောက်လာခဲ့သော ဝင်ငွေရပေါက်ရလမ်းများ ဆုံးရှုံး စေသည်။ ဤသို့ဝင်ငွေ မရှိခြင်းကြောင့် လယ်သမားများ၊ သူတို့၏မိသားစုနှင့် ရပ်ရွာ၏ အနာဂတ်အပေါ် တွင်လည်း များစွာထိခိုက်မှု ဖြစ်စေသည်။ ဒေသခံပြည်သူများ၏ လွတ်လပ်ခွင့်များအပေါ် အလေးထား သည့် ယဉ်ကျေးမှုစွဲမြဲလာခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံတွင်၊ စစ်တပ်များ တိုးချဲ့မှုကြောင့် အတင်းအကျပ် ရွှေ့ပြောင်းစေမှု၊ မြေသိမ်းယူမှုများအတွက် မည်သို့မျှ လက်ခံဖွယ်အကြောင်းမရှိ ဖြစ်နေရသည်။ လူထုအများက လျော်ကြေး ပေးရန် တောင်းဆိုကြပြီး၊ သူတို့ကို ကမ်းလှမ်းသည့်အချက်များအပေါ်တွင်လည်း မကျေနပ်ကြောင်း ဖော်ပြ ကြသည်။ လယ်သမားများနှင့် ကျေးရွာလူထုများသည် သူတို့၏မြေများနှင့် ထွက်ကုန်များအပေါ် အလွန် တန်ဖိုးထားကြပြီး၊ သူတို့ကို ပြန်ပေးသည့် ကမ်းလှမ်းချက်များမှာ နှိုင်းယှဉ်လျှင် ရယ်ဖွယ်ဖြစ်အောင်နည်း လွန်းလှသည်။

မိသားစုဝင်များကို ပညာသင်ပေးနိုင်ခြင်းနှင့် အခြေခံလူနေမှု ကုန်ကျစားရိတ်များ လောက်ငုစေခြင်းတို့မှာ၊ မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများကြောင့် အဓိကထိခိုက်နစ်နာရသည့် ကဏ္ဍနှစ်ခု ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် လယ်သမား များက မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများကို မကျေနပ်၍ ဆန္ဒပြသည့်အခါ၊ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံရခြင်းများကြောင့် ဤသို့နစ်နာမှုများ ပိုဆိုးရွားစေသည်။ ယခုလယ်သမားများ၏ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုဖော်ပြပိုင်ခွင့်မှာလည်း အစဉ်သဖြင့် ခြိမ်းခြောက်ခံနေရသည်။ မကြာသေးမီလများတွင် ဤသို့ ဆန္ဒပြပွဲများကြောင့် လူအများအပြား ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံရသည်။ ယခုအစီရင်ခံစာရေးသားချိန်တွင် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ကူညီစောင့် ရှောက်ရေးအဖွဲ့ (AAPP) ၏ ခန့်မှန်းချက်အရ လယ်သမား ၇၇ ဦး အကျဉ်းထောင်များတွင် ကျခံနေရ သည်။ အခြား ၁၁၃၇ ဦးမှာ ခုံရုံးတင်ခံနေရသည်။ သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးအမိန့်ချမည်ကို စောင့်ဆိုင်းနေကြရ သည်။^{၂၅} လယ်သမားများအပေါ် ပြစ်တင်စွဲဆိုခံရသည့်အမှုများတွင် ပိုင်နက်ကျူးလွန်မှု၊ ပုဂ္ဂလိက ပိုင်ဆိုင်မှု ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊ တရားမဝင် စုဝေးခြင်းတို့ဖြစ်ပြီး၊ ဤမျှမဟုတ်ပါ။ ကျန်အမှုများဖြင့်လည်း တရားစွဲဆိုကြ သည်။ သူတို့၏မြေများပေါ်မှ အတင်းအကျပ် ဖယ်ရှားခြင်းနှင့် ဤသို့ဖယ်ရှားခြင်းကို ငြင်းဆန်သည့် အတွက် ကြောင့် နောက်ပိုင်းတွင် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံရခြင်းတို့သည် မြန်မာပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးအပေါ် အစိုး ရနှင့် စစ်တပ်တို့က လုံးဝလေးစားမှု မရှိသည်ကိုပြသနေသည်။

ND-Burma ကွန်ရက်၏ မြေယာများမှ နှင်ထုတ်ခံရမှုများကို အလေးထားမှတ်တမ်းတင် ပြုစုထားခဲ့ရာတွင်၊ ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကြောင့်သာ မဟုတ်ဘဲ၊ မြေယာသိမ်းပိုက် လုယူမှုများနှင့် စစ်တပ်ချဲ့ထွင်မှုများ ကြောင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ကျေးလက်ဒေသမှ လူအများအပြားပြောင်းရွှေ့ ထွက်ခွာ ကြရပုံနှင့် အထက်တွင် ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့သော၊ နောက်ပိုင်းတွင် ဆုံးရှုံးနစ်နာမှုများကိုပါ မှတ်တမ်းတင် ခဲ့ပါသည်။ ကျေးလက်ဒေသတွင် ဝင်ငွေဆုံးရှုံးရခြင်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သည့် စီးပွားရေး ဆုံးရှုံးပျက်စီး ရခြင်းတို့ကြောင့်၊ ဤရပ်ရွာလူထုများ၏ အနာဂတ်သက်မွေးဝမ်းကျောင်းကိစ္စ များအပေါ်တွင်ပါ ကြီးကျယ်စွာ

၂၅ နောက်ဆုံး နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ အရေအတွက်ခန့်မှန်းကို www.aappb.org တွင် ကြည့်ပါ။

မျှော်လင့်ချက်မဲ့သော ၅၀ - မြန်မာစစ်တပ်၏ အမျိုးမျိုးသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ပြန်ပြောင်းပြောပြနေစဉ်
ဓာတ်ပုံ - HURFOM

ထိခိုက်သက်ရောက်စေပါသည်။ ထိုမျှမက လူများရွှေ့ပြောင်းထွက်ပြေးကြခြင်းတို့ကြောင့် ရပ်ရွာလူမှု အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုလုံးအပေါ်တွင်ပါ ထိခိုက်သက်ရောက်စေသည်။ မမျှတသည့် အခွန်ကောက်ခံမှုများနှင့်၊ မြေတန်ဖိုး၊ အနာဂတ်အတွက် မျှော်မှန်းနိုင်သည့်ဝင်ငွေအပေါ်တွင်ပါ သင့်တော်သော လျော်ကြေးပေးဆောင် မှု များမရှိခြင်းကြောင့်၊ မြေယာလုယက် သိမ်းပိုက်မှုသည် ဆိုးရွားသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု အဖြစ်သို့ သက်ရောက်စေပါသည်။ ထို့အပြင် သူတို့၏မြေများ ပြန်လည်ရရှိရန် ဆန္ဒပြပွဲများကို များသောအားဖြင့် အ ကြမ်းဖက်တုံ့ပြန်ကြပြီး၊ လယ်သမားများနှင့် မြေယာအရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများမှာ ဖမ်းဆီးခံရခြင်း၊ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခံရခြင်းများလည်း ကြုံတွေ့ရပါသည်။ မြေယာသိမ်းပိုက်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ရေရှည်ဆိုးကျိုးများကို တွက်ဆသင့်ပြီး၊ သူတို့မြေ သိမ်းပိုက်ခံရသည့် ပြည်နယ်ထဲတွင် မြေကို ပြန်လည်ပေး အပ်နိုင်ခြင်း မရှိပါက၊ သင့်လျော်မျှတသည့် လျော်ကြေးများ ပေးဆောင်သင့်ပါသည်။

မြန်မာစစ်တပ်၏ ပစ်ခတ်မှုကြောင့် သေဆုံးသွားသူ တဦး၏ ဂျာပန
ဓာတ်ပုံ - TSYO

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတရားမျှတမှု

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဆိုသည်မှာ အတိတ်ကာလမှ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၏ ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန် ကြိုးပမ်းချက်တစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ ပို၍ ငြိမ်းချမ်းသည့်၊ ဒီမိုကရေစီ ရှိသည့်၊ လူ့အားလုံး ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အနာဂတ်တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးရန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကို အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလများတွင် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုရှိပြီး၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရန် ရည်ရွယ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ရပါသည်။ နစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များကို အတိတ်က ကြုံတွေ့ ခံစားခဲ့ရသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအတွက် ပြန်လည်ကုစားပေးခြင်း၊ တည်ငြိမ်သည့်၊ ရေရှည် တည်တံ့သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးရေးတို့ကို မြှင့်တင်သည့် လုပ်ငန်းများလည်း ပါဝင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂက အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတရားမျှတမှုကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားရာ၌၊ ‘လူမှုအဖွဲ့အစည်း တစ်ခုက အတိတ်ကာလက အကြီးအကျယ်လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ၏ အမွေ၊ သမိုင်းနောက်ခံကို ဖြေရှင်းနိုင်ရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော ဖက်စုံလုပ်ငန်းစဉ်၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ဖြစ်သည်။ တာဝန်ယူတာဝန် ခံမှု သေချာရှိလာစေရန်၊ တရားမျှတမှုကို ဖော်ဆောင်ပေးရန်နှင့် ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများ ရရှိစေရန် ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်’^{၂၆} ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတရားမျှတမှု ထွန်း ကားလာစေရေးအတွက် လုပ်ဆောင်မှုများတွင် ယေဘုယျအားဖြင့်၊ ရာဇဝတ်မှုများကို အပြစ်ပေးအရေး ယူ ခြင်း၊ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေး လုပ်ငန်းများ၊ ပြန်လည်ကုစားပေးမှု အစီအစဉ်များနှင့် နောက်တစ်ကြိမ် မ ဖြစ်ပွားစေရန် ကြိုတင်ကာကွယ်မှုအနေဖြင့် အဖွဲ့အစည်းစနစ် (အင်စတီကျူးရှင်း) ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ.. ဟူ၍ အမျိုးအစား သတ်မှတ်ခွဲခြားနိုင်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုသည် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းဥပဒေများပေါ်တွင် အခြေပြု ထားသည့် အခြေခံမူများဖြစ်သည်။ ယင်းတို့တွင် နစ်နာရသူများက ပြန်လည်ကုစားမှု ရရှိပိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံသား များ၏ လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မှုပေးရန် နိုင်ငံတော်ရှိ တာဝန်ရှိမှုများ ပါဝင်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်း

^{၂၆} ကုလ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်က ကုလသမဂ္ဂသို့ တင်သွင်းသည့် အစီရင်ခံစာ- ‘ပဋိပက္ခလွန် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၌ တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးနှင့် အသွင်ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု’ (The Rule of Law and Transitional Justice in Conflict and Post-Conflict Societies), Report of the Secretary-General UN Doc. No. S/2004/616 (Aug 23, 2004).

လဲရေးကာလ တရားမျှတမှု သဘောတရားတွင်၊ လိင်ကွဲပြားမှုအရ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးဖြစ်မှုအရ၊ ဘာသာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအရ တန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ၊ လူအများပါဝင် ဆောင်ရွက်ခွင့်၊ အင်အားစု အားလုံး ပါဝင်နိုင်မှု၊ တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းခြင်း သဘောတရားများလည်း ပါဝင်သည်။ ဤအခြေခံမူများကို မတူခြား နားသော ဒီမိုကရေစီအတိုင်းအတာများဖြင့် အသုံးပြု၍ ကမ္ဘာပေါ်ရှိနိုင်ငံအများတွင် ဆောင်ရွက်နေကြရာ၊ မတူခြား နားသည့် အောင်မြင်မှုများ ရရှိခဲ့ပါသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင်၊ မတူခြားနားသည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာ အမျိုးမျိုး ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းလုပ်ငန်းများတွင် အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေး၊ တာဝန်ယူ တာဝန်ခံမှုရှိစေရေး၊ ပြန်လည် ကုစားပေးခြင်း၊ ထပ်မံမဖြစ်ပေါ်စေရန် ကာကွယ်မှုပေးခြင်း စသည်တို့အားဖြင့်၊ အကျယ်အပြန့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် အပြည့်အဝသက်ရောက်မှုရှိစေရေး ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ အကောင်းဆုံး ကျင့်သုံး လုပ်ဆောင်မှုမှာ၊ ဤလုပ်ငန်းဆောင်တာများကို နစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များ၊ အခြားအရေးပါသည့်အင်အား စုများနှင့်၊ ဒေသ၏ ထူးခြားသည့်အခြေအနေ၊ နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံများအပေါ် ကောင်းစွာသိရှိနား လည်ခြင်းတို့ကို အခြေခံ၍၊ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲလုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းတွင်ပင် မတူ ကွဲပြားသော လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ထိရောက်မှုကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပါသည်။ လုပ်ငန်းချင်းထပ်တူဖြစ်နေမှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့သောဆက်၍ အသွင်ကူးပြောင်း နေဆဲ နိုင်ငံတစ်ခုတွင်မူ၊ ရေတိုဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများနှင့် ရေရှည်ပန်းတိုင်များကို ထည့်သွင်း တွက်ချက်၍ နောက်ဆက်၍ ဆောင်ရွက်ရမည့် လှုပ်ရှားမှုများကိုပါ သေချာဂရုစိုက်၍ ထည့်သွင်းရေးဆွဲ စေလိုပါသည်။ ဤအသွင်ကူးပြောင်းမှုမှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် လိုအပ်ချက်များ အများအပြားရှိမည်ဖြစ်ရာ၊ မတူခြားနားသော အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုပုံစံများကိုလည်း၊ မြင်းနှစ်ကောင်ဆွဲသကဲ့သို့ ပေါင်းစပ်အသုံးပြုနိုင်သည်ကို အရေးတကြီးအသိအမှတ်ပြုရမည် ဖြစ်ပေသည်။ လှုပ်ရှားမှုတစ်ခုတည်းဖြင့် ပြဿနာများအားလုံးကို ပြေလည်စေနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ သို့ဖြစ်ရာ အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် အကြံပြု ချက်များသည်၊ လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေအနေကို ထည့်သွင်းတွက်ချက်ထားပြီး၊ အနာဂတ်တွင် အသွင် ကူးပြောင်းမှု တိုးတက်လာသည့်အလျောက် တိုးတက်လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် အနာဂတ်လုပ်ငန်းဆောင်တာ များကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အချို့သော အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာတရားမျှတမှု လုပ်ငန်းများ စတင်လုပ်ဆောင်နေပြီ ဖြစ်သည်ကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုရန် အရေးကြီးပါသည်။ သို့သော် ဤသို့ ဆောင်ရွက်နေသည်မှာ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများသာဖြစ်ပါသည်။ ဖြစ်နိုင်သည့် အနာဂတ် ပြန် လည်ကုစားပေးမှုနှင့် လျော်ကြေးပေးမှုလုပ်ငန်း အစီအစဉ်များကို မြန်မာအစိုးရသာ ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ် ပါသည်။ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ သို့မဟုတ် ပြင်ပအုပ်စုများက ဤသို့ဆောင်ရွက်၍ ဖြစ်နိုင်မည် မ ဟုတ်ပါ။

ပဋိပက္ခများနှင့် ဖိနှိပ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်များမှ လွန်မြောက်ဖြတ်ကျော်လာသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအနေဖြင့်၊ အတိတ်ကာလက ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများကို မေ့ထားရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ အစိုးရအပေါ် မယုံကြည်နိုင်ခြင်း၊ နိုင်ငံသား အုပ်စုများ အချင်းချင်းအကြား ယုံကြည်မှုမရှိကြခြင်းတို့ဖြင့်၊ အတိတ်က သက်ရောက်မှုများက ပစ္စုပ္ပန်ကို ထိခိုက်နေစေရာ၊ အပြစ်ရှိသော်လည်း အရေးယူမခံရာဘဲ ကင်းလွတ်ခွင့်သာ ဆက်လက်တည်ရှိ နေပါက၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ပို၍ကြီးထွေကြရမည် ဖြစ်သည်။ နစ်နာရသူများနှင့် သူတို့၏ မိသားစုများအတွက်လည်း ဆက်၍ နစ်နာခံစားနေရမည် ဖြစ်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရား

မျှတမှုသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှုတို့နှင့် ချိတ်ဆက်မှု ရှိနေပြီး၊ ယင်းတို့က ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ပေးခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းစနစ်များကို ပြုပြင် ပြောင်းလဲစေခြင်း၊ နှစ်နာမူများကို ပြန်လည်ဖြေရှင်းပေးမည့် စနစ်ယန္တရားများတည်ထောင်ပေးခြင်း၊ အငြင်း ပွားမှုများကို ငြိမ်းချမ်းစွာဖြေရှင်းစေခြင်း... စသည့်အခန်းကဏ္ဍများမှနေ၍ ပံ့ပိုးဆောင်ကျဉ်းပေးပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရသည်၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသော အရပ်သားအစိုးရအဖြစ် အသွင်ကူးပြောင်း ခဲ့ပြီ ဆိုသော်လည်း၊ ယခင်စစ်အစိုးရခေါင်းဆောင်များကသာ နေရာရယူထားဆဲ ရှိပါသည်။ ဖြစ်ရပ်လေ့လာ မှုများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း အရပ်သားပြည်သူများအပေါ် ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများလည်း ဆက် လက်ဖြစ်ပေါ်နေဆဲရှိသည်။ အစိုးရသစ်၏ အာဏာ၊ သြဇာကြီးသည့်နေရာများကို ယူထားကြသူများသည် ယခင်စစ်အစိုးရဟောင်းမှ ခေါင်းဆောင်များ ဖြစ်ကြပြီး၊ ယခင်က အပြင်းအထန် ပြည်သူ့အပေါ် ဖိနှိပ်ခဲ့ကြသူ များ ဖြစ်သည်။ လက်ရှိအစိုးရကလည်း လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ အဆုံးမသတ်သေးပါ။

အနာဂတ်တွင် ညီညွတ်သော၊ လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာစေရန် အကျိုးစီးပွားများဖြင့်၊ လက်ရှိ မြန်မာအစိုးရသည်၊ အတိတ်က လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဝေးကွာသော အတိတ်နှင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဆဲ ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများအထိ အကြီးဝင်ပါသည်။ အောက်တွင် ပြန်လည်ကုစားပေးခြင်းနှင့် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပေးမှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အခြေခံမူများကို ဖော်ပြ ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ဤအခန်းတွင် အသွင်ကူးပြောင်းလဲရေးကာလတရားမျှတမှုဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းမှုများ အဖြစ်၊ ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ၊ တောင်အာဖရိကနှင့် ပီရူးနိုင်ငံတို့၏ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများကိုလည်း ဖော်ပြထားပါ သည်။

(က)။ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ

ပြန်လည်ကုစားပေးမှုဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို ‘နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများအပေါ် အကြီးအကျယ် ချိုးဖောက်ခံရသည့် နှစ်နာမူများနှင့် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ကြီးလေးစွာ ချိုးဖောက်ခံရသည့် နှစ်နာမူများအပေါ် ပြန်လည်ကုစားမှုပေးရန်နှင့် ပြန်လည် ပြင်ဆင်ပေးရန် ရရှိပိုင်ခွင့် အခြေခံမူများနှင့် လမ်းညွှန်များ’ (အခြေခံမူများ) တွင် ပြဌာန်းထားပါသည်။ ယင်းအခြေခံမူများကို ကမ္ဘာ့ ကုလသမဂ္ဂ ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၆၀/၁၄၇ ဖြင့် ၂၀၀၅ ခုနှစ်က ချမှတ်အတည်ပြုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုတွင် နှစ်နာမူများအပေါ်တွင် ထိခိုက်သက်ရောက်ခဲ့သော အကြီးအကျယ် ကျူးလွန် ချိုးဖောက်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန် ဖြစ်ပြီး၊ ကိုယ်ခန္ဓာတွင် ဒဏ်ရာအနာရရှိခြင်းမှ အစိုးရအပေါ် အယုံအကြည် မဲ့ခြင်းအထိ အကြီးဝင်ပါသည်။ ပြန်လည်ကုစားမှုပေးခြင်းကို အစိုးရက ဆောင်ကျဉ်းပေးရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ၊ အရပ်ဖက်လူမှု အဖွဲ့အစည်းများ၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာမိသားစုတို့က ဆောင်ကျဉ်းပေးရမည် မဟုတ်ပါ။ ကောင်းစွာ စီစဉ်ရေးဆွဲထားသည့် ပြန်လည်ကုစားပေးမှုဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များတွင်၊ အစိုးရက ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် မှားယွင်းနေသည့် ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် အသိအမှတ်ပြုမှု ပါဝင်ပြီး၊ နိုင်ငံသား အားလုံးအတွက် ကာကွယ်မှုပေးနိုင်ရန် အသစ်တစ်ဖန် ပြန်လည်သိန္နီဌာန် ကတိကဝတ်ပြုမှုလည်း ပါဝင် သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများ ဖြစ်ပေါ်နေသော်လည်း၊ အစိုးရကိုယ်၌ ကျူးလွန်ချိုး

ဖောက်မှုများပြုနေရာ၊ ဖက်စုံ ပြန်လည်ပေးဆောင်မှုများနှင့် ပြန်လည်ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရန် အဓိကတာဝန် ဝတ္တရားမှာ အစိုးရအပေါ်တွင်သာ ကျရောက်နေပါသည်။

ပြန်လည်ကုစားပေးမှု၏ အခြေခံမူများ၏ လိုအပ်ချက်များကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၊ အထွေထွေညီလာခံက ၂၀၀၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၆ ရက်နေ့တွင်၊ ပြန်လည်ကုစားပေးမှု ရရှိပိုင်ခွင့် အခြေခံမူများကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး၊ ပြန်လည်ကုစားမှုများနှင့် ပြန်လည်ပြင်ဆင်မှုများအတွက် အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤဆုံးဖြတ်ချက်တွင်၊ နိုင်ငံတော်၏ လူ့အခွင့်အရေး အကြီးအကျယ် ချိုးဖောက်ခံရ၍ ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပေးရန် တာဝန်ဝတ္တရားရှိမှုကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြ ထားသည်။ အခြေခံမူများတွင် နစ်နာရသူများက တရားမျှတမှု ရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် ပြန်လည် ကုစားမှုများ ရရှိပိုင်ခွင့်တို့ ပါဝင်သည်။ ယင်းတွင် ဖော်ပြထားရာ၌-

‘နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများအပေါ် အကြီးအကျယ် ချိုးဖောက်ခံရသည့် နစ်နာသူများနှင့် နိုင်ငံတ ကာ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ကြီးလေးစွာ ချိုးဖောက်ခံရမှုများအတွက် ပြန်လည်ကုစား ပေးမှုများတွင်၊ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများအရ နစ်နာသူများအတွက် အောက်ပါအခွင့်အရေးများ ဆောင်ကျဉ်း ပေးရန် ပါဝင်သည်။

- (က) တရားမျှတမှုအတွက် တန်းတူနှင့် ထိရောက်စွာ ရရှိပိုင်ခွင့်၊
- (ခ) ထိခိုက်နစ်နာမှုများအတွက် လုံလောက်၍ ထိရောက်သော၊ ချက်ချင်းဆောင်ရွက်ပေးသည့် ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများနှင့်
- (ဂ) ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြန်လည်ကုစားမှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းစနစ်များနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းများ ရရှိနိုင်စေရမည်။’ ... ဟု ဖော်ပြထားသည်။

ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများကို နစ်နာရသူ၏ ဆုံးရှုံးမှုများ၊ ထိခိုက်ဒဏ်ရာ နစ်နာမှုများအပေါ် မူတည်၍ ပေးအပ် သင့်ပါသည်။ ယင်းတို့တွင် ငွေကြေးလျော်ကြေးပေးမှုများ၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ပေးမှု၊ ပညာရေး၊ တရားမျှတမှုရရှိရေး၊ မြေယာပြန်လည်ရရှိရေး၊ ကျွမ်းကျင်သက်မွေးဝမ်းကျောင်း လိုင်စင်များ ပြန်လည်ရရှိ ရေး၊ အထိမ်းအမှတ် ဆောင်ရွက်ပေးရေးနှင့် အခြားလုပ်ငန်းများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ပြန်လည်ကုစားပေးမှု အ မျိုးအစားများတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်နိုင်သည်။

ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း (Restitution) ။ ဖြစ်နိုင်သမျှ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မခံရမီက အခြေအနေသို့ ပြန်လည်ပေးဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့တွင် နစ်နာရသူများပိုင်သည့် ယခင် မြေများ ပြန်ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံကူးလက်မှတ် (ပတ်စ်ပို့) ထုတ်ပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် သက်မွေးကျွမ်းကျင်မှု လိုင်စင်များ ပြန်ထုတ်ပေးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

လျော်ကြေးပေးခြင်း (Compensation) ။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုကြောင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု များကို ငွေကြေးပြန်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းတို့တွင်- သိမ်းပိုက်ထားသည့်မြေ၏ တန်ဖိုးကို ပြန် ပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးမှုဖြင့် ထောင်ချခံရခြင်း၊ သို့မဟုတ် အခြားလူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက် မှုများအတွက် ငွေကြေးဖြင့် ပြန်ပေးလျော်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ပြန်လည်ထူထောင်ပေးခြင်း (Rehabilitation) ။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် ကူညီပံ့ပိုးပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့တွင်- ကိုယ်ခန္ဓာဒဏ်ရာထိခိုက်မှုများ၊ သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာပြဿနာများကို ကျန်းမာရေးပြုစောင့်ရှောက်ပေးခြင်း၊ ယခင် ကျောင်းမနေခဲ့ရသည့် ကလေးစစ်သားများကို ပညာသင်ပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းများ ပါဝင်သည်။

သင်္ကေတဆိုင်ရာ ပြုပေးခြင်း (Symbolic) ။ အစိုးရက လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် တောင်းပန်ခြင်း လုပ်ဆောင်မှုများဖြစ်သည်။ ယင်းတို့တွင် တရားဝင်တောင်းပန်ခြင်း၊ အထိမ်းအမှတ်နှင့် ကျောက်တိုင်များကို နှစ်နာခံစားရသူများ၏ အမည်ဖြင့် စိုက်ထူခြင်း၊ သို့မဟုတ် အဓိကဖြစ်ရပ်များကို အများပြည်သူ ရုံးပိတ်ရက်အဖြစ် သတ်မှတ်ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်း (Community) ။ အများစုသော ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများသည် နှစ်နာခံစားရသူ တစ်ဦးချင်း၊ သို့မဟုတ် သူတို့၏မိသားစုများထံ ပေးအပ်ကြသော်လည်း၊ နှစ်နာရသူ အရေအတွက် အများအပြားရှိသော အခြေအနေတွင် စီမံခန့်ခွဲရန် မဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့၊ ရပ်ရွာလူမှု အဖွဲ့အစည်းကိုယ်၌က ထိခိုက်နှစ်နာခံစားရပါက (ဥပမာ- ဘာသာရေးနှင့် ပညာရေးဌာန အဆောက်အဦ များ ဖျက်ဆီးခံရခြင်း) အထက်ပါ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများကို ရပ်ရွာအဆင့်သို့ ပြန်လည် ဆောင်ကျဉ်းပေးရန် လိုအပ်သည်။ အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် လူတစ်ဦးချင်းကိုရော၊ ရပ်ရွာကိုပါ ကုစားမှုများ ပြန်လည် ပေးဆောင်သည်ကို တွေ့ရသည်။

ပြန်လည်ကုစားပေးခြင်းသည်၊ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်း (အဲန်ဂျီအို) များက ပေးအပ်သည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီများနှင့် အခြားလူသားချင်းဆိုင်ရာ အကူအညီများနှင့် ကွာခြားပါသည်။ အကြောင်းမှာ နှစ်နာခံစားရသူကြုံတွေ့ရသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုများအပေါ်တွင် အခြေခံ၍ ပေးသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှု၏ ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများအပေါ် ဖြေရှင်းပေးမှု တစ်မျိုးလည်း ဖြစ်သည်။ ယင်းကို အစိုးရက ဆောင်ကျဉ်းပေးရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ယခင်က အမှားပြုမိသည်၊ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် တာဝန်ဝတ္တရားရှိမှုအတိုင်း အသိအမှတ်ပြု၍ အစိုးရက ကမကထပြုသည်၊ သို့မဟုတ် ဖန်တီးထားသည့် အစီအစဉ်များက ကူညီပေးခြင်းမျိုး ဖြစ်ရပါမည်။ အမှားပြုမိသည်ကို အသိအမှတ်မပြုဘဲ၊ ပြန်လည်တောင်းပန်မှု မရှိဘဲ အလွယ်တကူ လျော်ကြေးပေးခြင်းမျိုးသည်၊ နှစ်နာခံစားရသူ အသံတိတ်နေစေရန် အပြန်အလှန်အနေဖြင့်၊ လာဘ်ပေးသည်မျိုး ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

နှစ်နာခံရသူများကို အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက ပံ့ပိုးပေးနေမှုများသည် အထူးသဖြင့် ရေတိုကာလတွင်၊ အရေးကြီးသော်လည်း၊ ယခုအစီရင်ခံစာတွင် ပါဝင်ဖော်ပြထားသည့် အကြံပြုချက်များကမူ ကြာသို့ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အဲန်ဂျီအိုများ၊ နိုင်ငံတကာအဲန်ဂျီအိုများ၊ သို့မဟုတ် သီးခြားလွတ်လပ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများက ထောက်ပံ့ပေးခြင်းများသည်၊ မည်မျှ အရင်းအမြစ်များများ ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည်ဖြစ်စေ၊ မလုံလောက်ပါဟု ဆိုနိုင်သည်။ တရားမျှတမှုနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်မှုကို မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်မည်ဆိုလျှင်၊ အစိုးရက အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအနေဖြင့် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပေးရန် တာဝန်ရှိမှုအတွက် အသိအမှတ်ပြုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ စိတ်ကျန်းမာရေး နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးပေးခြင်း၊ ကျန်းမာ

ရေးစောင့်ရှောက်ပေးမှုနှင့် လူတို့၏ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်ထူထောင်ပေးခြင်း.. စသည့် လုပ်ငန်းမျိုးတို့ကို နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ၊ အရပ်ဖက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက ပံ့ပိုးကူညီပေးနိုင် ကြပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် နစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များ ကြုံတွေ့ရင်ဆိုင်နေရသော အခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းပေးရာကျပါသည်။ သို့သော် လုံလောက်မှုမရှိပါ။ ပြန်လည်ကုစားရေး အစီအစဉ်များကို ပို၍ အဓိပ္ပါယ်သက်ဝင်စေရန် ဆိုလျှင်၊ အစိုးရက ထောက်ပံ့မှု ပြုရပါမည်။ ထို့အပြင် အစိုးရ၏ ပွင့်လင်းသော အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် ပြည်သူများ၏ အစိုးရ၏ တာဝန်ရှိမှု၊ အများအယွင်းပြုခဲ့သည်များအပေါ် ဝန်ခံမှုတို့လည်း လိုအပ်ပါသေးသည်။

အောက်ဖော်ပြပါ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများတွင် ယခင်ကဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည့် ပြန်လည်ကုစားပေးမှု အစီအစဉ်များ၊ တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုရှိစေရေး အစီအစဉ်များကို ပါဝင်ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များတွင် အစိုးရက တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်မှုနှင့် ယခုတိုင်ရှင်သန်နေသည့်ပွင့်လင်းသော၊ တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုရှိသော ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများ သဘောတရားတို့ ပါဝင်ပတ်သက်နေပါသည်။

(ခ)။ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများ

က။ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှု-၁။ ကိုလံဘီယာနိုင်ငံနှင့် ဥပဒေ ၁၄၄၈။ နစ်နာရသူများအတွက် ဥပဒေ (The Victim Law)

ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ၏ နစ်နာရသူများအတွက် ဥပဒေ (The Victim Law) (ဥပဒေအမှတ် ၁၄၄၈) ကို သမ္မတ မန်ဆူယယ်ဆန်တို့စ် (Manual Santos) လက်ထက် ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ယင်းဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကိုလံဘီယာနိုင်ငံတွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဆဲဖြစ်သည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခအတွင်း လူအများအပြား အစုအပြုံလိုက် ပြောင်းရွှေ့ထွက်ပြေးမှုများ၊ မြေလှုပ်သွားမှုများအပေါ် ဖြေရှင်းပေးရန် ဖြစ်သည်။ ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ ပြည်တွင်းစစ်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အရှည်လျားဆုံး လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခတစ်ခု ဖြစ်ပြီး၊ စစ်ရှောင်ပြည်တွင်းဒုက္ခသည် (IDPs) ကမ္ဘာပေါ်တွင် အများဆုံးသော နိုင်ငံတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း၊ လူဦးရေ ၄.၈ သန်းတို့မှာ သူတို့ ပိုင်ဆိုင်သည့်မြေ ဟက်တာ ၆ သန်းကို စွန့်ခွာထွက်ပြေးခဲ့ကြရသည်။^{၂၇} အစိုးရနှင့် အဓိကလက်နက်ကိုင်အုပ်စုတို့အကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးဆဲ ဖြစ်သော်လည်း၊ နိုင်ငံ၏ နေရာအနှံ့အပြားတွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နေဆဲရှိသည်။ လက်ရှိ အစိုးရက လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ (paramilitary groups) ဆက်လက်လုပ်ကိုင်ခွင့်ရှိရန်ငြင်းပယ်နေပြီး၊ ရံဖန်ရံခါ အစိုးရ၏ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များနှင့်လည်း ထိတွေ့တိုက်ပွဲဖြစ်မှုများ ရှိနေသည်။ ဤသို့သော အခြေအနေတွင် ‘အပြစ်ရှိသော်လည်း အရေးယူမခံရဘဲ လွတ်ကင်းနေစေသည့်’ ဝန်းကျင် ဆက်လက်တည်ရှိနေပြီး၊ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးသူများ၊ သတင်းထောက်များနှင့် မြေယာအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများမှာ ဆက်လက်၍ ဒြိမ်းခြောက်ခံကြရခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ကြုံတွေ့နေရသည်။

နစ်နာရသူများအတွက် ဥပဒေ (The Victim Law) သည် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့်

^{၂၇} Human Rights Watch, “The Risk of Returning Home: Violence and Threats against Displaced People Reclaiming Land in Colombia”, 2013, [Online] available at: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/colombia0913webcover.pdf>

နစ်နာခံစားရသူများနှင့် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည့် သမိုင်းမှတ်တိုင်ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ဤဥပဒေက နစ်နာခံစားရသူများအတွက် အခွင့်အရေးများကို ပြဋ္ဌာန်းပေးခဲ့သည်။ အကယ်၍ လူတစ်ဦးကို နစ်နာခံစားရသူဟု ဥပဒေ အရပြဋ္ဌာန်းထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များအရ သတ်မှတ်ပါက ထိုသူသည် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးပေးမှုစနစ်များအပါအဝင် လူမှုရေး ဝန်ဆောင်မှုများကို ခံစားခွင့်ရှိသည်။ အသိအမှတ်ပြုထားသည့် နစ်နာခံစားရသူသည် အိုးအိမ်အတွက် ထောက်ပံ့ကြေးများ၊ လုပ်ငန်းဆိုင်ရာသင်တန်း၊ အချို့သောအစိုးရအလုပ်များကို အထူးခံစားခွင့်အဖြစ်ရရှိရန် အခွင့်အရေးရှိသည်။

နစ်နာရသူများအတွက် ဥပဒေ (The Victim Law) က ကြီးလေးသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရ၍ နစ်နာရသူများနှင့် လူသားချင်းစာနာမှုဥပဒေ ချိုးဖောက်ခံရမှုများကြောင့် နစ်နာရသူများအားလုံးအပေါ် ဖြေရှင်းကိုင်တွယ်မှု ပြုသော်လည်း၊ မြေယာဆုံးရှုံးမှုများနှင့် ပတ်သက်၍မူ တိကျသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ရှိပါသည်။ ‘မြေပိုင်သူ၊ ဆက်ခံသူ၊ အခြားအသုံးပြုသူများ’ အားလုံးသည် ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများကြောင့်၊ သူတို့၏ မြေပေါ်မှ အတင်းအကျပ် ဖယ်ရှားခံခဲ့ရပါက၊ တူညီသည့်မြေကို ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးရမည်။ သို့မဟုတ် ဖြစ်နိုင်ပါက အချို့သောအမှု အနည်းအကျဉ်းတွင်၊ တူညီသောမြေ၊ သို့မဟုတ် ငွေကြေးအရလျော်ကြေးကို ခံစားခွင့်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ယခုပြဋ္ဌာန်းချက်အရ လွှမ်းခြုံမှုရှိသည့် အမှုများတွင်၊ စစ်ပွဲများမှ ထွက် ပြေးရ၍ မြေဆုံးရှုံးမှုမျှသာမကဘဲ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် အခြားသူများက အကြမ်းဖက်မှုသုံး၍ မြေပိုင်ရှင်ကို စွန့်လွှတ်ရန်နှင့် ရောင်းချပေးရန် တောင်းဆိုခံရပါကလည်း အကြီးဝင်သည်။ ပို၍အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ၊ ဥပဒေအရ ပိုင်ဆိုင်မှုအပြင် မြေပိုင်ဆိုင်မှုမှတ်တမ်းများကို ပေးအပ် သော ကြောင့်၊ လက်ရှိနေထိုင် လုပ်ကိုင်နေသူအနေဖြင့် ဥပဒေကြောင်းအရ တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြသရန် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ဖြစ်လာစေပါသည်။ မှားယွင်းစွာ မြေယာစွန့်ခွာ ထွက်ပြေးခဲ့ရသူကို မြေပိုင်မှု သက်သေအထောက်အထားများ ပြသစေရန် အတင်းအကျပ်တောင်းဆိုမှုမျိုး မဆောင်ရွက်ပါ။

နစ်နာရသူများအတွက် ဥပဒေ (The Victim Law) ကို စတင်အကောင်အထည်ဖော်ချိန်မှစ၍ အောင်မြင်မှု အချို့ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ ရက်နေ့အကြားတွင်၊ လူပေါင်း ၂ သိန်းကျော် နစ်နာခံစားရသူများဆိုင်ရာဌာန (Victims Unit) မှ ပြန်လည်ကုစားမှုများ ရရှိခဲ့ပြီး၊ ယင်းအချိန်တွင်ပင် ၂၀၁၃ ခုနှစ်အကုန်၌၊ မြေပြန်လည်ပေးအပ်ရန် တောင်းဆိုမှုများ ၅၄,၀၀၀ ကျော် ရှိနေသည်။^{၂၀} သို့သော်လည်း ဥပဒေအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုတွင် ပြဿနာများ ရှိနေသေးပြီး၊ အခြေခံ ဖွဲ့စည်းပုံအပေါ်တွင်လည်း ဝေဖန်မှုများ ရှိနေပါသည်။ နစ်နာခံစားရပြီး၊ မြေယာဆုံးရှုံးခဲ့ရသူများ လူတိုင်းကို ယခုဥပဒေအောက်တွင်၊ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးမှု ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု သတ်မှတ်မထားပါ။ ထို့အပြင် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံရှိ မတူခြားနားသော တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေး ပြောဆိုသည့်အခါ ပိုမိုရှုပ်ထွေးမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာရပါသည်။ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက မည်သည့်မြေများကို ပြန်ပေးရမည်ဟု နောက်ဆုံး ဆုံးဖြတ်ရန်အခွင့်အာဏာ ရှိနေပြီး၊ သို့အတွက်ကြောင့် ‘လုံခြုံအန္တရာယ်ကင်းသည့် ဇုန်ဒေသ’

^{၂၀} Foreign & Commonwealth Office, “Corporate report: Colombia – Country of Concern”, 2014, [online] available at: <https://www.gov.uk/government/publications/colombia-country-of-concern/colombia-country-of-concern>

အတွင်းရှိမြေများ အပေါ်တွင်သာ ခံစားရရှိပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။ စစ်ပွဲပဋိပက္ခများ ရှိနေသည့်နေရာများ၌ မဖြစ်နိုင်ပါ။ ထို့အပြင် ဥပဒေက ရှုပ်ထွေးပေလီလှသည့် အစိုးရဌာန၊ အဖွဲ့အစည်းအများကို တာဝန်အပ်နှင်းထားပြီး တစ်စုံလုံး အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုအတွက် မည်သည့်အေဂျင်စီ၊ ဌာနတစ်ခု ကမူ သီးသန့်တာဝန် ရှိမနေပါ။ သို့အတွက်ကြောင့် ဌာနများက ပြစ်တင်မှုများကို လွှဲချ ဘောလီဘောပုတ်နေကြရင်းဖြင့်၊ ဥပဒေကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည် မဖော်နိုင်ဘဲ ဖြစ်နေရပါသည်။

ထို့အပြင်၊ အိမ်ပြန်လာကြသူများအပေါ် ကာကွယ်ပေးမှုများ မရှိခြင်း၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ဒေသခံ အကျိုးစီးပွားရှိနေသူများက သူတို့၏မြေကို လာပြန်ယူပါက လက်တုံ့ပြန်မှုဟု ခြိမ်းခြောက်မှုများအပေါ် တာဝန်ယူ အရေးယူခြင်းများ မရှိသောကြောင့်၊ ယခုဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်မှုတွင်အားနည်း ချိနဲ့ စေပါသည်။ နေရာရွှေ့ပြောင်းအခြေချသူများ၏ ၁% အောက်သာ ယခုဥပဒေကို အကောင်အထည် ဖော်သည့် အချိန်မှစ၍၊ သူတို့၏ မူရင်းနေရာသို့ ပြန်လာနိုင်ကြပါသည်။ သူတို့မြေများအတွက် ဥပဒေကြောင်း အရ နာမည်မှတ်တမ်း ရရှိကြသူများပင်လျှင်၊ ခြိမ်းခြောက်မှုများ၊ လက်တုံ့ပြန်မှုများကြောင့် မပြန်နိုင် ဖြစ်နေရသည်။ ဥပဒေကြောင်းအရ မြေပြန်ရန် ကြိုးစားမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ လူသတ်မှု အနည်းဆုံး ၅၀ ခန့် ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး၊ သတ်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်မှုပေါင်း ၅၀၀ ကျော် ရှိခဲ့ပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့်၊ သူတို့၏မြေများကို အောင်မြင်စွာ ပြန်လည်ရယူနိုင်သည့်၊ အိမ်ပြန်နိုင်ကြသည့်သူများ သည်ပင်၊ မြေကို အသုံးချရာ၌ ပြဿနာများ ကြုံတွေ့ရပါသည်။ နှစ်နာရသူများအပေါ် ပြန်ပေးအပ်သည့် ကုစားမှုများတွင် ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်း (မြေယာ) ကိုပိုင်ဆိုင်ခွင့်ပြန်ပေးအပ်သော်လည်း၊ အိမ်များ ဆုံးရှုံးခြင်းအတွက် ပြန်လည်ထူထောင်ပေးခြင်း မရှိပါ။ ထို့အပြင် သီးနှံနှင့် ယင်းမြေယာတွင် ထည့်သွင်းရမည့် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုများ အတွက်ဆိုလျှင် ပို၍ဆိုးပါသည်။ နှစ်နာရသူများက အစိုးရထံမှ အိမ်ဆောက်ရန်နှင့် မြေပြုပြင်ရန် အခွင့်ထူးခံ ထောက်ပံ့ကြေးများ ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိသော်လည်း၊ အိမ်ပြန်ကြရသူများအဖို့ သီးနှံစိုက်ပျိုးနိုင်ရန်နှင့် ရောင်းချနိုင်ရန်၊ အရင်းအမြစ်များ၊ အချိန်နှင့် အခြားထည့်သွင်းမှုများတွင် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုများ ပြန်၍ပြုနေရသောကြောင့်၊ အိမ်ပြန်ကြသည့် လယ်သမားများနှင့် သူတို့၏ မိသားစုများအတွက် မဖူလုံကြပါ။ မိမိဘာသာ မရပ်တည်နိုင် ဖြစ်ကြရပါသည်။ ထို့အပြင်၊ ကောင်းမွန်သည့်လမ်းများ မရှိခြင်း၊ ဈေးကွက်သို့ မရောက်ရှိနိုင်ခြင်း၊ ရေပေးရေးစနစ်နှင့် အခြားအခြေခံအဆောက်အအုံများ ချို့တဲ့ခြင်း... စသည့် ပဋိပက္ခနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှု၏ ဝန်းကျင် တည်ရှိနေသည့်အတွက်ကြောင့်၊ မြေတစ်ခုတည်း ပြန်ပေးရုံမျှဖြင့် မလုံလောက်နိုင် ဖြစ်ရပါသည်။

ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ၏ အတွေ့အကြုံများ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများအပေါ် မည်သို့ဖြေရှင်းနိုင်မည်ကို သင်ခန်းစာများ ပေးပါသည်။ အကောင်အထည်ဖော်မှုတွင် ကြုံတွေ့ရသည့် စိန်ခေါ်မှုများက ပြဿနာသည်မှာ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများအနေဖြင့် တစ်စုံလုံးနောက်ခံအခြေအနေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သကဲ့သို့၊ နှစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များ ပါဝင်ဆောင်ရွက်လျှင် မည်သည့်အကျိုးဆက်များရှိမည်ကိုလည်း သိရှိနားလည် ထားရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ယခုဖြစ်ရပ်တွင်၊ မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများအတွက် တာဝန်ရှိသူများကို အပြစ်ပေး အရေးယူနိုင်ခြင်း မရှိဘဲ၊ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွားနေသည့် အခြေအနေတွင် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကြောင့်၊ ယခင်ကကဲ့သို့ အလားတူအာဏာ ချိန်ခွင်လျှာတည်ရှိနေဆဲဖြစ်ရာ ယခင်မြေပိုင်ဆိုင်သူ နှစ်နာရ သူများက မြေပိုင်ခွင့်မရှိဘဲ ပြန်၍ ဆုံးရှုံးရမည့် အခြေအနေဖြစ်စေပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့်၊ ပြန်လည်ကုစားမှုအစီအစဉ်များကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင်၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ

၏ တစ်စုံလုံးဆိုင်ရာ ထိခိုက်သက်ရောက်မှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤချိုးဖောက်မှုများ၏ မြင်သာထင်ရှားသည့် အစိတ်အပိုင်းကို ကြည့်ရှုမှု မဟုတ်ပါ။ မြေပြန်ပေးခြင်းသည် အပြုသဘောဆောင်သည့် ခြေလှမ်းဖြစ်သော်လည်း၊ ယလင်သမားများ မြေယာမသိမ်းဆည်းခံရမီ မူလအခြေအနေသို့ ပြန်ရောက်စေခြင်း မဟုတ်ပါ။ ယခင်က အိမ်နှင့် စိုက်ခင်းများနှင့် ရှိနေခဲ့လျှင် ယင်းမိသားစုအဖို့ နောက်ထပ်မျိုးဆက်များစွာတိုင် စားသုံး၊ ဖွံ့ဖြိုးနိုင်ကြပါသည်။ မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အလားတူ ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်လျက် ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် စစ်ရှောင်ဒုက္ခသည်များ (IDPs) များနှင့် ဒုက္ခသည် များကို ‘စံပြကျေးရွာများ’ သို့ ပြန်လာကြရန် တိုက်တွန်းမှုများလည်း ရှိနေပါသည်။ သိမ်းဆည်းခံရသည့် မြေများအတွက် ငွေကြေးလျော်ကြေးပေးခြင်း၊ သို့မဟုတ် မြေအသစ်၊ အိမ်အသစ်ပေးခြင်းမျိုးဖြင့်၊ ယင်းအနီး တွင် လုံလောက်သည့် မြေပမာဏရှိမနေလျှင် မလုံလောက်နိုင်ပါ။ သူတို့၏ မိသားစုဝင်များနှင့် သူတို့ကိုယ် တိုင် ရပ်တည်ထူ ထောင်နိုင်ရန်အတွက်လည်း ဖူလုံမှုရှိကြလိမ့်မည် မဟုတ်ပါ။

၁။ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှု- ၂။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ကော်မရှင်။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင်၊ အမျိုးသားပါတီအစိုးရက ချမှတ်ကျင့်သုံးခဲ့သည့်ဥပဒေများအရ၊ လူဖြူမဟုတ် သည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို စနစ်တကျခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများနှင့် ခွဲခြားနေထိုင်စေမှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။ အထူး သဖြင့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ရွေးကောက်ပွဲနောက်ပိုင်း အမျိုးသားပါတီ အာဏာရချိန်မှစ၍ စတင်ကျင့်သုံးလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းနောက်ပိုင်းတွင် လူဖြူမဟုတ်သည့် လူထုများကို လူဖြူများနှင့် ခွဲခြား၍ ကာလရှည်ကြာစွာ အတင်းအကျပ်နေထိုင်၊ လုပ်ကိုင်၊ ရပ်တည်နေစေခဲ့ပါသည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် လူမဲများအပေါ် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည်မှာ ထူးခြားသည့် ကျင့်သုံးမှုအသွင်အပြင်တစ်ရပ် မဟုတ်သော်လည်း၊ လူများစုဖြစ်သည့် လူမဲများကို ဥပဒေအရ ဖိနှိပ်အုပ်ချုပ်နေသည်မှာ ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်လာစေပါသည်။ နှစ် ၅၀ ကျော် အသား အရောင်ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုများဖြင့် အုပ်ချုပ်နေခဲ့သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအသစ်ကို ပြဋ္ဌာန်း နိုင်ခဲ့ပြီး၊ ယင်းဥပဒေအရ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံရှိ လူများစုလူမဲများနှင့် အခြားသောလူမျိုးစုများ မဲပေးခွင့် အခွင့်အရေး ရရှိလာကြပါသည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပသည့်ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များအရ လူဖြူမဟုတ် သည့် အခြားလူမျိုးစုများ၏ မဟာမိတ်ပါတီများက အနိုင်ရရှိခဲ့ပြီး၊ နယ်လ်ဆင်မင်ဒေလား သမ္မတဖြစ်လာခဲ့ သည်။ ယင်းအပြောင်းအလဲမှာ အသားအရောင်ခွဲခြားမှု စနစ်ကြီး နိဂုံးချုပ်မှုအစလည်းဖြစ်သည်။^{၂၉}

အသားအရောင်ခွဲခြားဖိနှိပ်မှု စနစ်ကြီး ကျဆုံးသွားသည့်အခါ၊ နိုင်ငံအတွင်း ဥပဒေကို လေးစားလိုက်နာမှုများ ချက်ချင်းလျှင်မြန်အောင်မြင်စွာ၊ မကျင့်သုံးနိုင်သည်ကို မြင်တွေ့ကြရပါသည်။ ယခင်အတိတ်ကာလက လူ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခဲ့မှုများအပေါ် အသိအမှတ်မပြုလျှင်၊ ယင်းချိုးဖောက်မှုများကြောင့် နှစ်နားခံစားရသူ များအပေါ် ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများ၊ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပေးမှုများအတွက် စတင်ဆွေးနွေးမှုများမရှိလျှင် ဤသို့ဥပဒေကို လေးစားလိုက်နာလာရန် ဆောင်ရွက်နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ အစိုးရသစ်က ယခင်လက်တင် အမေရိကနိုင်ငံများရှိ ကော်မရှင်များကိုနမူနာယူ၍၊ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး ကော်မရှင် (TRC) ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ခြင်းကြောင့်၊ ယင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များအရ ယခင်နှစ်နားခံစားရသူများ

^{၂၉} History (2015), 'Apartheid,' [online] available at: <http://www.history.com/topics/apartheid> [Accessed: 21st March 2015]

ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိလာပါသည်။ သို့သော်လည်း (TRC) ကော်မရှင်တွင် ဒေသ၏ထူးခြားချက်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပြီး၊^{၃၀} ယင်းသို့ ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများတွင် တရားခွင့်ကြားနာမှုများကဲ့သို့ ပြန်လှန်စစ်ဆေးမေးမြန်းခွင့် မပြုထားပါ။^{၃၁} ထို့အပြင် ရည်ရွယ်ချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို မှတ်တမ်းပြုစုထားရန်နှင့် ပြန်လည်ကုစားမှုအတွက် အကြံပြုချက်များပြုရန် ဖြစ်သည်။^{၃၂} နစ်နာခံစားခဲ့ရသူ ကာယကံရှင်များထံမှ ကြားနာမှုများပြုသကဲ့သို့ (TRC) ကော်မရှင်က ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများထံမှလည်း ကြားနာမှု ပြုပါသည်။ ဤသို့ကြားနာမှုပြုရာတွင် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာပြစ်မှုများအတွက်ဝန်ခံခြင်းဖြင့်၊ အပြစ်ပေးအရေးအယူမှုမှ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးနိုင်သည်။ အငြင်းပွားဖွယ်ဖြစ်သောလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်မှုများတွင် သိမ်းကြုံး၍လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးသည် ဟူသည်မှာ၊ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများနှင့် မကိုက်ညီပါ။ သို့အတွက်ကြောင့် (TRC) ကော်မရှင်က ချွင်းချက်များဖြင့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကို ညှိနှိုင်းအပေးအယူ ပြုမှုအရ အသုံးပြုပါသည်။ အကြောင်းမှာ ကျူးလွန်ခဲ့သူများထံမှ ဝန်ခံချက်များရယူလို၍ဖြစ်သကဲ့သို့၊ နစ်နာရသူများအတွက်လည်း တစ်စုံတရာ တရားမှုတမူပြန်ပေးနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာခုံရုံးများတွင် ကြားနာပါက၊ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသားများအဖို့၊ လက်စားချေသည့်သဖွယ် ဖြစ်စေသော၊ ကွဲပြားမညီညွတ်မှု အများအပြားဖြစ်စေနိုင်သော အခြေအနေကို ရင်ဆိုင်ရမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။ ယခုကဲ့သို့ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်၏ တရားဝင်မှုအပေါ် အငြင်းပွားမှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့်၊ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အတွက် မလျှောက်ထားသူများအပေါ်၊ သို့မဟုတ် လျှောက်ထားပြီး ငြင်းပယ်ခံရသူများအပေါ် အပြစ်ပေးအရေးအယူမှုများ အနည်းအကျဉ်းမျှသာ ရှိခဲ့ပါသည်။

(TRC) ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းဒီဇိုင်းရေးဆွဲသူများအဖို့ ကြံတွေ့ခဲ့ရသော အခြားသော ပြဿနာတစ်ခုမှာ၊ အသားအရောင် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှု ကာလကြာရှည်ခံစားခဲ့ရခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများမှာ နေ့စဉ်နှင့်အမျှ ကြံတွေ့နေခဲ့ရပြီး၊ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံရှိ လူမဲ့တိုင်း ကြံတွေ့ခံစားခဲ့ကြရသည်။ သို့အတွက် ကြောင့်၊ ကော်မရှင်က ကြီးလေးသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကိုသာ ဘောင်ချုံ့၍ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး၊ ယင်းကိစ္စများအတွက် နစ်နာရသူများကိုသာ သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ ကို အောက်ပါအတိုင်း ပြုခဲ့ကြသည်။

၁။ ကြီးလေးသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ

- (က) သတ်ဖြတ်မှုများ၊ ပြန်ပေးဆွဲမှုများ၊ မည်သူမဆိုအပေါ် နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုများ၊ သို့မဟုတ် ပြင်းထန်ဆိုးရွားသည့် မလျော်ကန်ပြုမှုများ၊ (သို့မဟုတ်)
- (ခ) အထက်ပါ အပိုဒ် (က) တွင် ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားသည့် လုပ်ရပ်များကို ကြီးပမ်းဆောင်ရွက်မှု၊

၃၀ Lovell, F (1999) 'Reparations Policy in South Africa for the Victims of Apartheid' Law and Democracy

၃၁ Andrews, P (2004) 'Reparations for Apartheid's victims: The Path to Reconciliation' DePaul Law Review, 53 (3) 1155-1180

၃၂ Amnesty International/Human Rights Watch (2003) 'Truth and Justice: Unfinished Business in South Africa,' [online] available at: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR53/001/2003/en/40a54501-d73e-11dd-b024-21932cd2170d/afr530012003en.pdf>

လျှို့ဝှက်ကြံစည်မှု၊ လုံ့ဆော်မှု၊ တိုက်တွန်းမှု၊ အမိန့်ပေးမှု၊ သို့မဟုတ် လက်နက်ပစ္စည်း စုဆောင်းရယူမှု.. မည်သည့် လုပ်ရပ်ကိုမဆို ကျူးလွန်ပါက။

နစ်နာခံစားရသူများ

(က) ကိုယ်ခန္ဓာ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ခံစားမှုပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်ဒဏ်ရာခံစားရသည့် သူတစ်ဦး၊ ငွေကြေးဆုံးရှုံးမှု၊ သို့မဟုတ် သိသာထင်ရှားသည့် လူ့အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးမှု နစ်နာခံစားရသူတစ်ဦး။

(ခ) ကြီးလေးသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုရလဒ်ကြောင့် နစ်နာခံစားရသူများ။ (သို့မဟုတ်)

(ဂ) လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပြုပြီးသော၊ နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်နှင့်ယှဉ်သည့် လုပ်ရပ်ကျူးလွန်မှု တစ်ခုကြောင့် နစ်နာခံစား ရပါက။^{၃၃}

ဤအဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုချက်များတွင်၊ အသားအရောင်ခွဲခြားမှုစနစ် ကျင့်သုံးမှုကြောင့် ခံစားကြုံတွေ့ရသည့် ချိုးဖောက်မှုများကို ဖယ်ချန်ထားပြီး၊ တင်းကျပ်ချုပ်ချယ်မှုများတွင် နေ့စဉ်ကြုံတွေ့ရသည့် အခက်အခဲများကိုလည်း ဖယ်ချန်ထားပါသည်။ အသားအရောင်ခွဲခြားမှုကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်၍၊ ကြီးလေးသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ အပေါ်တွင်သာ အလေးပေးထားပါသည်။ ထို့အပြင် နောက်ဆုံးရက်သတ်မှတ်မှုများကိုလည်း ဆုံးဖြတ်ချမှတ်ထားသည်။ ၁၉၆၀ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁ ရက်နေ့နောက်ပိုင်း နစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များသာ (TRC) ကော်မရှင်ရှေ့မှောက်တွင် ထွက်ဆိုပြောခွင့်ရှိပြီး၊ ပြန်လည်ကုစားမှုများရရှိရန် တောင်း ဆိုနိုင်သည်။^{၃၄}

၂။ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများနှင့် (TRC) ကော်မရှင်

(TRC) ကော်မရှင်၏ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုလုပ်ငန်းများကော်မတီကို ပြန်လည်ကုစားပေးနိုင်မည့် နည်းလမ်းများ ရှာဖွေရန်နှင့် နစ်နာခဲ့ရသူ ကာယကံရှင်များကို ပြန်လည်လျော်ကြေးအဖြစ် ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ရေးအတွက် သင့်တော်သည့် အဆင့်များကို အစိုးရထံသို့ အကြံပြုရန် တာဝန်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပါသည်။^{၃၅} (TRC) ကော်မရှင်အနေဖြင့် အခက်အခဲများတွေ့ကြုံခဲ့ရပြီး၊ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံအနေဖြင့် နစ်နာဆုံးရှုံးရသူများကို ပြန်၍ ပြန်လည်ကုစားပေးရန် ငွေကြေးရှိမနေသည့်၊ ကံမကောင်းအကြောင်းမလှသည့် လက်တွေ့အခြေအနေလည်း ယင်းအခက်အခဲများတွင် တစ်ခုအပါအဝင် ဖြစ်ပါသည်။ အသားရောင်ခွဲခြားမိန့်ပိတ်မှုလွန် ကာလတွင်၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ၊ အရင်းအမြစ် ကနည်းနှင့် ပြိုင်ဆိုင်နေကြရသည့် အခြေအနေမျိုး ရှိခဲ့သည်။ ဤသို့သော အကန့်အသတ် ဘောင်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍၊ ပြန်လည်ကုစားပေးရေး ကော်မတီက၊ ပြန်လည်ကုစားမှုနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး

၃၃ United Nations (2008) 'Rule-of-Law Tools for Post-Conflict States: Reparations Programs' [online] available at: <http://www.ohchr.org/documents/publications/reparationsprogrammes.pdf>

၃၄ Lovell, F (1999) 'Reparations Policy in South Africa for the Victims of Apartheid' Law and Democracy

၃၅ Andrews, P (2004) 'Reparations for Apartheid's victims: The Path to Reconciliation' DePaul Law Review, 53 (3) 1155-1180

ဆိုင်ရာ မူဝါဒ ၅-ပိုင်းကို အောက်ပါ အတိုင်း အကြံပြုတင်ပြခဲ့ပါ သည်။

၁။ အရေးပေါ်ကြားကာလ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများ

အရေးပေါ်လိုအပ်နေသည့် နှစ်နာရီသုကာယကံရှင်များအတွက် ပြန်လည်ကုစားပေးရေးလုပ်ငန်း များ ဆောင်ကျဉ်းပေးရန်။ ယင်းတို့တွင် ယင်းအကူအညီမရရှိလျှင် မရပ်တည်နိုင်သူများ အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့တွင် နှစ်နာရီသုကာများ၊ သူတို့၏ ဆွေမျိုးများ၊ မိခိုသူများ ပါဝင်ပြီး၊ အရေးပေါ် ကျန်းမာရေး၊ စိတ်ခံစားမှုဆိုင်ရာ၊ ပညာရေးနှင့်/ သို့မဟုတ် သင်္ကေတသဘော လိုအပ်ချက် ရှိနေသူများ ဖြစ်သည်။^{၃၆}

၂။ လူတစ်ဦးချင်းအတွက် ပြန်လည်ကုစားမှုဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ပေးမှု ဂရုစိုက်မှုများ

နောက်ဆုံး ပြန်လည်ကုစားပေးမှု ထောက်ပံ့ကြေးဂရုစိုက်မှုကို နှစ်နာခံစားရသူတစ်ဦးချင်း၊ သို့မဟုတ် နှစ်နာခံစားရသူ သေဆုံးပြီးဖြစ်ပါက ပြန်လည်ကုစားမှုအတွက် လျှောက်ထားသော ဆွေမျိုးများ/မိခိုသူများအတွင်း ခွဲဝေခံစားစေခြင်းများ ပါဝင်သည်။ ငွေပမာဏသည် ကြီးလေးသည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုကြောင့် ထိခိုက်နှစ်နာရမှု ဖော်ပြမှုလာ (ပုံသေနည်း) တစ်ခုအပေါ်တွင် မူတည်သည်။ ကြီးလေးသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကြောင့် ထိခိုက်နှစ်နာမှု၊ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ပစ္စည်းကိရိယာများအတွက် ရယူနိုင်စေမည့် ပမာဏ၊ နေ့စဉ်လူနေမှု ကုန်ကျစားရိတ်များ စသည်တို့အပေါ် အခြေခံ၍ ထောက်ပံ့ငွေပမာဏကို တွက်ချက်သည်။^{၃၇}

၃။ သင်္ကေတသဘော ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများ

ဥပဒေကြောင်းအရနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပေးမှုများ ဖြစ်သည်။ ယင်းပြန်လည် ကုစားပေးမှုများသည် နှစ်နာရီသုကာများနှင့် ကြီးလေးသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ခံစားရပြီး၊ ရှင်ကျန်ရစ်သူများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ပြန်လည်ထူထောင်ပေးရန် တိုက်ရိုက်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းတို့တွင် ရပ်ရွာလူထုက နာကျင်ထိခိုက်မှုများအပေါ် အထိမ်းအမှတ်များ ပြန်လည်ဆောင်ရွက်ပေးရန် ပံ့ပိုးကူညီပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အတိတ်က အောင်မြင်မှုများအတွက် ပွဲလမ်းကျင်းပပေးရန် လုပ်ငန်းများ ပါဝင်သည်။^{၃၈}

၄။ ရပ်ရွာမှ ပြန်လည်ထူထောင်ပေးရေး အစီအစဉ်များ

ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ်များကို ရပ်ရွာအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ထူထောင်ပေး

၃၆ Truth and Reconciliation Commission, Truth and Reconciliation Commission of South Africa, Report 5 ch1:7, vols Cape Town TRC 1998 [online] available at: <http://www.justice.gov.za/trc/report/>

37 Truth and Reconciliation Commission, Truth and Reconciliation Commission of South Africa, Report 5 ch1:9, vols Cape Town TRC 1998 [online] available at: <http://www.justice.gov.za/trc/report/>

၃၈ Truth and Reconciliation Commission, Truth and Reconciliation Commission of South Africa, Report 5 ch1:16, vols Cape Town TRC 1998 [online] available at: <http://www.justice.gov.za/trc/report/>

ပြီး၊ စိတ်ဒဏ်ရာရရှိမှုနောက်ပိုင်း ဖိစီးသွေလွဲမှုများ (PTSD) ခံစားနေရသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်း ရပ်ရွာများသို့ကူညီပေးရန် ဖြစ်သည်။^{၃၉}

၅။ အဖွဲ့အစည်းစနစ်ဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု

အဖွဲ့အစည်းစနစ်ဆိုင်ရာ၊ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပေးမှုဆိုင်ရာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာ များအပေါ် အကြံပြုထားပြီး၊ အနာဂတ်တွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ နောက်တစ်ဖန် ပြန်လည်မဖြစ်ပေါ်စေရေးအတွက် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲထားသည်။^{၄၀}

၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်သည့် နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာအရ၊ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုအတွက် ငွေကြေးဆိုင်ရာနှင့် သင်္ကေတသဘော ပြန်လည်ကုစားမှုများအပါအဝင်၊ အကြံပြုချက်များ ပြုလုပ်ထားပါသည်။ အထိမ်းအမှတ်များ၊ ပြတိုက်များနှင့် (TRC) ကော်မရှင်၏ ကြားနာမှုများကိုယ်တိုင် လူသိရှင်ကြားဖြစ်စေခြင်း စသည်၊ သင်္ကေတသဘော ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများတွင် တိုးတက်အောင်မြင်မှုများ ရှိခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း၊ ငွေကြေးဆိုင်ရာ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများမှာ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နေဆဲ ဖြစ်သည်။

၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင်၊ (TRC) ကော်မရှင်၏ နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်သည့်အခါ၊ အစိုးရက သူတို့အနေဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၃,၀၉၀,၀၀၀ ကို၊ ကြားကာလ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုအတွက် လျှောက်ထားသူ နှစ်နာခံစားရသူ လူ ၂၀,၀၀၀ ခန့်အတွက် ပေးအပ်မည်ဖြစ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ဖော်ပြခဲ့သည်။ နှစ်နာရသူများနှင့်/ သို့မဟုတ် သူတို့၏မိသားစုဝင် အများစုမှာ ကတိကဝတ်များ ရှိသော်လည်း ထောက်ပံ့ကြေးများကို မြင်တွေ့ကြရဦးမည် မဟုတ်ပေ။^{၄၁} ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင်၊ အစိုးရက နောက်ထပ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ခန့်မှန်း ၄၀ သန်းကို နောက်ဆုံးပြန်လည်ကုစားပေးမှုများအတွက်လျှောက်ထားမည် ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ သို့သော် ဤငွေကြေးကို နှစ်နာရသူများထံ မည်သည့်အချိန်တွင် ထောက်ပံ့ပေးမည်ကို မည်သည့်အခါကမျှ ထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင်၊ အစိုးရ၏ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူက ထုတ်ပြန်ရာတွင်၊ ၂၀၀၂ ခုနှစ် မတိုင်မီအထိ ပြန်လည်ကုစားမှုအတွက် အခြေခံဘောင်ကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခြင်း ရှိဦးမည်မဟုတ်ဟု ပြောသည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင်၊ မူဝါဒကို ရေးဆွဲပြီးဖြစ်သော်လည်း၊ နှစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များ နောက်ဆုံးစာရင်းနှင့် (TRC) ကော်မရှင်ထံမှ နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာ ရရှိသည်အထိ၊ မည်သို့မျှ ဆောင်ရွက်နိုင်ဦးမည် မဟုတ်ဟု ဆိုသည်။ အသားရောင် ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုကြောင့် နှစ်နာခံစားရသူများမှာ ယခုတိုင် သူတို့ကို ဖြန့်ဝေပေးမည့် ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးမှုကို စောင့်မျှော်နေကြဆဲ ရှိသည်။^{၄၂}

၃၉ Truth and Reconciliation Commission, Truth and Reconciliation Commission of South Africa, Report 5 ch1:16, vols Cape Town TRC 1998 [online] available at: <http://www.justice.gov.za/trc/report/>

၄၀ Truth and Reconciliation Commission, Truth and Reconciliation Commission of South Africa, Report 5 ch1:16, vols Cape Town TRC 1998 [online] available at: <http://www.justice.gov.za/trc/report/>

၄၁ Amnesty International/Human Rights Watch (2003) 'Truth and Justice: Unfinished Business in South Africa,' [online] available at: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR53/001/2003/en/40a54501-d73e-11dd-b024-21932cd2170d/af530012003en.pdf>

၄၂ Amnesty International/Human Rights Watch (2003) 'Truth and Justice: Unfinished Business in South Africa,' [online] available at: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR53/001/2003/en/40a54501-d73e-11dd-b024-21932cd2170d/af530012003en.pdf>

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုက ဖော်ပြနေသည်မှာ၊ အတိတ်ကာလက ရာဇဝတ်ပြစ်မှုများအပေါ် အစိုးရ၏ ပွင့်လင်းစွာနှင့် တာဝန်ယူတာဝန်ခံလိုသော လိုလားသည့်စိတ်ဆန္ဒကြောင့် များစွာအကျိုးဖြစ်ထွန်း စေကြောင်း ပြသနေပြီး၊ နစ်နာရသူများအတွက် ပြန်လည်ကုစားမှုများပေးရန် ဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်း များကို ကြိုးပမ်း၍ တစ်ချိန်တည်းတွင် အကောင်အထည်ဖော်လျက် ရှိနေပါသည်။ (TRC) ကော်မရှင်မှ တဆင့်၊ နစ်နာရသူများက သူတို့၏အတွေ့အကြုံများကို ထွက်ဆိုဖော်ပြနိုင်ကြပြီး၊ အများစုမှာလူအများ ကြားနာနိုင်သည့် ကြားနာမှုများ ဖြစ်ပါသည်။ ဤထွက်ဆိုမှုများကိုလည်း ရုပ်မြင်သံကြားမှ ထုတ်လွှင့်ပြသခဲ့ ကြသည်။ အပတ်စဉ် သတင်းတင်ဆက်မှုများတွင် အကျဉ်းရုံးတင်ပြခဲ့ကြသည်။ အချို့သောဝေဖန် သုံးသပ်သူ များ၏ အဆိုအရ (TRC) ကော်မရှင်မှနေ၍ ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် အကျိုးပြု ဖြည့်ဆည်းမှုတစ်ခုမှာ၊ အသားအရောင်ခွဲခြားဖိနှိပ်မှုကာလ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရသော ရက်စက်အကြမ်း ဖက်မှုများကို လူသိရှင်ကြား ဖွင့်ဟစေခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ (TRC) ကော်မရှင်၏ အဓိကဦးတည်ချက်တစ်ခု ဖြစ်သည့်၊ နစ်နာရသူများ အနာဒဏ်ရာကျက် သက်သာစေမှုတွင်၊ သက်ရောက်မှုအပိုင်းတွင်မူ ရလဒ်မှာ ရောထွေး မသဲကွဲရှိနေပါသည်။ နစ်နာရသူအများစုအဖို့ စိတ်ဒဏ်ရာများ ပြန်၍ထကြွစေပြီး၊ ထိုအတွက် လုံလောက်သည့် စိတ်ဓာတ်ပိုင်း-လူမှုပိုင်းဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုများ ရှိမနေပါ။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသူအများအတွက် စိတ်ပျက်ဖွယ်ရာများ ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများလည်း မရှိပါ။^{၄၃}

(TRC) ကော်မရှင်က နိုင်ငံတစ်ခုတွင် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှု လိုအပ်ချက်နှင့် အကယ်၍ ပြစ်မှုကျူးလွန်ထား သူများက ရာနှင့် ထောင်နှင့်ချီ ရှိလာလျှင်၊ တရားစွဲဆိုအပြစ်ပေးနိုင်ရေး အခက်အခဲရှိလာပုံ.. ထိုသို့သော အကျပ်အတည်းများကို ဖြေရှင်းရန် နည်းလမ်းရှာကြရပုံကို ဖော်ပြနေပါသည်။ ထို့အပြင် နစ်နာရသူ ကာယ ကံရှင်များကို အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် ပံ့ပိုးကူညီပေးရန် လိုအပ်ချက်နှင့် အရင်းအမြစ်ကနည်း၊ လိုအပ်ချက်ရှိ သူများက များနေသည့်အခြေအနေအကြား အခက်အခဲများကိုလည်း ဖော်ပြနေပါသည်။

သို့သော်လည်း၊ ဤဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုက ဤပြန်လည်ကုစားပေးမှု လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆေးမြီးတို (အမြန် အလွယ်ဖြေရှင်းနည်း) ဖြင့်၊ မဖြေရှင်းနိုင်ကြောင်း၊ မဖြေရှင်းသင့်ကြောင်း အကြံပြုပြသနေပါသည်။ ပြန်လည် ကုစားမှုများပေးနိုင်မည့် လျော်ကန်သော အချိန်ဇယားတစ်ခုကို ယခုဖြစ်ရပ်တွင် ချမှတ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ယခု အစီရင်ခံစာ ရေးသားနေသည့်တိုင် နစ်နာရသူများက လျော်ကြေး၊ ထောက်ပံ့ကြေးများ ရရှိရန် စောင့်ဆိုင်း နေကြရဆဲဖြစ်ပါသည်။ နစ်နာရသူကာယကံရှင်များစာရင်းပြုစုရန် ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည့်ကာလမှ ၁၂ နှစ်တိုင် ကြာမြင့်ခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ အခြေအနေများအရ သမ္မတမင်ဒဲလား နောက်ပိုင်းတက်လာသည့် အစိုးရများက၊ (TRC) ကော်မရှင်၏လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဘေးဖယ်ထားခဲ့ကြပါသည်။ ဤသည်မှာ ယခုအစီရင်ခံစာများအတွက် များစွာအန္တရာယ်ရှိစေပြီး၊ ကျဆုံးရဖို့ ဖြစ်လာစေသည်။ အကယ်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှေ့ဆက်၍ ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်မှုများ အလားတူပြုမည်ဆိုလျှင်၊ သေချာစေရန် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးစနစ်များနှင့် လုပ်ငန်း စဉ်များ လိုအပ်သလို ပြုပြင်နိုင်ရေးတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ ဤသို့လုပ်ငန်းများ မအောင်မြင်ခြင်းအတွက် ပေးကြသည့်ဆင်ခြေများမှာ၊ နစ်နာရသူများ၏စာရင်းကို ဆုံးဖြတ်မှု မရှိသေး ခြင်းနှင့် သို့အတွက်ကြောင့် မည်သူက လျော်ကြေးခံစားနိုင်မည်ကို ဆုံးဖြတ်ရန် မဖြစ်နိုင်ဟု ဆိုကြပါသည်။

၄၃ Tristan Anne Borer, *Reconciling South Africa or South Africans? Cautionary Notes from the TRC*, 8 *African Studies Quarterly* (Fall 2004); Therese Abrahamsen and Hugo van der Merwe, *Reconciliation through Amnesty? Amnesty Applicants' Views of the South African Truth and Reconciliation Commission*, Center for the Study of Violence and Reconciliation (2005).;

ဤအချက်က ပြသနေသည်မှာ အစိုးရပြောင်းလဲသွား၍ ခံယူပုံသဘောထား ပြောင်းလဲသွားသော်လည်း၊ ဤလုပ်ငန်းစဉ်သည် ချောမွေ့မည်မဟုတ်၊ အခက်အခဲများ ရှိနေဦးမည်ကို ပြသနေပါသည်။ လျော်ကြေးများ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည့် နစ်နာရသူစာရင်းကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ရေးသည် ကနဦးလိုအပ်ချက်ဖြစ်ပြီး၊ ယခု ဥပဒေရေးဆွဲနိုင်ရန် ပထမဦးဆုံး ဆောင်ရွက်ကြရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဤအချက်မှာ လူအများ လျော်ကြေးများ မခံစားနိုင်စေရန် ငြင်းပယ်မည့် ဆင်ခြေ၊ အချက်အလက်များ မဖြစ်စေသင့်ပါ။ ဤသို့ဥပဒေ ရေးဆွဲ ရာတွင် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နောက်ထပ် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများ အရေးပါဦးမည် ဖြစ်ပြီး၊ သို့မှသာ နစ်နာရသူများ၏ အတွေ့အကြုံများနှင့် လိုအပ်ချက်များအတွက် ရှင်းလင်းတိကျသည့်အမြင် သဘောထား၊ အိုင်ဒီယာများ ရရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

၈။ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှု-၃။ ပီရူးနိုင်ငံမှ ဖက်စုံ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများ

မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်းအပြည့်စုံဆုံးဖက်စုံပြန်လည်ကုစားပေးမှုအစီအစဉ်များကိုဆောင်ရွက်ခဲ့သည်မှာ ပီရူးနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ၁၉၈၀ ခုနှစ်^{၄၄} များမှ ၂၀၀၀ ခုနှစ်အထိ ပြည်တွင်းစစ်မီးတောက်လောင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံ တစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၀ ခုနှစ်၊ မေလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် ပီရူးကွန်မြူနစ်ပါတီ (PCP-SL) က ပီရူးအစိုးရ ကို စတင်၍ ဆန့်ကျင်ပုန်ကန်ခဲ့ပြီး၊ အာယာကူချီဒေသ (Ayacucho) ရှိ ချူချီ (Chuschi) ဒေသတွင် မဲပုံး များကို မီးတင်ရှိခဲ့သည်။ ဤဖြစ်ရပ်နောက်ပိုင်း နှစ် ၂၀ တွင်၊ အစိုးရနှင့် PCP-SL ပါတီ၊ အခြားသူပုန် အဖွဲ့များ အကြား လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများလည်း အကျယ်အပြန့် ဖြစ် ပွားခဲ့သည်။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၈၅ ခုနှစ်များအကြားတွင် တရားမဝင် သတ်ဖြတ်မှု၊ အဓမ္မပျောက်ဆုံးစေမှု၊ ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှု၊ အမျိုးသမီးများအပေါ်လိင်မှုဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများ အနှံ့အပြားဖြစ်ပွားခဲ့ သည်။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၈၄ ခုနှစ်များအကြားတွင် သေကြေပျက်စီးမှု အမြင့်မားဆုံး ဖြစ်ပွားခဲ့သော်လည်း၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအကြား ကွဲပြားနေမှုများကြောင့် ယခုသေဆုံးမှုများကို သတိမထားမိကြဘဲ ဖြစ်နေခဲ့ကြသည်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် လက်နက်ကိုင်တပ်များက မဟာဗျူဟာသစ် စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး၊ မိတ်ဆွေ၊ ကြားနေနှင့် ရန်သူဟူ၍ လူထုများအတွင်း ခွဲခြားကျင့်သုံးခဲ့သည်။ သို့အတွက်ကြောင့် စနစ်တကျစီစဉ်ဆောင်ရွက်သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ ပီရူးနိုင်ငံအနေဖြင့် အဓမ္မပျောက်ဆုံးစေမှုတွင် ကမ္ဘာ့ ထိပ်တန်းနိုင်ငံ တစ်ခုဖြစ်လာစေသည်။ လူပေါင်း ၆၉၀၀၀ ဦးကျော်မှာ သတ်ဖြတ်ခံရ သို့မဟုတ် ပျောက်ဆုံး သွားခဲ့သည်။ ထိုသူများ သေဆုံးသွားသည်ဟု ယူဆရသည်။^{၄၅}

အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင် The Comisión de la Verdad y Reconciliación (CVR) ကို ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် ထူထောင်ခဲ့ပြီး၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအတွက် တာဝန်ရှိသည့် အဓိကပုဂ္ဂိုလ်ခေါင်းဆောင်များကို အပြစ်ပေးအရေးယူနိုင်ရေးအတွက်၊ အရေးပါသည့်သတင်း များကို ပီရူးတရားရေးဌာနသို့ ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ယခင် သမ္မတဟောင်းအယ်လ်ဘာတို ဖူဂိုမိုရီနှင့် အလယ်

၄၄ Advocates for Human Rights (2013) Overview of the Conflict [online] available at: http://www.theadvocatesforhumanrights.org/brief_history_of_the_conflict2

၄၅ International Centre for Transitional Justice (2013) Victims of Peru's Internal Conflict Still Await Reparations, [online] available at: <https://ictj.org/news/victims-peru-civil-war-still-await-reparations>

ပိုင်း သူပုန်အုပ်စုခေါင်းဆောင် အေဘီမီယယ် ဂူဇ်မန်း (Abimael Guzman) တို့ အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလ တရားမျှတမှုလုပ်ငန်းနယ်ပယ်တွင်၊ ယခု (CVR) ကော်မရှင်ကို အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မှု၊ နှစ် ၂၀ ကျော်ကြာ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အပေါ် ကောင်းစွာ သုံးသပ်နိုင်မှုတို့ကြောင့် နာမည်ကျော်ကြားသည်။^{၆၆} ပီရူးအစိုးရက အကြမ်းဖက်မှုများ၊ အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်ပွားစေသည့်အကြောင်းရင်း၊ ထိခိုက်နစ်နာရသူများ... စသည့် သတင်းအချက်အလက် အသေးစိတ်ကို ပေးအပ်ခဲ့သည်။^{၆၇} (CVR) ကော်မရှင်ကို ၁၉၈၀ ခုနှစ်များမှ ၂၀၀၀ ခုနှစ်အကြား ဖြစ်ပျက်ခဲ့မှုများအပေါ် အမှန်တရားပေါ်ပေါက်စေရေး ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခု အတွက်သာ မဟုတ်ဘဲ၊ တာဝန်ရှိသူများကိုအရေးယူနိုင် ရေး၊ နစ်နာခံစားရသူများကို ပြန်လည်ကုစားမှုပေးရေးအတွက်နှင့် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအ တွက် အခြေခံအုတ်မြစ်တစ်ခု ဖြစ်စေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အလွန်ပြည့်စုံလွန်းသော နောက်ဆုံး အစီရင်ခံစာကို (CVR) ကော်မရှင်က ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။^{၆၈}

၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင်၊ အဆင့်မြင့်ကဏ္ဍပေါင်းစုံကော်မရှင် **Comission Multi-sectorial de Alta Nivel (CMAN)** ကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး၊ ယင်းက ငြိမ်းချမ်းရေး၊ အုပ်စုလိုက် စုပေါင်းပြန်လည်ကုစားမှုပေးရေးနှင့် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် မူဝါဒများကို ဆက်လက် အကောင်အထည်ဖော်သည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ် တွင်၊ ပို၍ပြည့်စုံသည့် အစီအစဉ် (ဖက်စုံပြန်လည်ကုစားမှု အစီ အစဉ်များ) **Plan Integral de Reparaciones** ကို အတည်ပြုနိုင်ခဲ့သည်။ ဤအစီအစဉ်အရ ရွှေ့ပြောင်း ထွက်ပြေးရသည့်၊ အတင်းအကျပ် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခံရသည့်၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခံရသည့်၊ မုဒိမ်းပြုကျင့်ခံ ရသည့်၊ ပြန်ပေးဆွဲခံရသည့် နစ်နာရသူများနှင့် ပဋိပက္ခကြောင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိခဲ့သောစစ်တပ်၊ ရဲ၊ ကိုယ် ထူကိုယ်ထ ကာကွယ်ရေးကော်မီတီများ၏ အဖွဲ့ဝင်များ... စသည့် အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများကိုဖော်ထုတ် သတ်မှတ်နိုင်ခဲ့သည်။ နစ်နာရသူများ၏ ဆွေမျိုးသားချင်းများလည်း ခံစားခွင့်အတွက် အကြိုးဝင်သည်။ အချို့သော ဆွေမျိုးများမှာ သွယ်ဝိုက်၍ နစ်နာခံစားကြရသူများဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့်- မုဒိမ်းပြုကျင့်ခံရ၍ မွေးဖွားလာသည့် ကလေးများ၊ ကိုယ်ထူကိုယ်ထ ကာကွယ်ရေးကော်မီတီများက အတင်းအကျပ် စုဆောင်းခဲ့ ကြသည့်ကလေးစစ်သားများ၊ ပြစ်မှုမထင်ရှားသည့်အကြမ်းဖက်မှု/နိုင်ငံတော်သစ္စာဖောက်မှုတို့ဖြင့် ပြစ်ဒဏ် ပေးခံခဲ့ကြရသူများ ... စသည်ဖြင့် ဖြစ်သည်။

၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင်၊ ယခုအစီအစဉ်ကို ဥပဒေအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့သော်လည်း၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာလျှင် အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ခဲ့သည်။ ဥပဒေအရ မူဝါဒ ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက်၊ ၂၀၀၄ ခုနှစ်က တည်ထောင်ခဲ့သော အဆင့်မြင့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံ ကော်မရှင် **Comission Multi-sectorial de Alta Nivel (CMAN)** ကို တာဝန်ပေးအပ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ပြန်လည်ကုစားမှု ကောင်စီ ထူထောင်ရန် ဖြစ်လာပြီး၊ ယင်းကို နစ်နာခံစားရသူအမျိုးအစားပေါင်းစုံအတွက် မှတ်ပုံတင် စာရင်းပြုစုမှုပြုရန် တာဝန်ပေးအပ်သည်။ စာရင်းတွင်

၆၆ International Centre for Transitional Justice (2013) 'Ten Years After Peru's Truth Commission,' [online] available at: <http://www.ictj.org/news/ten-years-after-peru-truth-commission>

၆၇ Correa, C (2013) 'Reparations in Peru: From Recommendations to Implementation,' International Centre for Transitional Justice, [online] available at: http://www.ictj.org/sites/default/files/ICTJ_Report_Peru_Reparations_2013.pdf

၆၈ Martinez, M (undated) 'Peru's Painful Mirror,' International Centre for Transitional Justice, [online] available at: <http://www.ictj.org/perus-painful-mirror/>

၂-ခု ခွဲခြားထားသည်။ လူတစ်ဦးချင်း အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများနှင့် စုပေါင်း၍ အုပ်စုလိုက် ခံစားခွင့်ရှိသူများ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ခွဲခြားမှုမှာ နေရာပြောင်းရွှေ့ထွက်ပြေးခြင်းများသည် လူတစ်ဦးချင်းအပေါ် သက် ရောက်ခဲ့သည်လော၊ သို့မဟုတ် စုပေါင်း၍ ရပ်ရွာအနေဖြင့် ထွက်ပြေးရသည်လောဟူသည့် အချက်အပေါ် အခြေခံသည်။ စုပေါင်း၍ အုပ်စုလိုက် ခံစားခွင့်ရှိသူများမှာ လယ်သမားအုပ်စုများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများ ဒဏ်ကြောင့် နစ်နာခံစားခဲ့ရသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် သူတို့၏ မူရင်းနေထိုင် ရာဒေသသို့ မပြန်နိုင်ကြတော့သည့် ရွှေ့ပြောင်းဒုက္ခသည်များအတွက်လည်း အကြီးဝင်သည်။ (CVR) ကော်မရှင်၏ မူလအကြံပြုချက်များတွင် မပါဝင်သော်လည်း၊ ယခုပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေအရ အဖျက်အမှောင့် အဖွဲ့အစည်းများဟု စွပ်စွဲသတ်မှတ်ထားသည်။ အဖွဲ့များမှ နစ်နာခံစားရသူများကို အကျိုးခံစားခွင့် မရရှိ စေရန် တားမြစ်ထားသည်။ စစ်ပွဲပဋိပက္ခ ကာလများအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ခံစားခဲ့ကြရ သည့်တိုင်၊ ထိုသူများ ခံစားနိုင်ခွင့်မရှိပေ။ ထို့အပြင် ယခုတိုင် အချို့သောအုပ်စုများကို ဖယ်ချန်ထားရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဥပဒေကြောင်းအရ ဆွေးနွေးမှုများ မပြုကြရသေးပါ။ အကြောင်းမှာ ခွဲခြားဖိနှိပ်မှု မရှိစေဘဲ ပြန် လည်ကုစားမှုများ ရရှိခံစားနိုင်စေရေးအတွက်၊ အစိုးရက အချို့သော အုပ်စုများအပေါ် သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်မှု များပြုရန် လိုအပ်နေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။^{၇၉}

နစ်နာရသူများအတွက် ပြန်လည်ကုစား ကူညီမှုပေးရန် အစီအစဉ်(၇) ခုကို ချမှတ် အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပါ သည်။

<p>၁။ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ ကိုပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း</p>	<p>ယင်းတွင် အမွေပျောက်ဆုံးစေမှုကြောင့် ပျောက်ဆုံးသွားသောသူများ ကို ‘မရှိတော့ကြောင်း’ ကြေညာပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့မှသာ ပျောက်ဆုံး သူ၏ ကျွင်းကျန်ရစ်သူ ဆွေမျိုးများက အမွေဆက်ခံခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အ ရေးများကို ကျင့်သုံးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။</p> <p>ထို့အပြင် အကြမ်းဖက်မှု၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်သစ္စာဖောက်မှုတို့ဖြင့် မတရားအပြစ်ချခံခဲ့ရသူများအတွက် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး ပြန်လည် ပေးအပ်ခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။ ထိုသူများ၏ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ မှတ်တမ်း ကို ပြန်လည် ဖျက်သိမ်းပေးခြင်း၊ တရားဝင် မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ ပျောက် ဆုံးသွားသူများအတွက် ပြန်လည်ထုတ်ပေးခြင်း၊ နစ်နာရသူ၏ အမွေ ဆက်ခံပိုင်ခွင့်ကို ပြန်ရစေခြင်းနှင့် အထက်ပါအမှုများကို ပြန်လည်ကုစား ပေးမှုများအတွက် အဖိုးအခများနှင့် အခွန်များကို ဖယ်ရှားပေးခြင်း ... စသည်တို့ပါဝင်သည်။</p>
---	---

^{၇၉} Correa, C (2013) ‘Reparations in Peru: From Recommendations to Implementation,’ International Centre for Transitional Justice, [online] available at: http://www.ictj.org/sites/default/files/ICTJ_Report_Peru_Reparations_2013.pdf

<p>၂။ ပညာရေး</p>	<p>အကြမ်းဖက်မှု၊ နစ်နာရသူများ၏ သားသမီးများ၊ သို့မဟုတ် အတင်းအကျပ် ဖယ်ရှားခံရသူများ၏ ပညာရေးအတွက် ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ အရွယ်ရောက်ပြီးသူများအတွက် စာတတ်မြောက်ရေး အစီအစဉ်များ၊ မူလတန်းနှင့် သက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပညာရေး ရရှိစေခြင်း၊ ကျောင်းလခများ ကင်းလွတ်စေခြင်း၊ ကျောင်းစာအုပ်များနှင့် ကျောင်းသို့ ကြိုပို့အခမဲ့ ရရှိစေခြင်းများ ပါဝင်သည်။</p>
<p>၃။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု</p>	<p>ခံစားဖြတ်သန်းခဲ့ရသည့် အကြမ်းဖက်မှုများကြောင့် ရပ်ခန္ဓာပိုင်းနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဆိုးကျိုးခံစားရသူများအတွက် ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက် ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ကလေးများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုများကို ဦးစား ပေး ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ ရပ်ရွာကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုလုပ်ငန်းများ ကိုလည်း ထူထောင်ပေးသည်။</p>
<p>၄။ စုပေါင်း၍ အုပ်စုလိုက် ပြန်လည်ကုစားမှုပေးခြင်း</p>	<p>မိသားစုများ၊ လယ်သမားအုပ်စုများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အုပ်စုများ၊ ရပ်ရွာများနှင့် အခြားရပ်ရွာ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အခြားနေရာများတွင် အခြေချနေထိုင်နေကြရသော မိသားစုများကို အကူအညီပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့်- အခြေခံဝန်ဆောင်ပေးမှုနှင့် ရပ်ရွာပိုင် အခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ပေးခြင်း၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ အပေါ် ထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်စေရန် ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းဝင်များကို သင်တန်းများပေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။</p>
<p>၅။ သင်္ကေတသဘော ပြန်လည်ကုစားမှုပေးခြင်း</p>	<p>နိုင်ငံတော်အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်မှ တောင်းပန်သည်။ (CVR) ကော်မရှင်၏ ထိတွေ့မှု တိုးချဲ့နိုင်ရန် အထိမ်းအမှတ်ပွဲများနှင့် နစ်နာရသူများအတွက် အောက်မေ့ဖွယ် အခမ်းအနားများ ကျင်းပပေးသည်။</p>
<p>၆။ အိမ်ရရှိပိုင်ခွင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် ရရှိစေခြင်း</p>	<p>ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများကြောင့် အိုးအိမ်ပျက်စီးသွားရသူများအတွက် ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကျေးလက်အိမ်ယာများ ပြန်လည်ထူထောင်ပေးရန်အတွက် ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ ပုဂ္ဂလိက ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းနှင့် ရွှေ့ပြောင်းအခြေချ ဒုက္ခသည်များ၏ ပြန်လည်အခြေချမှုကို ကူညီပေးရေး ဖြစ်သည်။</p>
<p>၇။ ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းနှင့် စီးပွားရေးအရ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများ</p>	<p>နိုင်ငံတော်အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်မှ တောင်းပန်သည်။ (CVR) ကော်မရှင်၏ ထိတွေ့မှု တိုးချဲ့နိုင်ရန် အထိမ်းအမှတ်ပွဲများနှင့် နစ်နာရသူများအတွက် အောက်မေ့ဖွယ် အခမ်းအနားများ ကျင်းပပေးသည်။</p>

နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍၊ ဤသို့ ပြန်လည်ကုစားမှုများ ဆောင်ရွက်ပေးရာတွင် အားသာချက်၊ အားနည်းချက်များကို တွေ့ရပါသည်။ လူပေါင်း ၁၈၉၆ ဦးကို ပျောက်ဆုံးသွားသည်ဟု တရားဝင် ကြေညာပေးနိုင်ခဲ့သည်။ သို့အတွက်ကြောင့် သူတို့၏ မိသားစုဝင်များက အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးခွင့် ရရှိလာစေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်- ‘မရှိတော့ကြောင်း’ တရားရုံးမှ တရားဝင်

ကြေညာပေးသည့် အခွင့်အရေးဖြစ်သည်။ သို့သော် ကံမကောင်းအကြောင်းမလှသည်မှာ ယခုလုပ်ငန်း စဉ်က ရှည်ကြာလွန်းပြီး၊ ငွေကုန်ကြေးကျလည်း များလှပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ရှေ့နေများလည်း လိုအပ် တတ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဤစနစ်က နှစ်နာရသူ ကာယကံရှင်အားလုံး ခံစားနိုင်ခွင့် မရှိပါ။ အထူးသဖြင့် ကျေးလက်ဒေသများနှင့် မြို့ကြီး၊ မြို့ပြများနှင့် ဝေးလံသည့်ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသူများအတွက်ဖြစ်သည်။ သို့သော် လည်း အပြုသဘောမှတ်ချက်တစ်ခုမှာ၊ နှစ်နာရသူများ မှတ်ပုံတင်စာရင်းသွင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပိုမိုတိုးတက်စေရန်၊ အထူးသဖြင့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ပိုမိုလျှင်မြန်ကောင်းမွန်လာစေရန်အထွေထွေ မူများ ချမှတ်နိုင်စေခဲ့ပါသည်။ မှတ်ပုံတင်စာရင်းသွင်းရန် လိုအပ်ချက်များကို လွယ်ကူအောင် ဆောင်ရွက်ပေး ခဲ့ပြီး၊ မှတ်ပုံတင်ရန် အခမဲ့ ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင်၊ အသက် ၁၇-နှစ်အောက် ကလေး ၉၁.၆% ကို မှတ်ပုံတင်နိုင်ခဲ့သည်။ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်မည်ဆိုလျှင် ၂၀၀၈ ခုနှစ်က၊ ယင်းအရေအတွက်သည် ၂၇.၅% သာ ရှိခဲ့သည်။^{၅၀}

‘ပညာရေးဆိုင်ရာ’ ပြန်လည်ကုစားမှု အစီအစဉ်များအတွက်မူ အကန့်အသတ် ရှိနေခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင်၊ ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများကြောင့် အမှန်တကယ်ပညာရေးပြတ်တောက်ခဲ့ရသူ၊ ကျောင်းမှထွက်ခဲ့ရသူများအတွက်သာ ပြန်လည်ကုစားပေးမှု ဖြစ်စေရမည်ဟု ကန့်သတ်သည့်အမိန့်စာ ထွက်လာခဲ့သည်။^{၅၁}

ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ပြန်လည်ကုစားမှုများ ရရှိရန်အတွက်မူ၊ နှစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များက ကျန်းမာရေးအာမခံကို မှတ်ပုံတင်ရန် လိုအပ်သည်။ ဤကိစ္စတွင် ရုပ်ပိုင်းခန္ဓာဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး ပြန်လည်ကုစားမှုပေးသည့်ကိစ္စများတွင် သိသာသည့် ကွာခြားမှုများ ရှိသည်။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ စောင့်ရှောက်ပေးမှုက ရုပ်ခန္ဓာပိုင်းဆိုင်ရာထက် များစွာသာလွန်သည်။ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက စိတ်ပိုင်း ဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ပေးမှု အစီအစဉ်များနှင့် ပတ်သက်၍ စစ်ပွဲပဋိပက္ခများကြောင့် အထိခိုက် ဆုံး နေရာ ၁၀-ခုတွင် အစီအစဉ်များ ဖန်တီးပေးထားသည်။ ဤအစီအစဉ်စတင် ထူထောင်ချိန်မှစ၍ လူပေါင်း ၂၇၇၃၉ ဦးကို စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ ပေးနိုင်ခဲ့သည်။^{၅၂}

စတုတ္ထအစီအစဉ်ဖြစ်သည့် ‘စုပေါင်း၍ လူအုပ်စုလိုက် ပြန်လည်ကုစားမှုပေးခြင်းများ’ ကို ၂၀၀၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၁ ခုနှစ်အတွင်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။ ကျေးလက်ဒေသ ၄၄၀ ကို ရွေးချယ်၍ ဆိုးလ်ငွေ ၁၀၀၀၀၀ (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၇၀၀၀ ခန့်) ကျေးရွာဒေသတစ်ခုချင်းစီကို ပေးအပ်ခဲ့သည်။ အခြားသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းရပ်ရွာများလည်း၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တိုင်နှစ်များအထိ ဤသို့ကုစားထောက်ပံ့ပေးမှုများ ရရှိခဲ့ ကြသည်။ စုပေါင်းကုစားမှု အစီအစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည့် ၅-နှစ်တာ ကာလအတွင်း၊ ခန့်မှန်း စုစုပေါင်း ဆိုးလ်ငွေ ၁၆၅ သန်း (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆၃ သန်း) ကို စီမံကိန်း ၁၆၇၂ခုအတွက်၊ ရပ်ရွာ အသိုက်အဝန်း ၁၆၄၉ ခုအတွက် ချမှတ်သုံးစွဲခဲ့သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင်၊ စုစုပေါင်း ၁၉၄၆ ရပ်ရွာ အတွက် ဤသို့စုပေါင်း ကုစားပေးမှုအစီအစဉ်များ ခံစားခွင့်ရနိုင်ခဲ့သည်။ ဤအရေအတွက်သည် များပြား အရေးပါပုံ ရသော်လည်း၊ (CVR) ကော်မရှင်တွင် ဤသို့ခံစားခွင့်လျှောက်ထားသည့် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်း အရေ အတွက် ၅၆၉၇ နှင့်စာလျှင်၊ အလွန်နည်းသည်။ လျှောက်ထားသည့် ရပ်ရွာများမှာ စစ်ကြောင့် ပြင်းထန်စွာ

၅၀ Ibid.
၅၁ Ibid.
၅၂ Ibid.

ထိခိုက်နစ်နာခံစားရပြီး ပြန်လည်ကုစားမှု လိုအပ်နေကြသောရပ်ရွာများဖြစ်သည်။^{၅၃}

ပဉ္စမအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဤသို့သော ပြန်လည်ကုစားပေးမှုမျိုးသည် အောင်မြင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းတွင် အထိမ်းအမှတ်များ တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ အစိုးရက ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများနှင့် ထိခိုက်နစ်နာရသူများနှင့် ပတ်သက်၍ အထိမ်းအမှတ်ပြုတိုက်ကို တည်ထောင်ရည် စီစဉ်ထားသည်။ ယခုကဲ့သို့ သော ပြန်လည်ကုစားပေးမှုပုံစံ၏ အရေးကြီးသည့် ကဏ္ဍတစ်ခုမှာ အစိုးရက ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများအတွင်း ပျောက်ဆုံးခဲ့ရသူများ၏ ရုပ်ကြွင်းများကို ပြန်လည်ရှာဖွေပေးရန် ကတိပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဤသို့ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများမှာ ရပ်တန့်နေပြီး၊ စတင်ချိန်မှစ၍ မျှော်မှန်းထားသကဲ့သို့ များစွာတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။^{၅၄}

‘အိမ်ယာများ ရရှိပိုင်ခွင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း’ မူဝါဒနှင့် ပတ်သက်၍ ယခုတိုင်ရှင်းလင်းဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ခြင်း မရှိသေးပါ။ လက်တွေ့တွင် ဤသို့ပြန်လည်ကုစားမှု ရရှိကြသူများမှာ ရဲများနှင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ သေဆုံးကြရသည့်ဝန်ထမ်းများ၏ မိသားစုဝင်များသာ ဖြစ်သည်။^{၅၅}

(CVR) ကော်မရှင်က အကြံပြုရာတွင် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးမှုကို နစ်နာရသူများထံသို့ ခွဲဝေပေးရာ၌ ‘ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းအတွက် စီးပွားရေးအရ ပြန်လည်ကုစားပေးခြင်း’ အဖြစ် ကျန်ရစ်သူ မဆိုမများ၊ သို့မဟုတ် အမြဲတမ်း ပေါင်းသင်းနေထိုင်သူများထံသို့ (ငါးပုံနှစ်ပုံ) နှင့်၊ နစ်နာရသူ၏ ကလေးများအတွက် (ငါးပုံနှစ်ပုံ) ထို့အပြင် သေဆုံးရသူများ၏ မိဘများထံသို့ (ငါးပုံတစ်ပုံ) ပေးရန် အကြံပြုခဲ့သည်။ အသက် ၅၀-ထက်ကျော်လွန်သည့် နစ်နာခံစားခဲ့ရသူများအတွက်မူ သူတို့၏ အနိမ့်ဆုံးလခ၏ တစ်ဝက်နှင့် ညီမျှသောငွေကို ရရှိစေသင့်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဤအစီအစဉ်အပေါ် လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အရပ်ဖက်လူမှု အဖွဲ့အစည်းများက ဝေခွဲပေးသည့် ပမာဏအပေါ် ဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ အစိုးရက ငွေပေးလျော်မှုများကို အလောသုံးဆယ် ဖြန့်ဝေပေးခဲ့ပြီး၊ နစ်နာရသူ ၁၀၂၁ ဦးကိုသာ လျော်ကြေး ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ဤအစီအစဉ်ကို မည်သို့မည်ပုံ အကောင်အထည်ဖော်သည်နှင့် ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းမှု မရှိလှပေ။ ရေတိုအတွက်သာ ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်မှုဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစေခဲ့သည်။^{၅၆}

(CVR) ကော်မရှင်က ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် ခိုင်မာသည့် သုံးသပ်မှုများ ပြုပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ဤသို့ ဖော်ပြမှုများမှနေ၍ ပြန်လည်ကုစားပေးမှုအစီအစဉ် အမျိုးမျိုးကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်စုံတရာတိုးတက်မှုများ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခဲ့သော်လည်းအားနည်းချက်များလည်း ရှိခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း မှတ်ချက်ပြုရန်မှာ ကျန်းမာရေးအစီအစဉ်များတွင်၊ အထူးသဖြင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ပေးမှု၌ အောင်မြင်မှုများရှိခဲ့သည်။ ပဋိပက္ခများကြောင့် ပြင်းထန်သည့် စိတ်ဝေဒနာ ခံစားရမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အစီအစဉ်များက ပဋိပက္ခကြောင့် တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ စိတ်ဝေဒနာခံစားကြရသူ လူအားလုံးထံသို့ ရောက်ရှိနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ သို့သော် ယင်းအစီအစဉ်၏ အောင်မြင်မှုမှာ အနာဂတ် စိတ်ကျန်းမာရေး ကုစားမှုများအတွက် အလားအလာ

၅၃ Ibid.
၅၄ Ibid.
၅၅ Ibid.
၅၆ Ibid.

ကောင်းများ ပေးခဲ့သည်။ ယခုနမူနာဖြစ်ရပ်များအရ မြန်မာနိုင်ငံ၌ အနာဂတ် ကျန်းမာရေးအရ ပြန်လည် ကုစားမှုများ ဆောင်ရွက်ပေးမည်ဆိုလျှင် ဤသို့ သင်ခန်းစာ၊ အတွေ့အကြုံများ ရယူအသုံးပြုနိုင်သည်။

(CVR) ကော်မရှင်၏လုပ်ငန်းစဉ်များက ပြသနေသည်မှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတရားမျှတမှုလုပ်ငန်း ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်မှုများတွင် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပါဝင်ထိတွေ့မှု လိုအပ်ကြောင်းပင်။ ဤသို့ အမှန်တကယ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ဆွေးနွေးမှုများဖြင့် အချိန်ကုန်များစွာ သက်သာစေမည် ဖြစ်ပြီး၊ သိသာထင်ရှားသည့် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးရေးကိစ္စများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ရှင်းလင်းသည့် အသိအမှတ်ပြုမှုများလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ ပီရူးနိုင်ငံ၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများကရှင်းလင်း စွာ ပြသနေသည်မှာ အချိန်တိုအတွင်း များစွာတစ်ပြိုင်နက် လုပ်ဆောင်လိုသည့် အန္တရာယ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံအတွင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် များစွာသော ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ကနဦးပိုင်းတွင် အောင်မြင်မှုများ ရရှိကြသော်လည်း၊ နှစ်ကြာရှည်လာသည်နှင့်အမျှအရှိန်အဟုန်ကျဆင်းလာခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခုအ ခြေအနေ၌ မည်သည့်လုပ်ငန်းများ သင့်တော်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုနိုင်ရန်လိုအပ်ပြီး၊ ရေရှည်ကာလတွင် ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် မည်သို့စီစဉ်ဆောင်ရွက်မည်ကိုလည်း ထည့် သွင်းစဉ်းစားထားရန် လိုအပ်ပါသည်။

ပဉ္စမအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဤသို့သော ပြန်လည်ကုစားပေးမှုမျိုးသည် အောင်မြင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းတွင် အထိမ်းအမှတ်များတည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ အစိုးရက ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများနှင့်ထိခိုက် နှစ်နာရသူများနှင့် ပတ်သက်၍ အထိမ်းအမှတ်ပြုတိုက်ကို တည်ထောင်ရန်စီစဉ်ထားသည်။ ယခုကဲ့သို့သော ပြန်လည်ကုစားပေးမှုပုံစံ၏ အရေးကြီးသည့်ကဏ္ဍတစ်ခုမှာ၊ အစိုးရက ပဋိပက္ခစစ်ပွဲများအတွင်းပျောက်ဆုံး ခဲ့ရသူများ၏ ရုပ်ကြွင်းများကို ပြန်လည်ရှာဖွေပေးရန် ကတိပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဤသို့ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်မှုများမှာ ရပ်တန့်နေပြီး၊ စတင်ချိန်မှစ၍ မျှော်မှန်းထားသကဲ့သို့ များစွာတိုးတက်အောင် ဆောင် ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။

‘အိမ်ယာများ ရရှိပိုင်ခွင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း’ မူဝါဒနှင့် ပတ်သက်၍ ယခုတိုင်ရှင်းလင်းဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ခြင်း မရှိသေးပါ။ လက်တွေ့တွင် ဤသို့ပြန်လည်ကုစားမှု ရရှိကြသူများမှာ ရဲများနှင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ သေဆုံးကြရသည့်ဝန်ထမ်းများ၏ မိသားစုဝင်များသာ ဖြစ်သည်။

(CVR) ကော်မရှင်က အကြံပြုရာတွင်၊ ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးမှုကို နှစ်နာရသူများထံသို့ ခွဲဝေပေးရာ၌ ‘ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းအတွက်စီးပွားရေးအရပြန်လည်ကုစားပေးခြင်း’ အဖြစ် ကျန်ရစ်သူမုဆိုးမများ၊ သို့မဟုတ် အမြဲတမ်း ပေါင်းသင်းနေထိုင်သူများထံသို့ (ငါးပုံနှစ်ပုံ) နှင့်၊ နှစ်နာရသူ၏ ကလေးများအတွက် (ငါးပုံနှစ်ပုံ) ထို့အပြင် သေဆုံးရသူများ၏ မိဘများထံသို့ (ငါးပုံတစ်ပုံ) ပေးရန် အကြံပြုခဲ့သည်။ အသက် ၅၀-ထက်ကျော်လွန်သည့် နှစ်နာခံစားခဲ့ရသူများအတွက်မူ သူတို့၏ အနိမ့်ဆုံးလခ၏ တစ်ဝက်နှင့် ညီမျှသော ငွေကို ရရှိစေသင့်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဤအစီအစဉ်အပေါ်လူ့အခွင့် အရေး အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် အရပ်ဖက်လူမှု အဖွဲ့အစည်းများက ဝေခွဲပေးသည့် ပမာဏအပေါ်ဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ အစိုးရက ငွေပေးလျှော်မှုများကိုအလော သုံးဆယ် ဖြန့်ဝေပေးခဲ့ပြီး၊ နှစ်နာရသူ ၁၀ ၂၀ ဦးကိုသာ လျော်ကြေးပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ဤအစီအစဉ်ကို မည်သို့ မည်ပုံ အကောင်အထည်ဖော်သည်နှင့် ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းမှု မရှိလှပေ။ ရေတိုအတွက်သာ ရည်ရွယ် ဆောင်ရွက်မှုဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစေခဲ့သည်။

မြန်မာဝတ်စုံလီလှအဖွင့်အရေးချိုးဟောက်မှုများကို ပြောပြနေတဲ့
ဓာတ်ပုံ - HURFOM

နိဂုံး

အထက်ဖော်ပြပါ တွေ့ရှိချက်များအရ ပြသနေသည်မှာ အချို့သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရက သူတို့၏ပြည်သူများအပေါ် ဆက်လက်ကျူးလွန်နေပါသည်။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အရပ်သားအစိုးရ အာဏာရယူချိန်မှစ၍ အပြောင်းအလဲများနိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော်လည်း၊ **ND-Burma** ကွန်ရက် အဖွဲ့ဝင်များ၏ သုတေသနများအရ ပြည်သူလူထုအပေါ် ကောင်းကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည့် အမှန်တကယ် တိုးတက်မှုများ အနည်းငယ်သာရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ **ND-Burma** ကွန်ရက် ကွင်းဆင်း သုတေသီများ၏ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည့် အတွေ့အကြုံများအရ ပြည်သူများ၏အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေးများကို အကြီးအကျယ် ဆက်လက်ချိုးဖောက်နေသောကြောင့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများ ဆက်လက်ခံစားနေကြရပါသည်။

အောက်ဖော်ပြပါ အကြံပြုချက်များသည် **ND-Burma** ကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင်များ၊ သူတို့၏ သုတေသီများ၊ သူတို့၏ အတွေ့အကြုံများကို ဝေငှဆွေးနွေးခဲ့ကြသည့် ပြည်သူလူထုများ၏ စုပေါင်းထားသည့် အတွေ့အကြုံများအပေါ် အခြေပြုပြီး တင်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအကြံပြုချက်များသည် မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့်၊ အတိတ်ကာလမှ ရာဇဝတ်မှုများကို မည်သို့ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်မည်၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သည့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးနှစ်များ ကာလအတွင်း ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ကြရသည့် ကိစ္စများအတွက်၊ တာဝန်ယူမှု မည်သို့ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ကို၊ နည်းလမ်းများ ဖော်ပြပေးနိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရစစ်တပ်များ၏ လက်တွင်းမှ မြန်မာပြည်သူများ၏အတွေ့အကြုံများသည်၊ ထိရောက် သင့်လျော်သည့် ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများအတွက် ပုံစံဖော်ထုတ်ရေးဆွဲရာတွင် မရှိမဖြစ် အရေးကြီးလှပါသည်။

ထွက်ပြေးနေရသော ပြည်တွင်း ဒုက္ခသည်များ - ကျေးရွာသားများ မြန်မာစစ်တပ်၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများမှ ထွက်ပြေးလာစဉ်
ဓာတ်ပုံ - HURFOM

အကြံပြုချက်များ

ND-Burma ကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင်များသည် နိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ အရပ်သားပြည်သူများ၏ အတွေ့အကြုံများကို စုဆောင်းမှတ်တမ်းတင်ခြင်းနှင့် သုံးသပ်ခြင်းတို့တွင် အတွေ့အကြုံရှိကြပါသည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများမှာ ပြည်သူများ၏ အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် စနစ်တကျနှင့် အကျယ်အပြန့် ချိုးဖောက်ခံနေရမှု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ ယခုစာတမ်းတွင် အဓိကထားတင်ပြထားသည်မှာ စစ်တပ်နှင့် အစိုးရတပ်ဖွဲ့များ၏ လက်ထဲတွင် တစ်လျှောက်လုံး နစ်နာခံစားလာရမှုများ ဖြစ်ပါသည်။ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုနှင့် တရားမဝင်သတ်ဖြတ်မှုများသည် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၏ စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်လုပ်ရပ်များ ဖြစ်ကြပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဆုံးသတ်နှိပ်စက်ခြင်း မရှိသေးပါ။ မြေယာသိမ်းပိုက်လုယက်မှုများလည်း တစ်နိုင်ငံလုံး အကျယ်အပြန့်ဖြစ်ပေါ်နေပြီး၊ မြေယာဆုံးရှုံးရသူ ပြည်သူများသည် အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ပြဿနာမျိုးစုံကိုကြုံတွေ့ရင် ဆိုင်ရပါသည်။

နှိုင်းယှဉ်တင်ပြထားသည့် နိုင်ငံတကာ ဖြစ်ရပ် လေ့လာသုံးသပ်မှု ၃-ခုမှာ ထင်ရှားလှပါသည်။ အတိတ်ကာလက ရာဇဝတ်မှုများအပေါ် အသိအမှတ်ပြုရေး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းမှုသည် အရေးကြီးပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆက်လက်ရင်ဆိုင်နေရဆဲ ပြဿနာများစွာနှင့် ပဋိပက္ခများ ရှိနေသေးပြီး၊ ယင်းတို့မှနေ၍ ဆိုးရွားသည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်လာစေပါသည်။

ND-Burma ကွန်ရက်၏ အဖွဲ့ဝင်များက မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် ၎င်း၏ပြည်သူများအပေါ် မည်သို့မည်ပုံ ပြန်လည်ကုစားမှု ဆောင်ကျဉ်းပေးနိုင်သည်နှင့် ပတ်သက်၍ အကြံပြုချက်များစွာ ပြုခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော်လည်း ပထမအချက်မှာ နိုင်ငံသားတို့၏ လူမှုလွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် လူတစ်ဦးချင်း ၏ လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန် တာဝန်မှာ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တာဝန်ဝတ္တရား ဖြစ်သည်ကို ရှင်းလင်းနေရန်၊ အထူးအရေးကြီးပါသည်။ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကြောင့် နစ်နာခံစားရသူများကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ပေးရန် လစ်ဟာချက်အချို့ကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ပါသည်။ ယခုစာတမ်းက တင်ပြထားသော အကြံပြုချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ မဆွေးနွေးမီ အစိုးရအနေဖြင့် ရာဇဝတ်မှုများကို အသိအမှတ်ပြု၍ ထိုကိစ္စများအတွက် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများ ဆောင်ရွက်ရပါ

မည်။ လက်ရှိအစိုးရနှင့် နိုင်ငံရေး-လူမှုရေးစနစ်တွင် ယခင်စစ်အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များကသာ နေရာယူထားကြပါသည်။ ထိုသူများ ဆက်လက်ရှိနေခြင်းကြောင့်၊ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်စေရေးအတွက် တွန်းအားပေးမှုများမှာလည်း အစဉ်အမြဲဟန့်တားခံရပါသည်။ စစ်မှန်သည့် နိုင်ငံရေးဆန္ဒ ရှိမှသာလျှင်၊ အတိတ်က ရာဇဝတ်များကို တာဝန်ခံဖြေရှင်းနိုင်ပြီး၊ မိမိတို့က အနာဂတ်ပြန်လည်ကုစားမှုများနှင့် အမျိုးသား ပြန်လည်သင့်မြတ်စေရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ ရှေ့ပိုင်းတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများ နောက်ပြန်ဆုတ်ခြင်းနှင့် ရပ်တန့်နေခြင်းတို့သည် ယခုအပြောင်းအလဲဟု ခေါ်ဆိုနေကြသည့်ကာလတွင်၊ လူအများ၏ ထင်မြင်ယူဆချက် ဖြစ်နေပါသည်။ လက်ရှိအစိုးရနှင့် နိုင်ငံတကာမိသားစုတို့အနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုသင့်သည်မှာ၊ အမှန်တကယ် အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှု မစတင်မီတွင်၊ အတိတ်ကာလနှင့် ဖြစ်ပွားနေဆဲ ရာဇဝတ်မှုများကို ရှေးဦးစွာ အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဖြစ်ရပ်နမူနာ ထုတ်နှုတ်ပြသထားသည့်၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများသည် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဆဲ ရှိသည်။ မိမိတို့က အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် အမှန်တရား ပြန်လည်ပြောဆိုသည့် လုပ်ငန်းများကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်အတွင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် မျှော်လင့်ထားခြင်း မရှိသေးသော်လည်း၊ ဖော်ပြထားသည့် ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှု ၃-မျိုးအတွက် ပြန်လည်ကုစားပေးမှုများကို မြန်မာအစိုးရက ယခုအခြေအနေတွင်၊ အဆင့်တစ်ခုအဖြစ် တက်လှမ်း ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့မှသာ လုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင်ဆောင်ရွက်နိုင်ကြပါမည်။

အစိုးရ၏ တာဝန်ဝတ္တရားရှိမှု ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးအပြင်၊ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလ တရားမျှတမှု လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် နိုင်ငံတကာမိသားစုထံသို့ တိုက်တွန်းနှိုးဆော်မှုများ၊ ပံ့ပိုးကူညီပေးရန် ဆွဲဆောင်မှုများ သည်လည်း မရှိမဖြစ် အထူးအရေးကြီးလှပါသည်။

တစ်စုံတရာသော ပုံစံဖြင့် အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေး ကော်မရှင် ဖြစ်တည်ဖွံ့ဖြိုးလာမည် ဆိုလျှင်၊ နိုင်ငံတကာမှ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် သီးခြားလွတ်လပ်သည့် လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ ပါဝင်ပတ်သက်မှု ရှိကို ရှိရပါမည်။ သို့မှသာ လုပ်ငန်းစဉ်၏ ယုံကြည်အားထားရမှုကို မှတ်ကျောက်တင်ပေးလိမ့်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ယခင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများတွင် တွေ့ခဲ့ကြရသည့်အတိုင်း၊ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေး ကော်မရှင် နှင့် အမှန်တရားပြန်လည်ဖော်ပြပြောဆိုရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် နိုင်ငံတကာရှေ့မှောက်၌ ဖြစ်ရန်လိုအပ် ပါသည်။ အကယ်၍ သူတို့က ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု မရှိကြပါက၊ ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြဿနာများထိပ်တိုက် တွေ့မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရဖွယ်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသား လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (MNHR) မှာ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအတွက် သီးခြားလွတ်လပ်စွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးခွင့်အာဏာနှင့် အပြစ်ရှိသူများကို အရေးယူရန် တိုက်တွန်းခွင့်ကို ထိန်းသိမ်းထားသည်ဟု ယူဆရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သီးခြားလွတ်လပ်စွာ စုံစမ်းစစ်ဆေးခွင့်လုပ်ငန်းစဉ်များ ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ယင်းကို အစိုးရက ထောက်ခံပေးရပါမည်။ သို့သော် ဤလုပ်ငန်းသည် အစိုးရ၏ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုမှ လုံးဝလွတ်ကင်းနေစေရပါမည်။ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးနှင့် တာဝန်ရှိသူများကို အရေးယူရေးအတွက် မည်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုတွင်မှ အကြောက်တရား၊ ခြိမ်းခြောက်မှုများဖြင့် ပိတ်ဆို့ဟန့်တားခြင်း မရှိစေရန် အထူးအရေးကြီးပါသည်။ သီးခြားလွတ်လပ်သည့်၊ ပွင့်လင်းမြင်သာသည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများအတွက် ဥပဒေကြောင်း အခြေခံမူဘောင်ဖြင့် ခွင့်ပြုပေးရပါမည်။ သို့မှသာ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးဝန်းကျင်တွင် အကျယ်အပြန့် ထိုးဖောက်ဩဇာ

လွှမ်းမိုးထားသည့် စစ်တပ်ကအတိတ်ကရာဇဝတ်မှုများအပေါ် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုရှိစေရေးအတွက် ဟန် တား ပိတ်ဆို့မှုများ မဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

(ND-Burma) ကွန်ရက်၏ အဖွဲ့ဝင်များက စုပေါင်း၍ အောက်ပါ အကြံပြုချက်များ ပြုလိုပါသည်။

မြန်မာအစိုးရက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်။

- မြန်မာအစိုးရ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ပင်မကိစ္စတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ပါဝင်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရမည်။ အလားတူပင် လူ့အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးနိုင်ရေးအတွက်နှင့် အကျယ်အပြန့်ဖြစ်ပွားနေသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ‘အပြစ်ရှိသော်လည်း အပြစ်ပေးခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရနေစေသည့် ယဉ်ကျေးမှု’ အပေါ် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်စေရန်၊ သီးခြားလွတ်လပ်သည့် တရားစီရင်ရေးစနစ် တစ်ရပ်ကိုလည်း ဖွံ့ဖြိုးစေရမည်။
- နိုင်ငံသားများက သူတို့၏အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ကျူးလွန်ခံရလျှင် တိုင်ကြားနိုင်စေရေးအတွက် စနစ်ယန္တရားများကို အစိုးရက ထိရောက်မှုရှိအောင်နှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ ယင်းသို့သော စနစ်လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် နောက်ထပ်ဆက်လက်၍ ဆောင်ရွက်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ပါဝင်သင့်ပြီး၊ ဤသို့ တိုင်ကြားမှုအတွက် စစ်တပ်နှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလများ၊ သို့မဟုတ် အုပ်စုများထံမှ လက်တုံ့ပြန်မခံရစေရေးအတွက် လုံလောက်သည့် ကာကွယ်ပေးမှုများ ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ဥပဒေကြောင်းအရ ဖွင့်ချဖော်ထုတ်ရန် ကြိုးပမ်းမှုတွင် စစ်တပ်က ဖိနှိပ်တားဆီးနေသည်မှာ ဘရန်ရှောင်၏ အမှုက အထူးသဖြင့်၊ သက်သေပြုနေသည်။^{၅၇}
- အစိုးရက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ကမကထပြုစတင်ရမည် ဖြစ်ပြီး၊ ရာဇဝတ်ကြောင်းဆိုင်ရာ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများမှ တပ်မတော်က ကင်းလွတ်ခွင့်ရနေစေသည့် ကာကွယ်ပေးမှုများကို ဖယ်ရှားရမည်။

ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနှင့် တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင် စစ်အင်အားကို လျော့ချသင့်သည်။

- စစ်အင်အားတိုးချဲ့နေမှုကို လျော့ချရမည်။ အစိုးရက တပ်အင်အားလျော့ချပေးခြင်းဖြင့်၊ စခန်း/အခြေစိုက်များ ဖယ်ရှားပေးခြင်းဖြင့်၊ ယခင်စစ်ပွဲများဖြစ်ပွားခဲ့သည့် နေရာများကို စစ်မဲ့ဒုက္ခများ ဖြစ်လာအောင် ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပြီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးသို့ အသွင်ကူးပြောင်းလိုကြောင်း သိသာအောင် အချက်ပြရမည်။
- ရေတိုကာလတွင်၊ စစ်တပ်များ တိုးချဲ့ချထားမှုကြောင့် ထိခိုက်သက်ရောက်ခဲ့ရသော အရပ်သားပြည်သူများအတွက် လုံခြုံသော နှစ်နာမှုများတိုင်ကြားရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင်ပေးရ

၅၇ Fortify Rights (2015) ‘Myanmar: Overturn Wrongful Conviction of Brang Shawng,’ [online] available at: <http://www.fortifyrights.org/publication-20150218.html>.

မည်။ ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများအပေါ်တွင်လည်း တာဝန်ယူ၍ အရေးယူဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

- အစိုးရအနေဖြင့် စစ်ကြောင့် ထိခိုက်ထွက်ပြေးခဲ့ရသည့် စစ်ရှောင်ပြည်တွင်းဒုက္ခသည်များ (IDPs) များကို မိမိဆန္ဒအလျောက်၊ လုံခြုံသော အိမ်ပြန်မှုဖြစ်စေရန် ကမကထပြု ကြိုးပမ်းပေးရမည်။

ပြန်လည်ကုစားမှုများ၊ ပြန်လည်ထူထောင်ပေးမှု၊ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းစေမှု အစီအစဉ်များကို မြန်မာအစိုးရက ပံ့ပိုးစီစဉ်ပေးရမည်။

- လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့်အတင်းအကျပ်ရွှေ့ပြောင်းထွက်ပြေးမှုဖြစ်စေခဲ့သည့်ချိုးဖောက်ကျူးလွန်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် တောင်းပန်ရန်၊ နစ်နာရသူများနှင့် ကျူးလွန်သူများအကြား ယုံကြည်မှုကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ပေးရန် တိုက်တွန်းသည်။
- လက်နက်ကိုင် စစ်ပွဲများ၊ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုနှင့် အခြေခံကျသည့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများအပေါ် ဖိနှိပ်ခဲ့ခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုများအတွက် ပြန်လည်ကုစားပေးသည်။ ပြန်လည် နာလံထူရန် ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ နစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များကို လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းမှု ဖြစ်စေမည့် အစီအစဉ်များ သေချာတည်ထောင်၊ ဆောင်ရွက်ပေးရန်။
- လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကြောင့် ခံစားနစ်နာခဲ့ရသူများအတွက် ပို၍ကောင်းမွန်သော သက်မွေးဝမ်းကျောင်းကိစ္စများ၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် အခြားသော နစ်နာမှုများအတွက် ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည့် အစီအစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ရန်။
- အိမ်ပြန်လာရန် ဆုံးဖြတ်သည့် ပြည်တွင်းစစ်ရှောင်ဒုက္ခသည်များ (IDPs) အတွက်၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက် ခံရမှုများကြောင့် နစ်နာဆုံးရှုံးရသည်များကို ဖြေရှင်းပေးသည့် အစီအစဉ်များ သေချာဆောင်ရွက်ပေးရန်။ ဥပမာအားဖြင့်- နစ်နာဆုံးရှုံးရသည့် ပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ ဝင်ငွေများပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။
- လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံစားခဲ့ကြရသူများ၊ ရပ်ရွာလူထုများနှင့် ကျူးလွန်ချိုးဖောက်ခဲ့ကြသူများအတွက် အသိပညာပေးသည့် အစီအစဉ်များ တည်ထောင်သင့်ပါသည်။ ထိုအခါမှသာ အသိပညာပေးခြင်း၊ အရည်အသွေးမြှင့်တင်ပေးခြင်းဖြင့်၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ နောက်တစ်ဖန် မဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ကာကွယ်ပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။
- နစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များ၏ ထိခိုက်နစ်နာမှုများအပေါ် အသိအမှတ်ပြု၍၊ ပြန်လည်အောက်မေ့ဖွယ် လုပ်ငန်းစဉ်များ စတင်ဆောင်ရွက်ပေးရန်။

နိုင်ငံတကာမိသားစုအတွက် အကြံပြုချက်များ

- မြန်မာနိုင်ငံတွင်၊ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးကော်မရှင် ထူထောင်နိုင်ရန် နိုင်ငံတကာမိသားစုအနေဖြင့်၊ ဖြစ်နိုင်ပါက အရည်အသွေး မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ ကျွမ်းကျင်မှုများ၊ ဖြန့်ဖြူးပေးမှုများ

ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာငွေပံ့ပိုးခြင်းစသည့် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သည့် ပါဝင်ပတ်သက်မှုများ လိုအပ်သည်။

- မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရအနေဖြင့် အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်လာစေရန်၊ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများမှတစ်ဆင့် ပြဿနာကို ထောက်ပြပြောဆိုရင်း၊ လုံလောက်သည့် ဖိအားများကို နိုင်ငံတကာမိသားစုက ပေးသင့်သည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတကာမိသားစု အနေဖြင့် မြန်မာအစိုးရနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံနေသည့် အခွင့်အလမ်းများကို အသုံးပြုလျှင် ဖိအားများဆောင်ရွက်သင့်သည်။
- နိုင်ငံတကာမိသားစုအနေဖြင့်၊ စီးပွားရေးဒဏ်ခတ်အရေးယူမှု စသည့် လုပ်ဆောင်နိုင်သောအစွမ်း အာဏာကိုသုံး၍ မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့်၊ အတိတ်ကာလက ကျူးလွန်ခဲ့သည့် ရာဇဝတ်မှုများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန် တိုက်တွန်းသင့်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ ၏ အပြောင်းအလဲတွင်၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုသည်၊ နိုင်ငံတကာမိသားစု၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် လုပ်ငန်း တာဝန်တစ်ရပ် ဖြစ်လာစေရန် သေချာဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။
- အတိတ်ကာလက လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ယင်းတို့ကို ဖြေရှင်းပေးရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများ ဖော်ပြခြင်း အပါအဝင်၊ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေများ တိုးတက်လာပါက၊ ကျန်ရှိ နေသေးသည့် စီးပွားရေးဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများကို ဖယ်ရှားသင့်ပါသည်။
- အစိုးရအနေဖြင့် နစ်နာရသူ ကာယကံရှင်များအတွက် ပြန်လည်ကုစားပေးရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒများ နှင့် အစီအစဉ်များ ချမှတ်ရန် တိုက်တွန်းပြောဆိုသင့်ပါသည်။ ဤအစီအစဉ်များကို အရပ်ဖက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း၍ ပွင့်လင်းမြင်သာသော၊ တာဝန်ယူ တာဝန်ခံမှုရှိသော ချည်းကပ်မှုဖြင့် အကောင်အထည်ဖော် သင့်ပါသည်။

ဤအကြံပြုချက်များမှာ အကုန်အပြီအစီး မဟုတ်သေးသော်လည်း၊ **ND-Burma** ကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင်များက နှစ်ပေါင်းများစွာ သုတေသနပြုရင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသည့် ပြည်သူများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းရင်းဖြင့်၊ ရရှိထွက်ပေါ်လာသော ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများ ဖြစ်ပါသည်။ ယခုစာတမ်းပါ တွေ့ရှိချက်များသည် တိုက်ရိုက်အကြံပြုချက်များအပေါ် သြဇာလွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှုရှိပြီး၊ မြန်မာပြည်သူများ၏ အကြံဉာဏ်များ၊ ရပ်တည်ချက်များအပေါ် ထင်ဟပ်နေပါသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များသည်၊ မြန်မာနိုင်ငံ ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေး၏ အဓိက အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ သို့သော်လည်း ဤနေရာတွင် ထပ်၍ဖော်ပြလိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင်၊ ယခုတိုင် အဓိပ္ပါယ်ရှိသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုလုပ်ငန်းများ စတင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ဤသို့ကူးပြောင်းမှုများ ဆောင်ရွက်နေသည်ဟု ပြောဆိုနေသော်လည်း၊ အစိုးရက အတိတ်ကာလက ကျူးလွန်ခဲ့သည့် ရာဇဝတ်မှုများကို အသိအမှတ်မပြုချင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစိုးရတပ်ဖွဲ့များက ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများကို ဆက်လက် ဆောင်ရွက်နေလျှင်၊ ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး စတင်နိုင်ဦးမည် မဟုတ်ပါ။ ဆန့်ကျင်ဖက်သာ ဖြစ်နေပါဦးမည်။ ယခုသုတေသနများအရ ထင်ရှားနေသည်မှာ၊ အစိုးရနှင့် ပြည်သူများအကြား ယုံကြည်မှု ကင်းမဲ့နေသည်ကို ဖော်ပြနေသည်။ ဤအချက်မှာ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် အမှန်တကယ် တိုး

တက်မှုများ ဆောင်ရွက်မည်ဆိုလျှင် မြင်သာသည့် အဟန့်အတားတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ အဓိပ္ပါယ်ရှိသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုဖြစ်စေရန် ပထမဦးဆုံး လုပ်ဆောင်ရမည့်အချက်မှာ မြန်မာ အစိုးရအနေဖြင့် အတိတ်က လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို လူသိရှင်ကြား အသိအမှတ်ပြုပြီး၊ နှစ်နာခံစားခဲ့ကြရမှုများအပေါ်တာဝန် ယူ၍ သူတို့ကပြန်လည်ကုစား ပြင်ဆင်မှုများလုပ်ရန်ပင်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာ ယုံကြည်မှုကို စတင်တည်ဆောက် နိုင်ပါလိမ့်မည်။ သူတို့၏ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့မှုများ အပေါ် ဆက်လက်ငြင်းပယ်နေမည် ဆိုပါက၊ မယုံကြည်မှုနှင့် ရန်လိုမုန်းထားသည့် ဝန်းကျင်ဆက်လက်တည်ရှိနေဦးမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့်အတူ၊ နိုင်ငံအတွင်း အဓိက ကျသောအပြောင်းအလဲများကိုလည်းတစ်ပြိုင်တည်းလုပ်ဆောင်ရပေမည်။ ဥပမာအားဖြင့်-ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ် ပြောင်းလဲရေးကိစ္စများ ဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒပြနေသူများကို ဖမ်းဆီးခြင်းလုပ်ရပ်မျိုးကို ရပ်ဆိုင်းရမည်ဖြစ်ပြီး၊ လွတ်လပ်စွာဖော်ပြပြောဆိုခွင့်နှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးတို့အပေါ် အမှန်တကယ် လေးစားလိုက်နာရမည် ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာ ဆောင်ရွက် ရမည့် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အဆင့်များလည်း ဖြစ်သည်။ ယခုအကြံပြုထားသော အချက်များသည်၊ မည် သို့သော် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး အစီအစဉ်မဆို၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သင့်ပြီး၊ တစ်ဖက်တွင်လည်း ဆက်လက်ကျူးလွန်ဆောင်ရွက်နေသော ချိုးဖောက်မှုများကို ချက်ချင်းရပ်တန့်စေရန် အရေးကြီးပါသည်။ အရပ်ဖက်လူမှု အဖွဲ့အစည်းများက ဆောင်ရွက်နေသည့် အထိမ်းအမှတ်အခမ်းအနားများ ကျင်းပခြင်းနှင့် အစိုးရက ကမကထပြုသည့် အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေး ကော်မရှင်တို့ကြောင့်၊ အစိုးရက အမှန်တကယ် သံန္နိဋ္ဌာန်ချမှတ်၍ အပြောင်းအလဲများ ဆောင်ရွက်နေပြီဟု လူအများထင်မြင်ယူဆစရာ ဖြစ်သော်လည်း၊ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများမှာ အကျယ်အပြန့် ကန့်သတ်ခံထားရဆဲဖြစ်ပြီး၊ လက်ရှိကျူးလွန်ချိုးဖောက်နေ သည့် ရာဇဝတ်ပြစ်မှုများကိုလည်း တားဆီးရန် ကြိုးပမ်းမှုမပြုဘဲ ဖြစ်နေရာ၊ အဖြစ်မှန်ကို ဖုံးကွယ်ထား သ ကဲ့သို့ ရှိနေပါသည်။ အမှန်တကယ် အမျိုးသားပြန်လည် သင့်မြတ်ရေးဖြစ်မြောက်အောင်ဆိုလျှင်၊ မြန်မာ အစိုးရအနေဖြင့် အတိတ်က ရာဇဝတ်မှုများကို အသိအမှတ်ပြု၍ တောင်းပန်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အတိတ် က နှစ်နာခံစားခဲ့ရသူများ၏ ခံစားချက်များကို အသိအမှတ်ပြု၍ အထိမ်းအမှတ်ပွဲများ ကျင်းပပေးခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံစားခဲ့ကြရသူများက အဓိကလိုလားချက်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း လည်း တွေ့ရှိရပါသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများက ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုနှင့် ပတ်သက်၍ အဓိကပြဿနာမှာ ‘အချိန်’ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြ ရာတွင် ပြည်သူများထံသို့ ပြန် လည်ကုစားပေးမှုများ၊ ပြန်လည် လျော်ကြေးပေးဆောင်မှုများ မရှိဘဲ နှစ်ပေါင်းများစွာကြာမြင့်နေတတ်ပါသည်။ မြန်မာ အစိုးရအနေဖြင့် နိုင်ငံအတွင်း အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များကို နိုင်ငံတကာမိသားစု ကျေနပ်စေရန် လိုက်လျောလုပ်ဆောင်သည် ဆိုလျှင်ဖြင့် လက်ခံနိုင်ဖွယ် မရှိပါ။ အကယ်၍ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေး ကော်မရှင်များ ဆောင်ရွက်ခဲ့လျှင်ပင်၊ မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများအတွက် ဥပဒေများ၊ အစိုးရက ကမကထပြုသည့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့်ပြန်လည် ကုစားပေးရေးလုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ လုပ်ဆောင်ကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းများကို မြန်မာအစိုးရက စစ်မှန်သော သံန္နိဋ္ဌာန်ဖြင့်၊ အပြည့်အဝ ဆောင်ရွက်ကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်သူများ၏ အမြင်များနှင့် အတွေ့အကြုံများကို အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက အချိန်နှင့် တစ်ပြေးညီ မှတ်တမ်းတင်ဖော်ပြခဲ့ကြပါသည်။ တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် နိုင်ငံတကာမိသားစုများက ဤအစီအစဉ်များကို စောင့်ကြည့် လေ့လာမှုပြုခြင်း၊ ကမကထပြု စေ့ဆော်ပေးခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။ ဤအစီအစဉ်များသည် ပြည်သူများအပေါ် အမှန်တကယ်သက်ရောက်မှုရှိပြီး၊ သူတို့သာမရှိပါက မြန်မာ အစိုးရအနေဖြင့် တိုးတက်နေပြီဟု အပေါ်ယံဖော်ပြမှုများကို ယုံကြည်ကောင်း ယုံကြည်နေနိုင်ပါသည်။ တောင်းပန်မှုများနှင့် အသိအမှတ်ပြုမှုများသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် အဆင့်များဖြစ်၍၊ ယခုသုတေသနပြု မှုများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည့်သူများ၏ ထင်မြင်ချက်များကလည်း ဤအတိုင်းပင် ဖော်ပြပြောဆို ကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ စစ်မှန်သည့်လိုလားမှုရှိမှသာ၊ ဤရာဇဝတ်မှုများကို ဖော်ထုတ်ပြောဆို နိုင်မည် ဖြစ်သည့်အတွက် အရေးကြီးသကဲ့သို့၊ သို့မှသာ ရေရှည်တည်တံ့မည့် အပြောင်းအလဲကို ဆောင် ကျဉ်းပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ တာဝန်ရှိသူများကို အပြစ်ပေးအရေးယူခြင်းနှင့် နစ်နာရသူကာယကံရှင်များ အတွက် နှစ်သိမ့်ပေးမှုတို့ကို အာဏာရှိအစိုးရက တစ်ပြိုင်နက်တည်း ချိတ်ဆက်မှုရှိစွာ ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပြီး၊ သို့မှသာ မြန်မာပြည်သူများ၏ ဘဝများ၊ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမည် ဖြစ်ပေသည်။

ND-Burma ကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင်များက မြန်မာနိုင်ငံတွင်း နေထိုင်ကြသည့် ပြည်သူများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်း၍ သူတို့၏အတွေ့အကြုံများကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြပါသည်။ ဤအတွေ့အကြုံများ၊ စိန်ခေါ်မှု ပြဿနာများနှင့် နစ်နာခံစားရမှုများသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလတရားမျှတမှုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များ၏ အခြေခံ များ ဖြစ်သင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် ကြောက်မက်ဖွယ် လူ့အခွင့်ချိုးဖောက်ခံခဲ့ကြရသူများကို ပံ့ပိုးမှုပေးရန်၊ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်ပေးရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ သူတို့၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် အကျိုး စီးပွားတို့မှာ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလတရားမျှတမှုလုပ်ငန်း၏ အမှန်တကယ်အခြေခံမှုများ ဖြစ်ကြပါ သည်။ သို့အတွက်ကြောင့် ဤအချက်များကို အစိုးရ၏ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများတွင် ရှေ့တန်းက ထား၍ စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် တရားမဝင်သတ်ဖြတ်မှုများ၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုများနှင့် မြေယာ သိမ်းပိုက်မှုများကြောင့် အစုအပြုံလိုက် ပြောင်းရွှေ့အခြေချရခြင်းများအပေါ် အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်ပြီး၊ ဤရာဇဝတ်မှုများအတွက် တာဝန်ယူရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအတွေ့အကြုံများကိုအသိအမှတ် ပြုခြင်းနှင့် ပြန်လည်အသုံးပြုခြင်းဖြင့်၊ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလ တရားမျှတမှုအစီအစဉ်များ ဖွံ့ဖြိုးလာစေရန် အခြေခံ အဖြစ်အသုံးပြုနိုင်ပြီး၊ သို့မှသာ မြန်မာနိုင်ငံတွင်စစ်မှန်သည့်အမျိုးသား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် အဓိ ကကျသည့် အဆင့်ကိုတက်လှမ်းနိုင်မည် ဖြစ်ပါတော့သည်။

Bibliography:

- ၁။ AAPP (2014) 'October Chronology,' [online] available at: <http://aappb.org/wp-content/uploads/2014/11/AAPP-Monthly-Chronology-for-October-2014ENG.pdf> [Accessed 2nd February 2015]
- ၂။ AAPP (2014) 'November Chronology,' [online] available at: <http://aappb.org/2014/12/aapp-monthly-chronology-for-november-2014/> [Accessed 2nd February 2015]
- ၃။ Advocates for Human Rights (2013) 'Overview of the Conflict' [online] available at: http://www.theadvocatesforhumanrights.org/brief_history_of_the_conflict2 [Accessed 10th March 2015]
- ၄။ Amnesty International (2014) 'Myanmar: Ensure Independent and Impartial Investigation into Death of Journalist' [online] available at: <https://www.amnesty.org/en/documents/asa16/028/2014/en/> [Accessed 5th March 2015]
- ၅။ Amnesty International/Human Rights Watch (2003) 'Truth and Justice: Unfinished Business in South Africa,' [online] available at: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR53/001/2003/en/40a54501-d73e-11dd-b024-21932cd2170d/afr530012003en.pdf> [Accessed 25th March 2015]
- ၆။ Andrews, P (2004) 'Reparations for Apartheid's victims: The Path to Reconciliation' DePaul Law Review, 53 (3) 1155-1180
- ၇။ Burma Partnership (2014) 'Burmese Government Urged to Investigate the Enforced Disappearance of Sumlut Roi Ja' [online] available at: <http://www.burmapartnership.org/2014/10/burmese-government-urged-to-investigate-the-enforced-disappearance-of-sumlut-roi-ja/> [Accessed 27th March 2015]
- ၈။ Burma Partnership (2014) 'Who Killed Ja Seng Ing?' [online] available at: <http://www.burmapartnership.org/2014/12/who-killed-ja-seng-ing/> [Accessed 27th March 2015]
- ၉။ Correa, C (2013) 'Reparations in Peru: From Recommendations to Implementation,' International Centre for Transitional Justice, [online] available at: http://www.ictj.org/sites/default/files/ICTJ_Report_Peru_Reparations_2013.pdf [Accessed 27th March 2015]
- ၁၀။ Foreign & Commonwealth Office, 'Corporate report: Colombia – Country of Concern,' 2014, [online] available at: <https://www.gov.uk/government/publications/colombia-country-of-concern/colombia-country-of-concern> [Accessed 21st April 2015]
- ၁၁။ Fortify Rights (2014), 'I Thought They Would Kill Me' Ending Wartime Torture in Northern Burma,' [online] available at: http://www.fortifyrights.org/downloads/Fortify%20Rights_Burma_9_June_2014.pdf [Accessed 20th June 2014]
- ၁၂။ History (2015), Apartheid, [online] available at: <http://www.history.com/>

topics/apartheid [Accessed: 21st March 2015]

- ၁၃။ Human Rights Foundation of Monland (2014), 'Villagers held briefly by LIB No. 315 to coerce land grant signatures,' [online] available at: <http://rehmonnya.org/archives/3025> [Accessed: 21st April 2015]
- ၁၄။ Human Rights Foundation of Monland (2015) 'Yearning to be Heard,' [online] available at <http://www.rehmonnya.org/reports/Yearning-to-be-Heard-word-Eng-Full-Report.pdf> [Accessed 30th March 2015]
- ၁၅။ Human Rights Watch, "The Risk of Returning Home: Violence and Threats against Displaced People Reclaiming Land in Colombia", 2013, [Online] available at: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/colombia0913webwcover.pdf> [Accessed 27th January 2015]
- ၁၆။ ICTJ (2009) 'Impunity Prolonged: Burma and its 2008 Constitution,' [online] available at: <https://www.ictj.org/publication/impunity-prolonged-burma-and-its-2008-constitution> [Accessed 20th February 2015]
- ၁၇။ International Centre for Transitional Justice (2013) 'Victims of Peru's Internal Conflict Still Await Reparations,' [online] available at: <https://ictj.org/news/victims-peru-civil-war-still-await-reparations> [Accessed 27th January 2015]
- ၁၈။ International Centre for Transitional Justice (2013) 'Ten Years After Peru's Truth Commission,' [online] available at: <http://www.ictj.org/news/ten-years-after-peru-truth-commission> [Accessed 27th January 2015]
- ၁၉။ Karen Human Rights Group (2015) 'Losing Ground: Land conflicts and collective action in eastern Burma,' [online] available at: <http://www.khrg.org/sites/default/files/losinggroundkhrg-march2013-fulltext.pdf> [Accessed March 25th 2015]
- ၂၀။ Lovell, F (1999) 'Reparations Policy in South Africa for the Victims of Apartheid,' Law and Democracy
- ၂၁။ ND-Burma (2014) 'Periodic Report January-June 2014,' [online] available at: <http://nd-burma.org/reports/periodic-report/report-human-rights-burma-jan-june-2014> [Accessed 20th January 2015]
- ၂၂။ ND-Burma (2013) 'Periodic Report July-December 2013,' [online] available at: <http://nd-burma.org/reports/report-on-the-human-rights-situation-in-burma-july-december-2013> [Accessed 20th January 2015]
- ၂၃။ ND-Burma reference: UTP Bulletins Case 43, ID number: B-C8q91fMSnTRC75HmtPuG3w
- ၂၄။ ND-Burma reference: UTP Bulletins Case 44, ID number: B-H19OE3f6woPgM17HI7tvFw
- ၂၅။ ND-Burma reference: UTP Bulletins Case 8, ID number: B-0Eo5tQsSsEjgqs45IawVM8A

- ၂၆။ ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case Number 6, ID number: B-l5Uo.zIWJivC6KWe.6vtlw
- ၂၇။ ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case 7, ID number: B-pqEi2w90f9znTmXS0ANVa
- ၂၈။ ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case 17, ID number: B-oCrW1VHVG6.5jDWOHuzARA
- ၂၉။ ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case 4, ID number: B-otym0dVOnEO.8.ycGnkjCA
- ၃၀။ ND-Burma reference number: UTP Bulletin Case 7, ID number: B-tpdOoSDja2GDrEyE6rQ1TQ
- ၃၁။ ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case 1, ID number: B-Qa2uyy0DLHv6397gL83OFA
- ၃၂။ ND-Burma reference number: UTP Bulletins Case 2, ID number: B-gHdcJEjauE9NyvrFWOBH7A
- ၃၃။ United Nations (2004) 'The Rule of Law and Transitional Justice in Conflict and Post-Conflict Societies,' Report of the Secretary-General UN Doc. No. S/2004/616
- ၃၄။ Tristan Anne Borer, (2004) 'Reconciling South Africa or South Africans? Cautionary Notes from the TRC' 8 African Studies Quarterly
- ၃၅။ Therese Abrahamsen and Hugo van der Merwe, (2005) 'Reconciliation through Amnesty? Amnesty Applicants' Views of the South African Truth and Reconciliation Commission, Center for the Study of Violence and Reconciliation
- ၃၆။ Truth and Reconciliation Commission, 'Truth and Reconciliation Commission of South Africa,' Report 5 ch1:7, vols Cape Town TRC 1998 [online] available at: <http://www.justice.gov.za/trc/report/> [Accessed 20th February 2015]
- ၃၇။ United Nations (2008) 'Rule-of-Law Tools for Post-Conflict States: Reparations Programs' [online] available at: <http://www.ohchr.org/documents/publications/reparationsprogrammes.pdf> [Accessed March 5th 2015]

အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် ပြုပြင်ရန်

အလွတ်သဘော အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေး စီမံချက်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားမျှတမှု ပေါ်ထွန်းစေရေး

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အမှန်တကယ် ပွင့်လင်းသည့် တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုရှိသည့် အစိုးရတစ်ရပ် ဖြစ်ရန်ဆိုလျှင်၊ အတိတ်နှင့် လက်ရှိဖြစ်နေသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် မရှိမဖြစ် အရေး ကြီးပါသည်။ ယခုသုတေသန စာတမ်းတွင် မြန်မာပြည်သူများ၏ အတွေ့အကြုံများကို တင်ပြနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းထားပြီး၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ဧရိယာနယ်ပယ် ၃-ခုကို အလေးပေးဆောင်ရွက်ထားပါသည်။ ယင်းတို့မှာ- တရားမဝင်အကျဉ်းရုံးသတ်ဖြတ်မှုများ၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းမှုများနှင့် မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများပင် ဖြစ်ပါသည်။

ယခုစာတမ်းတွင် (ND-Burma) ကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ သုတေသနများကို အသုံးပြုထားပါသည်။ ဤအဖွဲ့များသည် ကျွမ်းကျင်၍ သုတေသနပြုရာတွင်၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်သူများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် အတွေ့အကြုံများစွာ ရှိကြသူများဖြစ်ပါသည်။ ယခုစာတမ်းတွင် ဖော်ပြသည့်တွေ့ရှိချက်များနှင့် သုံးသပ်ထားသည့် အတွေ့အကြုံ၊ ဖြစ်ရပ်များမှ နေ၍ အခြေခံ၍ အကြံပြုချက်များ ပြုထားပါသည်။

ယင်းအကြံပြုချက်များတွင် လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေကို တိုးတက်စေလိုသည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတရားမျှတမှု ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး အတွက် တိုက်တွန်းမှု၊ လွတ်လပ်သည့် ဒီမိုကရေစီရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံပေါ်ထွန်းလာစေရေး စသည့် အခြေခံမူများကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြထားပါသည်။

